KAYNAK

Balıkesir Halkevi

Ankarada parti kurağı

4

Partimizin üncü Büyük Kurultayı bugün açılıyor

Sayı : 28

9 Mayıs 935

Sütünlarımız inkilâbın ve Halkevlerinin çizdiği derin ve geniş mefhumun içine giren bütün yazılara açıktır.

Her ayın ilk haftasından sonra gelen yazılar bir nüsha sonraya kalır.

İçindeki yazılar

Partimiz	*Kâzım Gürel*
Vatanın anaları (şiir)	*Cemal Tutaş*
Partimizin dördüncü kurultayı toplanırken	*Kenan Emin Akman*
Dil devrimi	*Hayrettin Karan*
Prensiplerimiz:	*K. E. A.*
Yetiştirim ve topluluk:	*Ziya Günöz*
Köy ülküsü:	*Hakkı Öner*
Yakın tarih bakımından iktısadiyatımız:	*M. Ekrem*
Bulaşık hastalıklar ve korunma çareleri:	*Yunus Vasfi Yücel*
Cümhuriyet devrinde zirai faaliyet:	*Hüdai Ekerman*
Yollarımız:	***
933 yılında baytarî işler:	*B. Tunçay*
Halkevimizin çalışması:	*A. A.*
Köylerimiz — Köycülüğümüz;	*Nuri Dündar*
Yurt tetkikleri :	
Sındırğı:	*İ. H. Akay*
Ilıcalarımız ve faideleri:	*Dr. Nazmi*
Yusuf Türk oğluna (şiir)	*İ. Şevki Işıkman*
(Hıalmar) ın kalbi:	*Naci Erçevik*
Yurt araştırmalarından :	
Ilıca Nahiyesi içme suları:	*Abdi Ağabey oğlu*
Zehirli gazlar:	» » »
Balıkesir bağcılarına:	*Halil İbrahim*
Kara günler :	
Kara günler:	*İ. Şevki Işıkman*

C. H. P. Genel başkanı büyük önderimiz Atatürk

TÜRK TARİH KURUMU

Kurultay Başkanımız Bay Abdülhalik Renda

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ

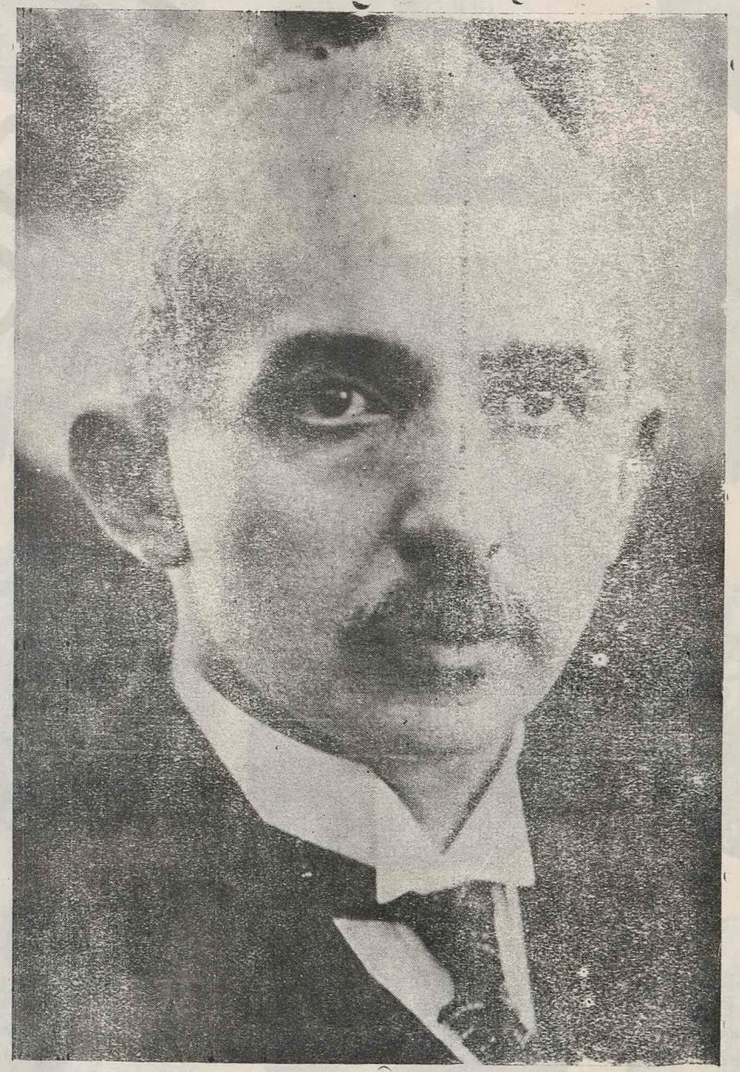

Başbakanımız İsmet İnönü

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Bakanlar Heyeti

TÜRK TARİH KURUMU

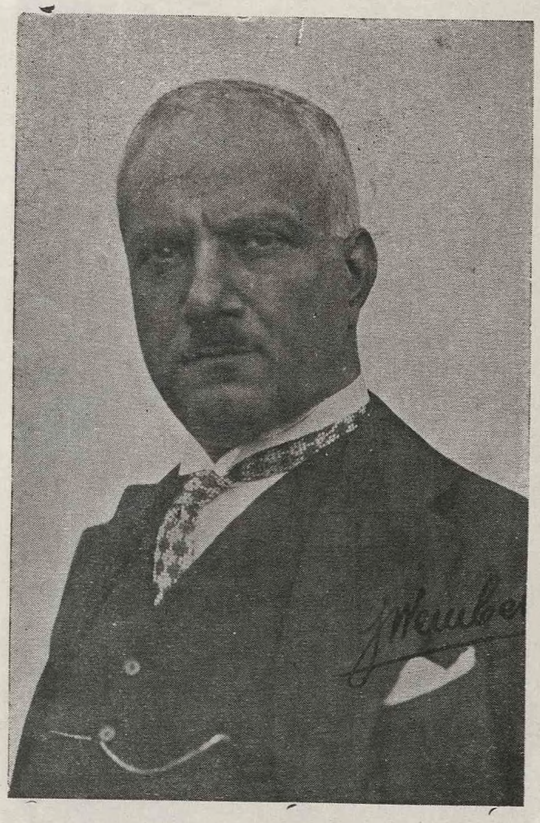

Partimizin Genel Kâtibi Recep Peker

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Valimiz Salim Gündoğan

TÜRK TARİH KURUMU

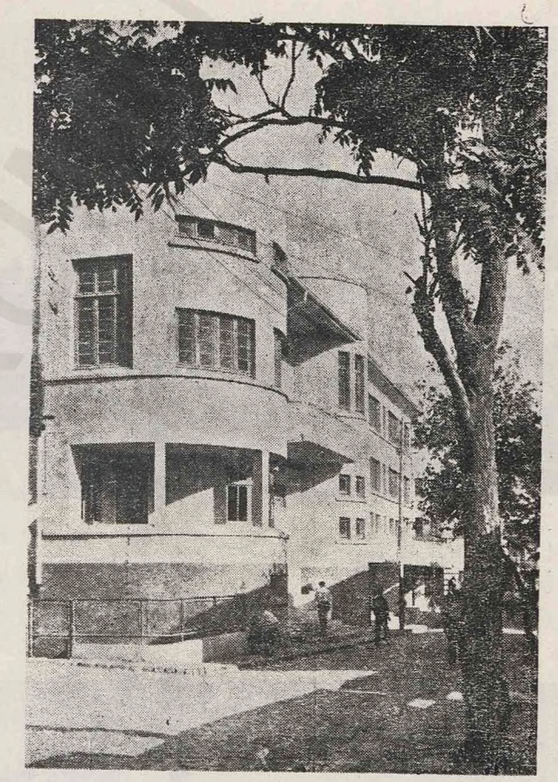

Parti binası

Partimizin kongrelerinden birgurup

TÜRK TARİH KURUMU

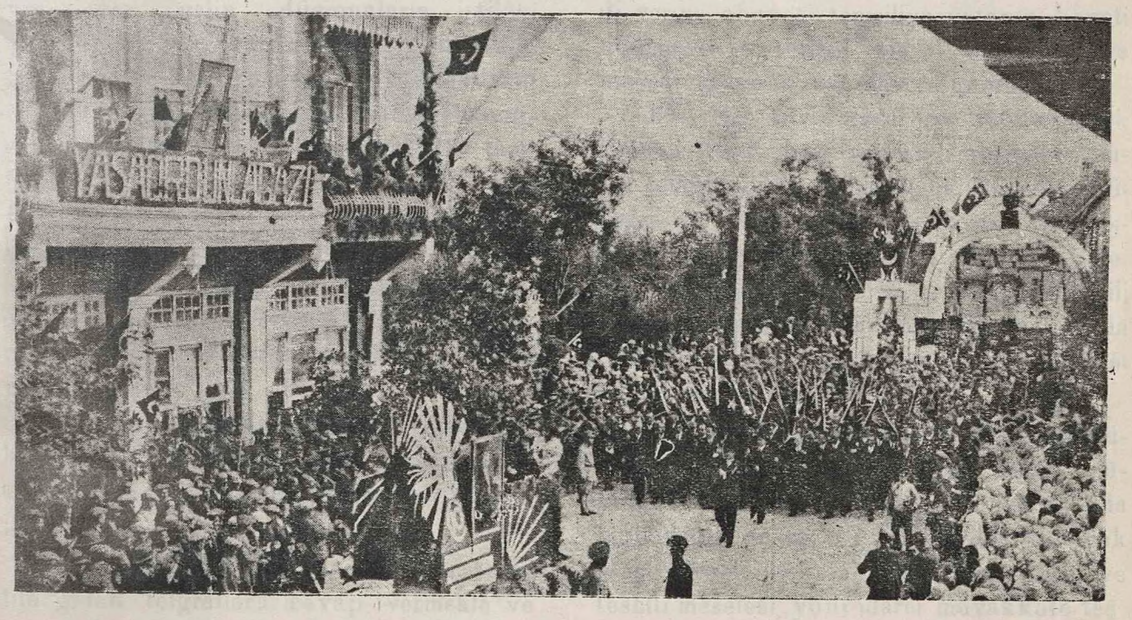

Bayram tezahüratından iki görünüş

TÜRK TARİH KURUMU

ADRES
Balıkesir — KAYNAK
Müracat yeri: Halkevi

kaynak

ABUNASI
YILLIĞI : 150 K.
6 AYLIĞI : 80 »

İmtiyaz sahibi
T. Fikret Sılay

Balıkesir Halkevi tarafından çıkarılır
Aylık Kültür Mecmuası.

Neşriyat Müdürü
Abdi Ağabeyoğlu

Dördüncü büyük kongra münasebetile:

Partimiz

Cümhuriyet Halk Partisi bu gün Ankarada kurucusu ve genel başkanı Atatürkün başkanlığı altında dördüncü büyük kongrasını yapmaktadır.

Bundan on altı yıl evvel Osmanlı imparatorluğunun can çekiştiği Türk vatanının yer yer galip düşmanların istilâsı altında kaldığı yurdumuzun sinesinde bir çok haris emel ve menfaatlerin çarpıştığı bir günde Atatürk Sıvas kongrasını açmak üzere 29 ağustos 1919 tarihinde Erzurumdan hareket etti 2 eylûl 1919 tarihinde Sıvas şehri ahalisinin uzaklardan başlıyan coşkun ve parlak tezahürleri arasında şehre girdi. Atatürk gelmeden evvel diğer murahhaslar da gelmişlerdi. Kongra 4 Eylûl 1919 perşembe günü açıldı.

Kongra rüznamei müzakeratı Erzurum kongrasının nizamname ve beyannamesi ile azaların hazırlamış olduğu bir muhtıradan ibaretti.

İlk günler kongranın açılması münasebetile gelen telgraflara cevap vermekle ve siyasetle iştigal edilip edilmiyeceğine dair münakaşalarla geçti. Asıl maksada dördüncü günü temas edildi. Erzurum kongrası nizamnamesi müzakere edilecekti. Bu bir günde müzakere ve intaç edildi. Çünkü Atatürk bu nizamnamede yapılması lâzım gelen tadilâtı daha evvelden hazırlamıştı. Bu tadillerin en mühim noktaları şunlardır:

1 — «Şarkî Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti» nin adı «Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti» olmuştur.

2 — «Heyeti temsiliye Şarkî Anadolunun heyeti umumiyesini temsil eder» kaydi yerine «heyeti temsiliye vatanın heyeti umumiyesini temsil eder» denmiştir ve mevcut azaya 6 zat ilâve olunmuştur.

3 — Her türlü işgal ve müdahaleyi, Rumluk ve Ermenilik teşkili gaynsine matuf telâkki edeceğimizden müttehiden müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir» yerine «her türlü işgal ve müdahalenin bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine matuf harekâtın red hususlarında müttehiden müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir» denildi.

4 — «Hükûmeti Osmaniye tazyiki düvelî karşısında buraları «yani şark vilâyetleri» terk ve ihmal etmek iztirarında bulunduğu anlaşıldığı takdirde alınacak idarî, siyasî, askerî vaziyetleri tayin ve tesbiti meselesi yani idarei muvakkate teşkil etmek meselesi

Bu maddeye «buraları» kaydi yerine «memleketimizin her hangi bir cüzünü terk ve ihmal etmek...» suretinde şamil ve umumî bir kayıt kondu.

Kongra 11 eylûlde hitam buldu 12 eylûlde Sıvas ahalisinin huzurile açık bir

celse yapıldı. Umumî kongranın beyannamesi her tarafa dağıtıldı.

Kongranın içtima ettiği günlerde padişah, damat Ferit hükûmeti ve düşmanların müşterek teşebbüslerile Elaziz valisi Ali Galip yanında Kürdistan teşkil etmek istiyen silâhlı bir Kürt kafilesi ve bir İngiliz binbaşısı olduğu halde Sıvas kongrasını vurmak üzere Malatyaya geldikleri haber alındı. Atatürk bunların derhal tevkif edilerek Sıvasa gönderilmelerine emir verdi. Bunlar tevkif edileceklerini haber alınca dağıldılar ve kaçıştılar.

Atatürk; padişah ve damat Feridin bu alçak teşebbüsü karşısında bütün vilâyetlere ve askerî mıntakalara vatana ihanet eden İstanbul hükûmeti ile muahabere ve bağlantının kesilmesi ve vatan topraklarına vesikasız hiç bir ecnebinin girmesine müsaade edilmemesini emretti.

Heyeti temsiliye 2 - 10 - 1919 tarihinde umum matbuata, İstanbul şehiremanetine bir beyanname gönderdi.

Burada Damat Feridin İzmirin haksız ve caniyane işgalini kaldırmak değil burasını bir Yunan müstemlikesi olarak kabul ettiği, sebebsiz olarak şark vilâyetlerinde bir ermenistan teşkiline kail olduğu ve vatanımızı ihmal ettiği, düşmanların bile takdir ettikleri millî hareketi boğmak istediği ve vatanın kurtulması için Sivasda toplanan kongreyi Ali Galip ismindeki bir şeşirir ve maiyetındeki kürtlerle Sivas üzerine yürüterek dağıtmak istediği ve buna benziyen birçok cinayetler ve hiyanetler irtikâp etmekte olduğundan anadolu halkının büyük bir imanla hukuku milliyesini kurtaracak teşebbüsler yapacağı ve bugünkü şerait altında İstanbuldan kurtuluş imkânı olmadığından kongranın millî varlığın korunmasını kendi üzerine aldığını bildirdi. Ve aynı zamanda bütün devletlerin elçileri ve mümessillerinede Versay konferansına gönderilecek mümessilin amâli milliyeyi temsil eden bir hükûmet tarafından gönderilmediğini vatanın yüksek menfaatine mercii Sivastaki kongra olduğu ilân edildi.

İşte anadolu ve Rumeli müdafai hukuk cemiyeti bu elemli ve güç şartlar altında padişah hükûmetine ve bütün dünya milletlerine karşı Türk vatanının korunması vazifesini üzerine alarak uzun ve pek çetin olan tarihi mücadelelere başladı. İstanbul ile muhabere kesilince heyeti temsiliye Damat Feridin iskatı ve mebusan meclisi teşkili için teşebbüsler yapmağa başladı.

Millet mümessili olan Atatürk teşebbüslerin ikisindede ecnebilere dayanan İstanbul hükûmetine galib gelmiştir. Ferit paşa kabinesi düşerek yerine Ali Rıza paşa kabinesi geçtir. Ali Rıza paşa kabinesi de müterreddit ve ürkek hareket ediyordu. Memleketin her tarafında mebus intihabı yapıldı. İstanbulda mebusan meclisi teşkil olundu. Atatürk meclise gelecek azalardan devlet ve milletin istiklâlini teminden ibaret olan gayesini müdafaa ve muhafaza için toplu ve yılmaz bir grup meydana getirdi. İşi yakından takip etmek lâzımdı. Bu sebeble 27-12 1919 Sivastan Ankaraya geldi. Bu tarihten itibaren Müdafai Hukuk gurubunun merkezi Ankara oldu.

Hür ve müstakil müzakereye yer vermiyen bir muhitte milletin hakikî menfaatini istemeyen veya görmeyen kimselerin idaresi altında açılan bir meclisden faide çıkmıyacaktı bunu bilen Atatürk milletle doğrudan doğruya temaslarına devam etti.

İtilâf devletlerinin maksadı da padişah hükûmetini meclise istinat ettirerek her istediklerini bu kanaldan geçirerek kabul ettirmek, Müdafai Hukuk cemiyetinin otoritesini kırmakdı. Atatürkün bu oyuna gelmemesi üzerine kuvvetlendirilen Yunan ordusunu anadolu içine saldırdılar. Padişah düşmanlarla birleşerek Türk milleti

aleyhine şiddetli tedbirler almağa başladı itilâf devletleri 16 martda İstanbulu resmen işgâl altına aldılar. Bir İngiliz müfresezi meclisi mebusana girdi. Bazı mebusları tevkif etti. diğerleride dağıldılar. Bu defa da birkaç kahraman askerlerimişehit ettiler.

Bu hadiseler karşısında Atatürk Türklüğün kurtarılması için hakimiyeti milliyeye dayanan yeni ve müstekil bir Türk devleti kurmağa karar verdi. Memleket de intihabat yapıldı millet vekilleri seçildi. 23 nisan 1920 de B. M. Meslisi Ata Türkün başkanlığı altında Ankarada açıldı. Mebusların ekserisi Müdafaai Hukuk cemiyetindedi. Anadolu yaylasında millî hakimiyete dayanan hür ve müstakil bir Türk devleti kuruldu

Meclis Türkiyenin mukadderatını ele aldı. Atatürkün kurduğu müdafaai hukuk sarayın ve Damat Feridin Türk vatanına yaptığı düşmanlıkların önüne geçmek için uğraştı.

İtilaf devletlerinin propogandalarına dönen tahriklerle uğraşdı. Vatanı istilâ eden düşman ordularıyla uğraştı. Yer yer zuhur eden isyanlarla uğraştı. Şarkta Ermenistan teşkil etmek isteyen Ermenilerle uğraştı Türkün topraklarında Kürdistan teşkil etmek istêyen Kürt eşkiyalarile uğraştı.

4 sene süren cihan harbinde bitab düşen ve en nihayet istilâye uğrayan Türk vatanının son kısmında hür ve müstakil bir devlet teşkil ederek dünyanın en muazzam devletlerine karşı durdu Türkün anadolu ortasındaki millî varlığını boğmağa gelen düşman ordularile çarpışdı. Türkün varlığını ve izzeti nefsini İnönü mevzilerinde, Sakarya boylarına, Afyon, Dumlupınar sırtlarında kurtardı

Büyük zaferden sonra memlekette yapılacak ıslahatı tatbik sahasına çıkarmak için memlekette mütecanis ve sivasî bir teşekkül lâzımdı. 7 - 12 - 922 tarihinde Atatürk Halk Fırkası adile bir fırka kuracağını bildirdi ve kuracağı fırka hakkında halk ile görüşmek üzere memleket içinde bir seyahata çıktı. (Memleket ehalisini sınıflara ayırmak imknnı yoktur. Umumiyetle hepsi halkda ibarettir. Fırka esasları millet fertlerinin fikir ve emellerinin mahsulesi olacak ve Halk fırkası halkımıza siyasî terbiye vermek için bir mekteb olacaktır) dedi ve dönüşte nizamnamesini hazırladı ve 13 - kânunuevel - 1923 de nizamnamenin katî şekli kabul edildi.

(Atatürk Fırkayı baştan başa bütün milletin fırkası olmak üzere kurmuştur.)

Sivas kongrası fırkanın birinci büyük kongrası sayılmıştır. İkinci büyük kongra 15 teşrinevel 1927 de yapılmıştır. Bu kongrada fırka esaslarına teşkil eden prensiplere vuzuh verilmiştir. Cümhuriyetcilik, milliyetcilik, halkcılık tesbit edilmiş din ve dünya işleri ayrılmıştır. Vatandaşların ruhunun temelini Türk dili ile Türk külturü teşkil edeceği izah edilmiştir.

Bu kongrada Cümhuriye' Halk Fırkası kendisini kuran büyük başkanı daimi umumî başkan olarak seçmiştir.

Atatürkün bu kongrada söylediği nutuk Halk Fırkası tarihinin hatta cümhuriyet tarihini değil umumî Türk tarinin ehemmiyetli hâdiselerin biridir. Büyük nutuk Uluslar arasında da çok ehemmiyet almış ve birçok dillere çevrilmiştir. Cümhuriyet Halk Fırkasının 3 ncü büyük kongrası 10 mayıs 1931 tarihinde olmuştur: Millî savaşın ilk gününden itibaren görülen millî siyasete ait ana hatlar tam ve olgun bir şekilde tesbit edilmiştir. Buna göre yapılan proğram kabul edilmiştir. Bu proğram millî tarihimizin ehemmiyetli vesikalarından biridir.

Bu proğramı her vatandaş bilmelidir:

Birinci kısım — Vatan millet devletin esas teşkilâtı; amme hukuku.

Vatanın Anaları

İstiklâl savaşında döğüşen Türk kadınına

Sarsılmaz yurdu nuzun odur asıl anası,
Halıs düşman kanıdır ellerinin kınası,
Memleketi uğrunda terkedip her şeyini
Kahramanca harb etti toplayıp eteğ ni.

Bize zafer müjdesini getiren bir kuş oldu
G çen yıl onbaşıdı bu sene çavuş oldu
Aldı iğneye bedel tüfengini eline.
Taktı kemer yerine kılıncını bel ne.

Ezli nice düşmanın kafasını terliği,
Siperlerden geçerken belli oldu erliği
Önüne gel nleri kırdı, geçirdi, vurdu;
Nihayet bize zafer perisini doğdu..

Cemal Tutaş

İkinci kısım — Cümhuriyetcilik, milletcilik, halkcılık, devletcilik, lâiklik, inkılâbcılık

Üçüncü kısım — İktısadî sivaset
Dördüncü » — Malî siyaset
Boşinci » — Millî talim ve terbiye siyaseti
Altıncı kısım — İctimaj hayat ve umumî sıhhat
Yedinci kısım — Da ilî, adlî, haricî siyaset
Sekizinci kısım — Vatan müdafaası

İşte yabancı müelliflerin Kamalist-dedikleri Türk inkılâb hareketlerinin temel prensipleri bunlardır.

Bu prensipler Türk milletinin tarihine ihtiyacına, ictimaî bünyesine ve ülküsüne en uygun olduğu kadar bütün dünyadaki sistemler içinde en sağlam ve en olgunudur.

Atatürk kurduğu parti ile millî hayatı bitmiş farz olunan büyük bir milletin istiklâlini kurtarmış ilim ve fennin son esaslarına dayanan millî ve asrî Türkiye Cümhuriyetini kurmuştur.

9 - 5 - 935
Balıkesir

Kâzım Gürel
Tarih Muallimi

Partimizin Dördüncü Büyük Kurultayı Toplanırken

Bizim devrimimizin iki yönü vardır: 1— Lozandan evel. 2 Lozandan sonra.

Amma bu iki yönün ayrı ayrı düşünülmemesi bugün olduğu gibi yarın da tarihsel bir zaruret olacaktır.

Çünki ulus hayatında kurtuluşun anlamı siyasal olduğu kadar soysal ve ekonomiyal birçok esaslara maddelik ve ruhluk birçok varlıklara dayanır..

Genel savaş sonu bu harbin bir yeniği ve bilhassa Türk olarak ulusumuza anıklanan korkunç âkıbetleri düşünelim.

Bu baş döndürücü çukurları doldurmak için kanımız yetmezdi.

Güneşleri söndürecek kadar parlak Dumlupınarı uzun kurun havamızı değiştirmeden, kafamızı değiştirmeden, soysal ve siyasal kurumlarımızı içinde bulunduğumuz acunun ileri ve teknik şartlarına uydurmadan koruyamazdık.

Lozandan evelki "Müdafaai Hukuk„u Lozandan sonraki "Halk Fırkası„ na bağlıyan "Halk Fırkası„nı"Müdafaai Hukuk„ un izerini tamamlıyan bir siyasal kurum ve tıpkı Müdafaai Hukuk gibi onun da bütün bir ulus olarak düşünülmesine ve kurulmasına yol açan işte bu tarihsel zaruret olmuştur.

Dumlupınar, Lozan devrimimizin ilk şerefli kazançlarıdır.

Bu büyük kazançları korumak ve yükseltmek için on iki yıldanberi yurdun her yönünde ulusal hayatın her bölüğünde yarattığımız sayısız izerler ise genel savaş sonu bizi içli dışlı tehdit eden binbir musibeti yurdumuzdan çabuklukla uzaklaştırmağa yarar olarak daha az onurlu değildirler..

Onun içindir ki partimizin bugün Ankarada toplanacak büyük kurultayına "dördüncü büyük kurultay„ diyoruz.

Birinci kurultayımız Sıvasta toplanmıştı. O vakit biz bütün bir acuna karşı koymak yerinde idik. Türk yurdu yabancı boyunduruğuna geçirilmiş Türk ulusu çok karanlık sonlara doğru sürükleniyordu. Padişah yalnız tahtını düşünüyor, Osmanlı idaresi yalnız kendi sefil personelini korumağa çalışıyor. Padişah ve idaresi el birliği ile Türk yurdunu düşmanlara bırakmaktan utanç duymuyorlardı.

Birinci büyük kurultaydan bugüne kadar 16 yıl geçmiş bulunuyor. Bu kurun içinde acı geçmişin bütün fenalıklarını arıtmış çok onurlu bir geleceğe doğru durmadan yükselmeğe başlamış bulunuyoruz.

Bugün dördüncü büyük kurultayımız bütün uluslara karşı Türk ulusal varlığının her yöneyde göz kamaştıran gücile çıkıyor. Yüz yılların işini on altı yıla sığdırmış olan bu güç nedir, bilir misiniz?

— Adı başta "MÜDAFAAİ HUKUK„ sonra "CÜMHURİYET HALK PARTİSİ„ olan BÜTÜNLÜĞÜMÜZ..

Dördüncü büyük kurultayımızı Balıkesir Halkevcileri adına en sıcak duygularla kutlularız.Büyük kurtarıcıATATÜRKe çözülmez bağlılığımızı yükseltiriz.

Kenan Emin Akman

Dil Devrimi

Yazan :
Balıkesir saylavı
hayrettin Karan

Soysallığın en eski yapıcı ve dağıtıcısı olduğumuz halde son asırlarda soysal acunun gidişine uymuyorduk.

Ulusal yapımıza nereden ve nasıl girdiği belli olan İsrail oğullarının bir kısım esatiri inanç ve göreneklerine bile kudsal anane diye asırlarca bağlı kaldık.

Türkün asil hüvviyetini tanınmıyacak bir hale getiren bu bağı son ulusal devrimle çözdük ve kırdık.

Gök yüzündeki karanlık cisimlerin arkasında bulunan parlak âlemler gibi, acun tarihinin karanlıklarının çok ötesindeki mazisinden aydınlık veren bir ulus elbette ışığına perde olan bu bulutları bir gün yırtacak ve ışığını tekrar âleme serpecekti. Netekim bu günkü nesil onu bir atılımla yırttı ve dağıttı.

Son ulusal devrimle yüksek ve soysal anıklığını soysal âleme tekrar tanıttı Asırları yılların içine sokacak baş döndürücü bir hızla yükselen ulusumuz, dün adı anılmazken bu gün bütün acunun takdir ve hayranlığını kazandı. Attığı yükselme adımlarile acun uluslarına örnek oldu. Bu suretle mazideki soysal öncülüğün yerini tekrar tuttu.

Ulusal devrimin çevresi dahilindeki işler hepimizce belli olduğu için onları burada sayacak değilim. Konumuz dil devrimi olduğundan ayıdımız yalnız buna aittir.

Ulusal devrimin içinde en son geleni dil devrimidir. Dil devrimi ulusal devrimin en esaslı ve en köklü kısmını teşkil eder. Denilebilirki: Dil devrimi ulusal varlığımızı tamamlıyan ve yahut ulusal Türk devrimini temelleşdiren bir devrimdir. Bazılarımız buna Yeni dilimiz dahi diyoruz. Halbuki biz yeni bir dile devrim etmeyip eski ana dilimize dönüyoruz. Fakat bu iş bugün için yenilik sayıldığından yeni dil diyenlerimiz de oluyor. Buna bir dereceye kadar hak vermek lâzımdır. Çünkü bugüne kadar konuşulan dil havasa mahsus bir azlık dili idi. Halbuki yeni dil dediğimiz dil bazı mıntaka farklarile çoklugun konuştuğu bir dildir. Azlığın konuştuğu dilin içinde Türkçe kelime pek azdı. Çokluğun konuştuğu dil ise hemen hemen Türkçe idi. Şimdi bu devrimle azlık çokluğa tabi oluyor ve dilimizde bu suretle tamamen Türkçeleşiyor demektir. Buna yeni dil deyenler memleketi daha yakından bilse- lerdi o zaman döndüğümüz dile ana dilimiz deyeceklerdi. Bu itibarla yeni dil devrimine öz dilimize dönmek demek daha ziyade yakışık alır.

Dil devrimi, söz birliği, öz birliği, gönül birliği, ulus birliği, yurd birliği demek olduğundan doğrudan doğruya ulusal varlığımızla alâkadardır-

Asırlardanberi öz dilimizi bırakıp ta yabancı dillerin tesiri altında ulusal benliğimize, ulusal varlığımıza değer vermemek yüzünden Türk kültürü çok zarar gördü. Bu ihmalin ulusal varlığımızda açtığı derin yarayı bu günkü devrimle kapatmış oluyoruz.

İnsanlar bağlı bulundukları görenek ve alışkanlıklarını kolay kolay değiştiremezler Her devrimin başında olduğu gibi dil devriminin başında dahi işi zorlu yönünden güdenler oldu. Bunları bazı noktadan tabiîgörebiliriz Fakat Türk edebiyatına Türk kültürüne çok bağlbulunan ve buna hizmet eden tanıdığım bir zat çok uzun zaman evvel yeni yazı meselesi üzerine duydugu endişeleri ileri sürerek, bu güne kadar meydana getirilen millî abıdatı edebiyene olacak demiştı; Ben de cevaben mevcut olmıyan bir şeyden bahsediyorsunuz demiştim.

Filhakika kasttettigi edebiyat hiç şüphesiz birer âbide olmakla beraber bizim degildi. Ancak üç lisanın, üç milletin müşterek malı olup içinde en az hisseye malik olanda yine bendim. Hattâ bir az edebî lisanla konuşmak veya muhabere etmek zarureti karşısında cümlelerin nihayetine düşen haber edatından başka Türkçenin payına bir kelime isabet etmezdi.

Bir ulusun varlığının en açık alâmeti ise dilidir. Hal böyle iken ben Türkçe diye üç milletin dilini konuşuyordum. Benim edebiyatımla ortak olan diger iki ulusun müstekil dili ve müstekil edebiyatı vardı. Benim ise müstekil dilim de yoktu.

Dilsiz edebiyat,, edebiyatsız kültür, kültürsüz ulus olamazdı. İşte dil devrimi bu en mühim ve en hayatî varlığı yaratmış oluyor.

Bizim zamanımızda mekteplerde arapca, ve acemce okunurdu. Eski edebiyatı anlamağa az çok yardım eden bu dersleri ulusal devrim daha evvel mekteplerden kaldırdı. Fakat o günün arapca ve acemcesini okumuş olarak yetişen muallim, bu günün arabca ve acemce okumıyan talebesine arap ve acem dillerile karışık edebî bir mevzuu anlatmak için çektiği zahmetleri ve bu yüzden talebenin heder olan faidesiz emeklerini düne kadar düşünmedik. Yine bu yüzden numarası kırılan talebeyi sınıflarlada bıraktık.

Kavaidini, sarfını, nahvini, iştikakını öğretmediğimiz bir lisandan talebeye sual sormağa ne hakkımız vardı? Evimde okuyan yakınlarımdan zeki ve çalışkan bir lise talebesi edebiyattan ikmale kalmamak için fizik, kimya, cebir ve hendeseyi ihmal ederek Fuzulinin her hangi bir parçasını gece sabaha kadar uykusuz kalmak şartile kavramağa çalışır. Lûgat kitaplarını altüst eder zavallı çocuk neticede yine müsbet bir şey elde edemezdi Çocuğun bu halini görünce dokuz yıl evvel arkadaşıma verdiğim cevabı hatırladım ve tekrar kendi kendime hak verdim.

Geçirdiğimiz millî perişanlık üzerinde bu zamana kadar en kat'i tesirini yapan en mühim bir sebep bu güç aradan kalkarak millî dağınıklık, millî birliğe müncer olmuş sayılabilir.

Kendisi özbeöz Türk olupta yabancı bir dilin tesiri altında kalmış bulunan torunun camiamız haricine çıkmış olmasını görmek millî birlik namına acınacak ne acı bir hakikattır. Bunlar hep millî hududumuz dahilinde olup biten şeylerdir.

Dil ve onun tebliğ vasıtası olan dudak tanışmanın, sevişmenin, anahtarıdır. Kalple gönül bir kilit ise onu açan dil ve dudaktır. İnsan ruhunu güzelleştiren hasta ruhları iyileştiren musiki ve güzel sadanın vasıtası dil ve dudaktır. Hayatı devam ettiren aşkın ifadesi dahi dil ve dudaklardır. Bir anne sevdiği ciğerparesine muhabbetini sunarken iki dudağını diliyle birleştirerek öper. Şu halde dil devrimi bu güne kadar yekdiğerine farklı konuşan köylü ile şehirliyi, şehirli ile göçebeyi dudak dudağa vermiş, dillerile gönüllerini birbirine bağlamış oluyor.

Prensiplerimiz

Yüz yıllar süren fena idarelerin sonu olarak maddî ve manevî varından her gün bir kısmını kaybede ede yarı müstemlike bir hale gelen Osmanlı imparatorluğu artık elinde son kalanı da, yarı istiklâlini de vererek tarihin şerefsiz sayfalarına çekilmek yerine düşürülmüştü.

Böyle bir son tarihsel bir zaruret değilse bile aslını inkâr eden bir korkunç ihanetin kakkı idi. O, ihanet ki, Türk ulusunu asırlarca düşmanlarla beraber kemirip durmuştu. O, ihanet ki Türkün aziz varlığını inkâr etmişti. O; ihanet ki Türkten Türkün şanlı ve şerefli tarihini esirgemişti. Bu ihanetin cezası elbette yok olmak olacaktı. Ancak bu cezayı vermek hakkı senelerle karşılarında erce döğüştüklerimizde, kendilerine er meydanında erlik nedir gösterdiklerimizde değil, bizzat Türk milletinde idi.

Bu böyle oldu. Türk milleti genel savaş üst gelenlerince Osmanlı devleti ile beraber kendisine çevrilmiş ölüm hükmünü süngüsünün kudretile değiştirdi. Onlara Türk millî şerefinin ne olduğunu tanıttı. Yeni devletinin tam istiklâlini mühürletti. Sonra bizim için düşmanlarla bir hizada sevri imza eden Osmanlı idaresine nihayet verdi. Türk milleti ve Türk tarihi için bir ihanet şebekesi durumunu almış sarayı, onun kör, alil ve çürümüş teşkilâtını dağıttı

●

Yer yüzünün bugünkü görüsünde genel savaşın vücude hetirdiği sefaleti görüyoruz. Sürü sürü işsizler ve başları binbir dertle hasta sürü sürü devletler bu manzara içinde acıklı çokluklar teşkil ediyorlar. Bu ağrılı çokluğun dışında canlı hamleler yapan devletler azdır.

Bu azlığın içinde ve en önde baş döndürücü bir yapıcılıkla biz varız. Cümhuriyetimiz:

1 — Kendisini yapıyor. Yeni devleti kuruyor.

2 — Siyasal erkinliği güçlendiriyor.

3 — Müstakil cemiyete yaşayış imkânları hazırlıyor, ulusu yaratıyor.

4 — Ulusal ekonomiyi doğuruyor. Cemiyetin ekonomik yapısına vücut veriyor.

Topu birden ulusal hayat şartlarını bulmak olan bu didinmelerin bugün dahi dünyayı ağırlığı altında bulundurmakta devam eden siyasal ve ekonömik buhranlar karşısında kazandığı büyük muvaffakıyetler cümhuriyetin henüz ismini almamış bulunduğu yıllardan başlıyarak bugüne kadar takip ettiği yüksek siyasanın izerleridir Bugün yurdun her köşesinde; köylerde, kasabalarda ve şehirlerde, ovalarda, dağlarda ve nehirlerde, içtimaî heyetimizin her safhasında, ailede, cemiyette ve millette, hukukta, idarede ve ökonomide devletin bütün hareketlerinde; dış ve iç toritesinde; iç ve dış nizama müessiriyetinde kısaca içimizde ve dışımızda her yerde varlığı sezilen ve görülen bu izerlere nüfuz edebilmek için, cümhuriyetin henüz ismini almamış bulunduğu yıllara hâkim olmuş yüksek prensipleri düşünmek lâzımdır.

Bugün bütün dünyaya Türk ulusunun yeni savaşında da muvaffakıyete eriştiğini kıvançla söyliyebiliriz. Vatanda vücut bulmuş eserler, devletin muasır devlet karakterine uygun teşkilâtı, medenî olmak ve yaşamak hususunda Türk milletinin göstermekte olduğu cehit hep bu muvaffakıyetin alâmetleridir. On yıl gibi milletler hayatında büyütülmesine imkân olmıyan kısa bir zaman içinde Türk asırlar yaşatmıştır. Yüzlerce senenin işini on senede başarmıştır. Bu harikulâde hereket ve faaliyet onu doğuran amiller fikirler, prensipler üzerine şimdi dünyanın hayret ve takdirini celbetmekte bulunmaktadır.

Atatürkün Samsunda Anadolu sahilleri ne çıktığı gündenberi maşerî vicdanda yaşamağa başlamış olan bu prensipler Türk milletinin sıcak kalbinde ve yüeksek imanında dünya ve medeniyet şeniyetlerinin en ileri hattını kazanmağa güçlü akisler vermektedir.

●

Bizzat Cumuriyete bağlılık bu yaratıcı prensiplerin başında gelir.. Bu uretle milletin kendine inanışı kendi reyi ve erkinliğine bağlılığı çok fena devirlerin kuvvetli intibahı olarak ulusal vicdanda yer tutmuş bulunmaktadır. Bunun içindir ki (Cumuriyet) Türkiyede diğer birçok memleketlerden üstün ve ulusal egemenliği diğer birçok Cumuriyetlerden daha eyi anlatmağa değerli olarak kurulmuştur.

İkinci umdemiz milliyetçiliktir. Kendi kendimizi sevmemizin, kendi kendimize inanmamızın kudretini taşıyan bu prensip Osmanlı devletinin Türke ihanet eden siyasası sonu olarak soysal yapımıza karışmış anormal uzviyetleri izale yolunda çok verimli olmuştur Türkü kendi yüksek tarihine ve medeniyet âlemine götürecek en kuvvetli prensip onun "Hususî seciyelerini ve başlı başına müstakil hüviyetini mahfuz tutmak„ tır.

Cumuriyetin onbir senesinde onbir asırlık mesafe almağı temin eden bir prensip te bütün millî heyetini bir hizada görmek hakikatinden doğmuştur. Ne mutlakıyetle idare olunan uluslarda görülen teknik aile ve zümre bozgunlukları ne de ileri milletlerde bugün korkunç nizalara yol açan sınıf mücadeleleri Türk milletinin birliğini ve beraberliğini bozmamalı idi Aksi halde bugün bütün ileri miletlerin ıstıraplarına sebebiyet vermekte olan bir hatayı işlemiş olmakla kalmaz [Cumuriyet] in salim yol almasına da mani olurduk.

Türk milleti kendi şahsiyetini yükseltecek ve kendi egemenliğine dayanarak kendi soysal heyetinin samimî kaynaşması ile ileriye gidecektir.

Şimdi ne lâzımdır. Bu ileri gidişe hız vermek değil mi? Çünkü Osmanlı devletinin ve padişahlar idaresinin ihmal ve teseyyüpleri, ihanet ve mel'anetleri yüzünden çok geri kalmış bulunuyorduk. Geriliğimizi telâfi etmek için kurduğumuz ve mutlak olarak bizim olan devletlerin yardımı çok faydalı olurdu . İşte yeni hayatımıza cumuriyet senesine müessiriyet vermiş olan bir prensip te bu zaruret ve temayülden vücut bulmuştur.

"Ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha ve memleketi mamuriyete eriştirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde bilhassa iktısadî sahada devleti filen alâkadar etmiş olmak„ Cümhuriyetin geçen on senesini büyük muvaffakıyetlerle tetviç etmiştir. Bu prensiplerdeki Türk büyük istikbale biran evel kovuşacaktır.

Dini dünya işlerinden ayırmış olmak yeni devlete süratle ilerlemek imkânlarını veren diğer bir isabeti ifade eder. Mukaddes dinin yobaz saltanat müesseseleri elinde Türk milletinin mevcudiyntini istismar için bir vasıta olarak kullanılmasına göz yummamış olmak Cümhuriyetin en verimli bir işi ve bundan sonra göz yummıyacak olmak en büyük bir prensibi olmuştur.

Nihayet Türk milleti inkılâpçıdır. Durmıyarak ilerliyen bir soysal heyetin inkılâpçı olması kadar tabiî birşey olabilir miydi?

Birçok fedakâalıklar istilzam eden ileri gidişin her hamlesinde kazanılan kazanılan bir zaferin sonradan genç cumuriyetin onurlu yıllarına revnak vermiştir. Bu büyük umde yarına ve yarının nesillerine elbet taptaze olarak intikal edecektir.

K. E. A.

Yetişdirim ve topluluk.

Tedrisat usulü muallimi
Ziya Günöz

Yetişdirim, büyümekde olan çocuğun benliğini, karakterini yapmaya yarayan içgeli kuvvet ve yeteneğine iş ve oyun gibi işçenliklerle gelişmek yolunu vere rek kendi kendine yükselmesini başar makdır. Bu gelişmek ve yükse'mek o güçlere dayanmak ve onların yardımile iş görmekle olur.

Eyice bakacak olursak çocuk yetiş tirilmez. yetişir. Çocuğu yetişdirmeyi değil, yetişmesini düşünmemiz lâzımdır Çünkü yetişdirim dışdan bir şey değildir. Dışdan zorlamalarla yetişdirmeye ka'kı şanlar yoksuzlukla karşılanırlar-

Çocuk yüceltilmez, yücelir. İlerlemenin ve yücelmenin eyi olması düşünülür, Ve buna göre hazırlanır. İlerleme dışdan değil, içdendir. Ve içden içe olur. Yetişdirilmek yapacağı şey çocuk güç ve yeteneğinin, anıklığının yükselmesine çalışmak, gelişmek yolunu hazırlamakdır,

Çocuğun yetişmesini, yetenek ve anıklıklarının çokça yükselmesini başarmak için herşeyden evvel eyi bir muhit yaratmak lâzımdır Eyi bir muhitin, adamın yetişmesi, görgüsü, bilgisi üzerinde çok müsbet tesirleri vardır. Çocuğa dışdan tesirlerle değil , çocuk yaşayışının, çocuk topluluğunun icabı olan soysal kurumlarla, okulun şahsi tesirlerinden ziyade, soysal kurumların temiz şahsi tesirleri altında, bu küçücük topluluk içinde çocuğu işçen kılarak yetişdirmek lâzımdır.

Okul topluluğunun, çocuğun ve gençliğin yetişmesi, karakterinin kuvvetlenmesi, vazife ve mesuliyet duygusunun yük selmesi yönünden yapdığı iş çok, büyükdür.

Soysal knrumlarla uyanan ve uyandırılan vazife ve mesuliyet duygusu fer din daha temiz ruhla gidişini başarmak olacakdır. Bundan başka küçük ve büyüklerin üzerinde kenet yaşayışının, sinamaların, tiyatroların, çarşı ve pazarların kurumların çok büyük tesiri vardır.

Aile, mahalle, kent yaşayışı, Sinema lar, tiyatrolar, topluluk ve topluluk ku rumları fert'erin bilgi issi olmalarını ba şardığı gibi. görgülerini genişleten eyi, kötü pek çok alışkanlıklar kazandıran canlı varlıklardır.

Hele bu yönden canlı bir şekilde çalişan Halkev'erimizin yaptığı iş çok değerli ve gözle görülecek kadar ehemmiyetlidir.

Hergün dolup boşalan kitap evi, topuluklar, söylevler, konserler, gece eğlenileri, soysal yardımlar ve tetkikler o saygı değer - ocağa dadanan kadın - erkek çoluk - çocuk, genç ve kocan n bilgeli ve oysal duygularını yükseltiyor, düşünce erde, duygularda , irade de , devrimler yapıyor.

Yapıcı, yaratıcı, yazıcı ülkü peşinde koşan gençliğin yetişmesi ve ona gidece ği yo'u beni nsetmesi yönünda okullor kadar büyük yararlıkları vardır.

Bu evleri yürekden gelen bir istekle sevmek, derin kalp çarpıntısile bağlanış , onun yetişdirim rolünü mühümsemek herkes için bir borç ve saygı değer bir işdir.

İçkel = Deruni
Yetemek = Kabiliyet
İşçen = Faaliyet
Gelişmek = İnkişaf etmek
Anıklık = İstidat
Devrim = İnkilâp

Köy ülküsü

Cumuriyet devri gelinceye kadar Türkiyede köyler doymak bilmeyen haris bir saltanat iştihasının lokması idi bu lokma saltanatın ve eski idarelerin elinde pek çok israf edildi. Halka dayanan gücünü halkdan alan sınıf ayrımı yapmayan cumhuriyetimiz eski devirlerin en feci şekilde ihmal ettiği köylere layık olduğu özenivermekte gecikmemiş köylüyü refaha kavuşturmak için her tedbiri almaktan geri kalmamıştır, Köylünün genelli yaşaması yolunu mali imkânların verimi sekisinde düşünmüş ve bunu bir ödev bilmiştir. Cumhurivete kadar hükûmet maliyesinin en büyük gelir kaynağı köyidi. Gumhuriyet ise aşırı kaldırarak, köylünün vergil rini indirerek yurdun asli sahibine büyük önderin elile hürriyetini ve refah nı vermiştir Eski idareler köylüye ve köye özen vermedikleri için her ikisi arasında, derin bir infıal uçurumu hasil olmuşdu. büyük önderin önderliği altında bugün bu asil sınıfın karşısında hakiki durumumuzu almış bulunuyoruz.

Yurtta Atatürkün başkanlığı altında yapılan inkılâp halk hakimiyeti esasını kurmuşdur. bu inkılabın yüz yıllara sığdırılmayacak kadar çok olan verimlerini korumak ve inkılabı halka ve halkın ekseriyetini tutan köylüye sevdirmek ve benimsetmek lâzımır. Tam tersinde inkılap (Devrim) kökleşmiş sayılmaz bu ise her yöudeki çalışmaların köye ve köylüye ulaştırılmasile mümkündür. ulusal sınırlarına kavuşmuş deurim gücüle güçleşmiş ulusumuzun arsiulusal dilevi teslim edildikden sonra yürdun bir çok yönünde silâhsız mesut savaşlar devam ediyor Bu savaşlardan en başı tutmağa en çok hak kazanan köy ve köycülük savaşıdır. Bu düşünce iledirki köylüyü insanca yaşatmağa ve verimli çalışmaya götürecek yeni ve medeni esasları, hükümleri taşıyan köy kanunu cumhuriyetin yaratıcı elile dirki kşylüye verildi. Köy kanunu bütün bir köy ve köylü dilevini karşılayacağını iddlasında değiliz Çünki bu kanun köylüyü bugün yaşadığı sekiden kalkınması için gereken çalışmaların idare edenlere düşen bir payıdır. Şu muhakkak ki bugün artık Türkiyede vuzuhunu bulmamamış fakat heyecanı ve isteği yaşanan bir mevzuu (köy ve köycülük) bir dava halinde bulunmaktadır.

Bu gün köy ve köycülüh davasındaki çalışmalar tamamile amprik bir haldedir. Yani ilimsel çalış lamayor. Yurdun her köşesinde bu davaya ve bu mevzuu el koyanlar mahallj bakım ve görüşlerin tezgereklerini yapmağa oğraşıyorlar. Bu ise köy ve köycülük derdinin binde bir tezahürü dür. Yurdun her tarafında müşterek olan hükümler köyün fakırliği, küyün sağlıksızlığı, köyün kültürsüzlüğü, köyün bakımsızlığıdır. Yaranın bu açık gşrünüşü karşısında yrpılan çalişmalar ve göstərilen ilgiler yeter değildir. Köyü ve kşylünün kuvvetlenmesi için yapılacak teşkılât çalışmalar ilim sel bir program haline ve programı ve teşkilâtı işletecek bilimli ve güçlü unsurlar bulunmadıkca başarım işi pekde kolay olmayacakdır. Bu çetin mevzu ve dilev önünde başarıcı güç ancak dev let gücüdür. Davamız; yurdun başarılmış mes'ut başarımları gibi devleşin eline geçmedikçe, devlet bu yöne özen vermedikçe kazancımız büyük davamıza göre her zaman az ve küçük kala cakdır. Biz bu yazımızda bu kadar zorlu ve güç bir davanın izahını yapmakdan ziyade Balıkesirde; sayın valimizin başkanlığı altında yapılan köy ve köycülük çalışmalarının bayındırlık ve köylüyü yetişdirme yönündeki verimlerini yörüyen

davamızın bir başarımı olarak yazacağız.

Balıkesir de bay salim Gün doğanın en yakın ilgilerini, en kuvvetli yardımlarını görerek vilâyet idarecileri elinde yapılan köy çalışmaları iki büyük merkezde toplana bilir.

1 — Köylerin imarı bakımından.

2 — Köylüyü yetişdirme bakımından.

A — İmar işleri

Balıkesir köylerimizdeki imar çalışmalarının başına köylüyü sade bir konfur vesriti ve sıhhi şartları taşıyan meskenlere alışdırmak ve mesken telekkisinde yeniliklere bağlamak fikri ön safı tutmuşdur. Vilâyet köylerinde ve tahsisen merkez kazasının köylerinin bir çoğuda özel bir plâna göre köy konakları bu ülkünün bu özenin bir öncüsü gibi yükselmişdir.

Bu köy konaklarında basit ev eşyası masa' sandalya, ve konuk odasında da birer karyulalar yer almışdır. Bu planlı köy evleri anırlardan ayrı hendes ve mahsulü olarak köylerimizin her an gözüne ve dimağına, ruhuna haykıran bir senbül ve nihayet fikir takip sahibi idarecilerin elinelinde de bir önülme (terakki) vasıtası olacaktır. Bu plânlı kanakları sayısı bugün merkezî kazada 28 i bulmuştur.

B — Köylerimizin imarı önünde belli ve bütünlü işlerden biri de bütün merkez kaza köylerinin en yeni model telefon makinelerile birbirine ve merkezi vilâyete bağlanmış olmasıdır Telefon işlerine harcanan para (15000) lira olup uzatılan hatlarda (786) kilometredir. Telefon gibi medenî vesaiti köyüne koymak ve faydalı neticelerini görüşlerile tesbit etmek mevkiinde olan köylü elbette bu matariyel terbiye unsurile bir telkin ve duyum içinde kalmış ve binnetice köylünün kültürel yetiştirilmesi işinde de bir kazanç olmuşdur. Bugün köylerimiz telefon kullanmasını santral işletmesini pek eyi bir surette bilmektedir. Yarın her köyümüzde kurulacak kültür öncüsü Radyonun müjdecisi bu telefonlar olacaktır.

Kirazlı, Kızılkeçili köylerimizde radyolar bugün çalışmaktadır.

Köy sandıkları

Vilâyetimizin (981) köyünde yalnız köy bütçelerine konulup toplanmış ve yine köy işlerine harcanan paranın mikdarı 366139 lirayı bulmaktadır. Bu rakkamın ifade ettiği mana ne kıvanç vericidir. Köy ülküsünü fikrinde taşıyarak ruhunda büyütüp besletenler için bu rakkam inancına ve ülküsüne bağlanmanın güvençli bir verimlidir.

Köylülerimizin ökonomik kalkınmasını tez elden kurtardığımız gün bu rakkam bu günkü ifade ve kutretinde kalmayarak çok daha büyüyecek ve köylümüzün simasını değişdirme yolundaki çalışmalarımızda en sağlam bir kaynak olarak elde bulunacakdır.

Köy tarlaları:

Köylerimize her çalışmanın ve köy ülke-

Köylerimize her çalışmanın ve ülküsünün tahakkukunda ön safa alan güç para işidir. Köylerimizin gelir kaynağı pek basit ve çeşitsiz tek ziraat usulüdür. Bu yetişmiyen kaynoğı daha güçlü ve daha verimli bir hale hetirmek ve köylünün çeşitli ziraat yödemine alıştırılması için kültürel çalışmalar ve amprik yöndemlerle uğraşılmaktadır. Ancak bugünkü işlerimiz için gereken parayı köy tarlalarımızdan elde etmekteyiz. Bu da şudur. Her köy köyünden mevcut olan çift hayvanları mikdarındaki dönüm tarlayı köyün manevî şahsiyetine (Köyü orta mali) yardım olarak eksilmekte ve ürünüde köy sandığına gelir yazılmalıdır. 150 haneli bir köyde 200 çift öküz varsa bu köyün sandığına hazırlıyacağı tarla 200 dönümlük bir tarladır. İşte bu usulün çok güvençli bir neticesi olarak vilâyetimizde (5560) dönüm tarla çeşitli ekimlerle köy sandıkları namına ekilmiştir. Köy tarlalarından alınacak ve alınmakta bulunan hasılat yarınki köylü bankasınının ve köy sandıklarının sağlam bir istinadı olacaktır.

Hayvancılık:

Yurdun hemen her yönünde aslı unsur olan köylümüzün hemen hemen uğraştığı işler ziraat ve havancılıkda toplanabilir. Bu düşünce iledir ki vilâyet hayvanlarının nesillerin islûh etmek ve köylümüzün elinde sağlam bir kaynak olarak hayvancılğın yaşaması fikir ve emelile köy boğaları sıkı bir tasfiyeden geçirilmiş fenni evsaf ve eşkâldeki cins boğalardan (761) boğa köy sandıkları vasıtasil köylerimize dağıtılmıştır.

Arıcılık ve tavukculuk:

Köylerfmiz köycülüğü yalnız ekip biçmekte görmektedir. Bu yalnış yöndemi orta dan kaldırmak düşüncesile imkânın ve köy sınıflarının müsaadesi derecesinde 23 köyümüzde fennî arıcılık ve tavukculuk esasları kurulmaktadır.

Ağaç yetiştirme

Ormanların bilgisizlik yüzünden gördüğü emirde tahripkârlığı önlemek için evvel emirde köylüye ağaç sevgisini duyurmak lâzımdır.

Bu düşünce ile her sene 22 şubatta köylerimizde ağaç bayramı yapılmaktadır.

934 yılında vilâyetimizde (48000) fidan bu bayramdn köy alanlarına, köy hatıra korularıne dikilmiş bulunmaktadır.

Köylüyü yetiştirme

Köy kanununnn en feyizli yöndemlerinden biride köylümüzü müşterek ve müteşanit çalışmalarla millî bütünlükde beraber kalkınmaya hazırlanmasıdır. Bu maksatlad r ki köy kanununun imece denilen müşterek çalışma yöndemi aslî bir kural (Kajde) olarak kabol edilmiştir İmecenin köy ve köycülük çalışmalarındaki kudretini rakkamların belâğatinde göreceğiz. Yukarıda saydığımız köy konakları, köy tarlaları, köy yolları, köy koruları hazırlama, köy evlerinin badalanması. köy evlerinin ahırlardan ayrılması hep imecenin feizli verimleridir.

Zümre yatı mektepleri:

Vilâyetimizin muhtelif mıntakasında 11 köy zümre yatı mektepleri açılmıştır. Bu günkü devlet vesaitile bu günkü teşkilâtla köylünün kültürel kalkınmasını tezden beklemek fazla biri nikbinlik olur. Bu iştede vilâyetimiz sayın valimizin yardımile özel bir yer tutmuşdur. Zümre yatı mektepleri pöy sandıklarının muavenetile her köyden alınan zeki ve çalışkan talebeleri sinesinde toplamaktadır. Köy çocukları yaşadıkları hayat şartlarını gaip temeyerek ve fekat daha temiz, daha temiz, daha mükemmel ve şerait içerisinde yetişdirilmekde ve senelik yeme, içme masraflarında dahil olduğu halde 20 lira gibi az bir para ile bir sene zümre yatı okulalarında okumamaktadırlar. Türkiyemirde kırk bin köye muallim ve mektep bulmakdaki malj güçlükler muallim yetişdirmedeki imkânsızlıklar göz önünde tutulunca zümre yatı mekteplerinin ne kadır büyük bir ihtiyacı karşıladıkları kolay teslim edilen bir hakikattır.

Önümüzdeki yıllarda zümre yatı mektepleri işi daha genel bir ilerleyişle yükselecek dir. Zümre yatı mekteplerinde okuyan 1000 mütecaviz köy çocuğu yarının mes'ut köylülerini hazırlayacak birer devrim çocuğudur.

Okuma odaları

Köylüyü yetiştirmek için yalnız mektep vasıtasına baş vurmak ve beklemek baş döndürücü bir hızla giden devrime ayak uydurmamak demektir.

Bu itibala vilâyetin 55 köyünde okuma odası aç Imıştır. Vilâyetin düşünceleri içersinde merkezi büyük köylerk radyo tesisatı yapmak başlı bir emeldir. Netekim 4 köyümüzde bu gün radyo kurulup köylünü istifadesine konulmuş bulunmaktadır. Bütün bir yılın çalışmalarını aylık bir kültür mecmuasının ölcülü sayfelerinde yazmağa imkân yoktur. Ancak vilâyetimizde köy çalışmaları özel bir özence bağlamışdır. Bu yöndemin nasıl başarılarak yurdun aslı unsuru köylüye hizmet edildiğini kutluladığımız bu devrin gününde Partinin en güçlü ve kalabalık sınıfını teşkil eden köylülerimize ulaştırmayı burada bir övünç vesilesi saydık.

Maiyet memuru

Kahir Öner

Yakın tarih bakımından iktısadiyatımız

Türkiye iktısadiyatı konuşulunca ticaret ve sanayimizin saltanat devrinin son zamanlarındaki, gözlerimin önünde iğrenç bir şekilde canlanır..İleri milletlerin muazzam ticaret vapurları; ülkelerini ağ gibi saran şimendifer yolları;muhteşem iskele,rıhtım, gümrük, istasyon ve antrepoları, Yalnız iktısadiyat değil her husus göz önüne alınarak köylerine varıncıya kadar yapılan muntazam şosa yolları; en seri nakil vasıtaları, telgraf, posta, telefon teşkilâtı; her türlü sanayii bütün inceliklerile vücuda getiren fabrika ve imalâthaneleri karşısında: bu devrin [1] tekneyi andıran küçük vapuları, imtiyaz ve menfaatleri ecnebilere verilmiş mahdud şimendifer hatları, iskele ve rıhtımları; bir kaç büyük vilâyeti birbirine bağlıyan şosa yolları;deve, katır, kağnı, nihayet yaylı arabaları geçemiyen nakil vasıtaları ve en iptidai tarzları muhafazadan bir türlü yakasını sıyıramıyan imalâthane ve fabrikaları(!)ile cidden iğreç bir manzra göstermekten

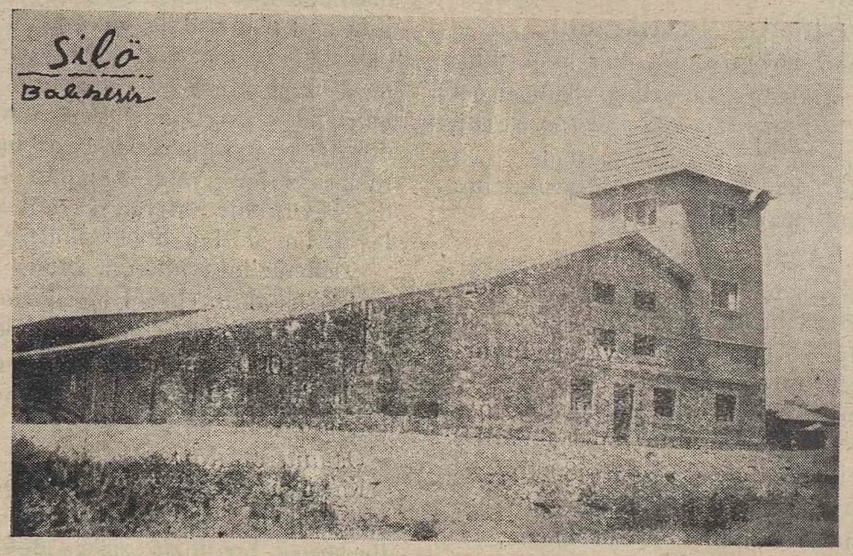

Dimağının cevvallığı, bazusunun kudreti, yüzünden cihan tarihinde asırlaca namını şanını yaşatan Türkün, en eski millet kurumlarında yaşatmış olduğu parlak medeniyetleri inkâra vesile teşkil edecek kadar çirkin olan bu manzara,millî iktısadiyatımızın kapılarını tamamen kapamış; millî ticaret ve sanayimizi ölüm döşeğine yatırmıştı. Bu ve buna biraz daha tekaddüm eden devirlerde saltanat idaresinin iktısadî alanda göstermiş olduğu beceriksizlik, her yönde göstermekte olduğu beceriksizliklerin kat kat fevkinde bulunuyordu. Bu beceriksizlik yüzünden dirki hâkim unsur olan Türk — esir ederek bünyesine karıştırdığı diğer unsurların iktısadî esaret ve hakimiyeti altında eziliyordu. Türke ziraatcilikten başka bir şey kalmamıştı. Bu dübe düz kara sabanla başarılabilen âdi ve mahdud bir çiftçilik idi. Temiz ahlâklı Türkün tertemiz olarak elde ettiği ziraî mahsuller, yok bahasına diğer unsurlar tarafından alınıyor. Eyi bir kendini alamıyordu..

[1] Sultan Hamit devri

kâr ile ecnebilere satılıyordu. Bu alış, veriş Türkü, kâr hizmet diğerlerini efendi vaziyetinde bulunduruyordu! Ticaret ve sanat, saltanat idaresinin caniyane ihmali yüzünden uşaklıktan yetişen bu efendilerin enline geçmişti. Sayesinde mevcudiyetlerini idameye muvaffak oldukları unsuru, intikam hırsile pek rahimsiz bir surette ezmeği göze aldıran bu efendiler, ona ırgat ve esaret hayatı yaşatmak için

Muharrem Hasbi un fabrikasından vals dairesi

ellerinden ne geldiyse yaptılar.

Bu Türedi efendiler, esas itibarile Türkün hakim olduğu Osmanlı imparatorluğunu kökünden devirmek için siyasî entrikalara baş vurdular ötedenberi mahsus iktısadî imtiyazlara istinad ederek ecnebi sermayesinin kuvvetile ecnebi emtiasının memlekete idhale alet oldular.. Bu hususta öyle şeytanca oyun oynadılar ki: O zamana kadarda kendi ekip biçtiğini yiyen ve yine ekip yetiştirdiğinden melbusat ve istirahat eşyalarını temin eden Türk müstahsilinin elile istihsal ettiği mevaddı ibtidaiyeden bizzat vücuda getirdiği mamulâtın daha cazip ve daha ucuzunu sonsuz vadelerle öz vatandaşa mal ederek onu millî masnuatından vaz geçirmekle beraber; hazır geyinmeğe alıştırmak suretile gırtlağına kadar borca soktular.

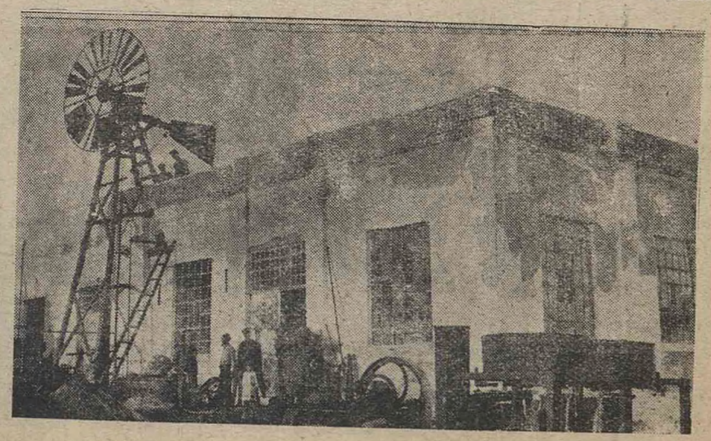

Balıkesir iplik fabrikasından vargel dairesi

Türedi efendilerin öz un sura oynadıkları bu facia karşısında elleri böğründe seyirci vaziyetinde kalan saltanat idares', kapitülasyon lara istinat eden ecnebi sermaye ve mamulâtının ülkeye olan akını muvacehesin de aczini bütün bütün saklıyamayacak bir hale gelmişti. Bu yüzden millî sanayi ve ticaretimiz can çekiştirıyordu Bu hallerden doğan sefalet ve haysiyetsizliktir ki son Türk inkılâbının en ileri amillerinden birini teşkil etmişti. Bu inkılâbı mahir ellerle idare eden Türk büyükleri. önderleri Atatürkün işaretile (Lozanda) en çok iktısadî esaret zincirlerini kırmağa çalıştılar; muvaffakda oldular.

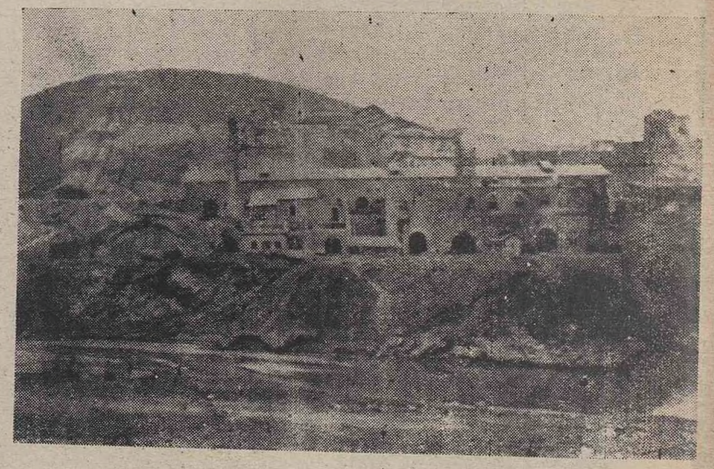

Balya maaden müessesatından

Türk, milleti ticaret ve sanayiine hür ve serbest olarak bu tarihden itibaren yeniden kavuşmuştur, Türke millî idare sistemi olan Cümhuriyet idaresini temin eden Halk Fırkasından doğan Cümhuriyet Halk Fırkası, onun millî ticaret ve sanayiinide süratle inkişaf ettirmek için asrın icabettirdiği teşkilâtı vücuda getirmekle iktısadî alanda diğer millet ve devletlerle müsavi hukuku esaslarını Türke kazandırdı Ne mutlu Türke ki inkılâbının en büyük ve en kudretli evlâtlarını bağrında taşıyan böyle bir fırkanın rehberliğine sahib bulunuyor. Cümhuriyet Halk Fırkası ve onun genel Türkün başında bu'undukca Türk, ormanlarına, madenlerine, ziraatine,hayvanatına, yollarına nakil vasıtalarına, sanayiine, bankalarına, gümrüklerine,ticaretine sahip ve hakim olarak iktısadî alandaki terakkı ve tekûmülünü bütün cihana göstermeğe başlamıştır.

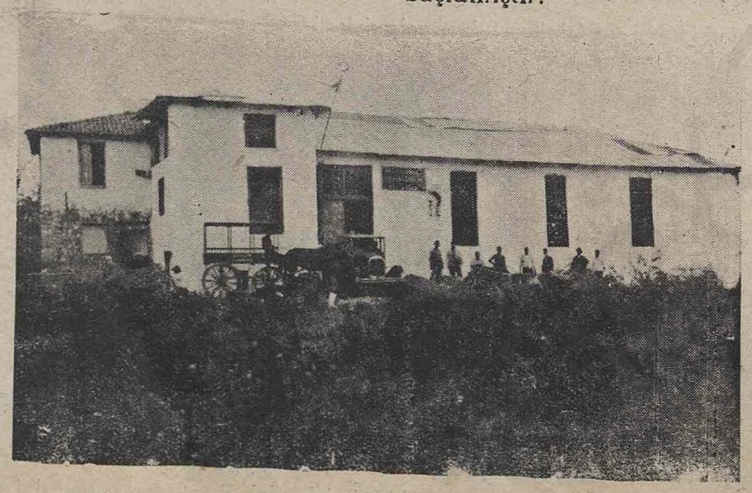

Balıkesir deri ve kösele fabrikası

On bir yıllık kısa bir zamanda gümrüklerine hakimyeti sayesinde idhalâtı, harikalar yardırcasına azaltmağa muvaffak olduğu gibi uluslararası müsavi hukuklara dayanarak ihracatı da zuhuratçılıktan kurtarmak suretile yine bu kısa zamanda yükseltmege ve sağlamlaştırmağa muvaffak olmuştur. Bizden mal alandan mal almak düsturu bu muvaffakiyetin semeresidir.

On bir yıl evvel hiç mesabesinde olan millî sanayimiz, yadiller memulâtının ülkemize girmesini ümüdin fevkında azaltacak derecede tekâmül göstermiştir. Deri, şeker, çimento ve mensucat. Fabrikaları bu hususta en ziyade göze çarpan eserlerdendir.

İktisadî alandaki bu ilerleyiş ve yükselişleri Cumuriyet idaresinin bilgiye istinaden vucuda getirdiği teşkilâtta ki kudrette aranılıdır. Olalar kanunu, teşviki sanayi kanunuul uslararası ticaret, Rasyonalizasyon ve zıraat enstitüleri, iş ve snaî mülkiyet büroları, afyon ve uyuşturucu maddeler komisyonu, gümrükler ittihadı dajmî azalıkları ile doğrulan doğruya alışverişte bulunduğumuz yadıllerde kurulan haricî ofislikler hep bu teşkilâtın vüsat ve kudretine delâlet eder.

Gazi bulvarı ve elektrik binası

Cumuriyet idaresinin, kısa bir müddet zarfında göstermiş olduğu bu iktisadî varlığın akisleri, şüphesiz mintakamızda da yer buldu. Eski devirlerde olgün bir vaziyette bulunan mıntakamız ticaret ve sanayî Türkiyenin her köşesinde olduğu gibi Cumuriyet devrinde asrî ve modern bir şekil almakta geçilmedi. Bu yuzdn eski fabrikalar, atıl bir halde kaldı; onların yerine modern un, deri, yün iplik, konserve fabrikaları silo ve elektrik tesisatı kaim oldu. Yollarımızın inşasında nakil vasıtalarımızın intizamında gösterilen gayret sayesinde ihracatımız yıldan yıla artma istidadını göstermekle mıntakamız iktisadiyatının; dolaysile sanayi ve ticaretinin inkişafına vesile teşkil etti.

Cumuriyet idaresinin son zamanlarda Türk deniz ticaretinin inkişafını temin gayesile bütcesine on milyon lira gibi mühim bir para kuyacağına dair dönen duyumlar, iktisadiyatımızın istikbalde alacağı şekiller hakkında bize kuvvetli ümitler veriyor. Bu ümitleri daha ziyade kuvvetlendirecek bir hususla bugün Ankarada açılacak olan C. H F. Partisi Büyük Kurultayında Türk iktisadiyatını bugün için düşünemiyeceğimiz şekillerde ilerletecek ve yükseltecek tedbirler etrafında verilecek değerli kararlardır.. Bize bu düşencelerimizi hatırlamağa vesile olan partimizin 4 ncü büyük kurultayını bu sütunlarda kutlulamağı vecibe iriz.

M. Ekrem

Bulaşık hastalıklar ve korunma çareleri

Bulaşık hastalıklara karşı tabıbin tedavi ve korunma gibi iki vazifesi vardır. Tedavi hastanın şahsına korunma hastadan başka insanlara aîttir.

Tedavi için hastalığ n mahiyetini tevsif eden "Patoloji„ ne kadar lüzumlu ise korunma içinde bulaşık hastalıkların esbap, sirayet ve izalelerinden bahseden "epidemiyoloji„ ayni mevkidedir Pataloji hasta şahs, epidemiyoloji cemiyet içindir. Fakat tatbikatta bu iki ilim birbirine okadar yapışıktırki birinden istiane etmeden diğerinden istifade etmek hemen kabil değildir. Bu muhtasar mukatdemeyi arz ettikten sonra memleketleri, cemiyetleri bulaşık hastalıklardan korunma çarelerine geçecek ve bu hastalıkların esbap. sirayet ve izabelerinden bahsedeceğiz.

1 – İntanin sebebleri:

A— Esbabı asliye (mikroplar). B— Esbebı muavenet A – Esbabı asliye [Mikroplar]: Ötedenberi hastalıkların mahiyetini tayinde kullanılan intan kelimesile her hangi bir suretle vücuda dahil olan canlı uzviyatı sagirenin uzviyetin bir yerinde veya bir çok mahallerinde çogalması ve uzviveti müdafaya sevketmesi neticesi olarak muhtelif âraz ile tezahür eden ahval maraziye anlaşılır.

Bu tarifeye göre intani yani hastalığı yapan uzviyat, menşeine nazaran, hayvanat ve nebat sınıflarına aitdirler. Bazılarında mensup olduğu sınıfın evsajını gösteriyor isedebir kısmında bu evsafın bir çokları gayip olmuş veyahut her iki sınıfa ait evsaf kendisini göstermiştir. Hastalık yapan sağirenin en maaruf tipi [bakteriler] dir

Bakteriler — nebat ibtidaiyenin siyanöfise cinsinden olan yosunlara yakın bir mevkidedirler.

Bakteriler ile uzviyat sagırei hayvaniye arasında Spiroçetler bulunurlarki bunlar bazı evsafile baktırılara bazılarile de protozoerlere benzerler

Protojöerler, Vahidülhücre hayvanat ibtidaiyedir. Bunlar n daha yüksek sınıflarında kesirülhücre uzviyatı sağıreyi hayvaniye başlar

Bakteriler ile nebatatı ibtidaiye arasındada istireptotriksler fütürü şuaiye belastomisetler mevcuttur. Bir kısım bulaşıcı hastalıkların mikroplarıda henüz malûm değildir. Bunlar mikroskopla görülemiyecek kadar küçük olduklarından veya tesadüf edilemediğinden görülememiş'erdir. Bunların bir kısmı mikrop süzgeç'erindon geçer'er. Hastalık yapan uzviyati sağirenin hemen hepsi gözle görülemiyecek kadar küçüktürler;bunları görebilmek için hürdebin istimaline mecburiyet vardır. Menşeyi hayvanî ve nebatî olup mikroskopla

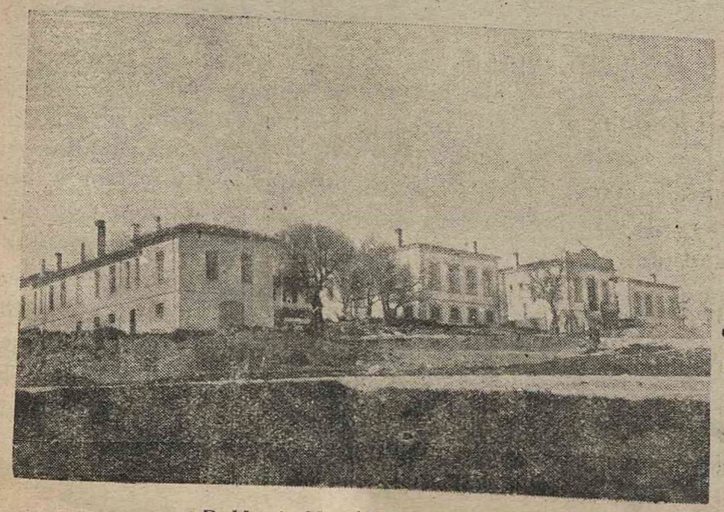

Balıkesir Memleket Hastanesi

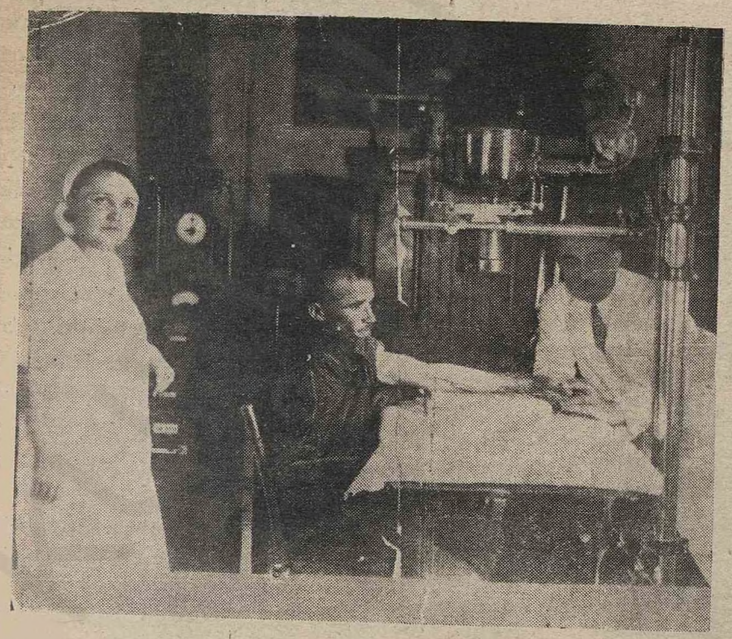

Rontgen lâboratuarında teşhis yapılırıken

görülecek kadar küçük olan canlı uzviyat [mikrop] nami umumisi altında toplanırlar.

Bakteriler: — Muhtelif şekillerde olup hepside birer gışa ile muhattır. Bunların nüveleri mevcut olmayup nüvenin esaslı aksamını teşkil eden kuromatin maddesi gışa dahilini imla eden protoplazma içine dağılmıştır.

Bakterilerin çoğalmaları ikiye ayrılmak suretiledir. Gıdalarını içinde bulundukları mayiattan, hul ulsuretile alırlar. Bakteriler, gıdalarını içinde bulundukları maddeleri tebdil etmeksizin alabilirlersede tagaddinin bu şekli nisbetle mahdud olup ekseriya ifraz ettikleri muhammirat vastasile bulundukları vasatın terkip kimyevi'erini tebdil ederler. Bu muhammirata[anzim]denir Anzimler bulundukları vasatın terkibini tebdil etmek üzre teamül yapdıkları halde kendileri teamül mahlülleri-nin terkibine dahil olmaz ve bu teamülü yapdıklarından dolayi miktarlarıda azalmaz Binaenaleyh anzimlerin pek az miktarı bile çok miktarda mevaddın terkibini değiştirebilir, anzimlerin kimyevî terkibleri henüz malum değildir ? bunların hepsi Kolloit maddelerdir.

Her anzim daima aynı maddeler üzerine ve muayyen derecei hararetde muayyen hamziyet veya kaleviyette tesir eder (56) derecenin fevkinde bütün anzimler harab olurlar. Anzimlerin bir kısmı bakteriler tarafından ifraz olunur; bunlars:

"Exoanzim„ denir bir kısmıda bakteri dahilinde olub bakterinin harabiyetinden sonra harıca çıkar, bunlara: "Endoanzim„ derler.

Anzimlerin pek çok envaı vardır. Bunlara terkibini tebdil ettikleri cisimlerin nihayetlerine A Z. ilâvesile isim verilir. Anzimlerden husu'e gelen teamülü kimyeviye muhtelifdir:

1— Hydroliz yapan anzimler: Mevadın terkibine su idhal ederler. Bunların başlıcaları aşağıda yazılıdır: Diyastaz: Nişasta ve birçok şekeri tahmir eder. Sakkaraz Sakkorözi glikoz ve levüloza ayırır. Laktaz: Laktozu galakoz ve dekistroza ayırır. Proeitaz veya tripsin: [Mevad albuminiyeyi albumuz ve pepton haline getirir ve kısmende asit amide yaparlar] Asit amideleri tekrar bozmak için de hususi anzimler vardır ki bunlarada Amidasidaz denir. Jelâtini eriten proteazlar mevadı albumiyeninkinden başkadırlar. Lipaz; [Yağları gliserin ve hamzat şahsiyeye ayrılır] Üreaz: «üreyi Amonyak ve Karbonat Amonyak yapar»

2 Tahammürat anzimleri: Hydrolizan sınıfındaki anzimler mevadı kimyevi-

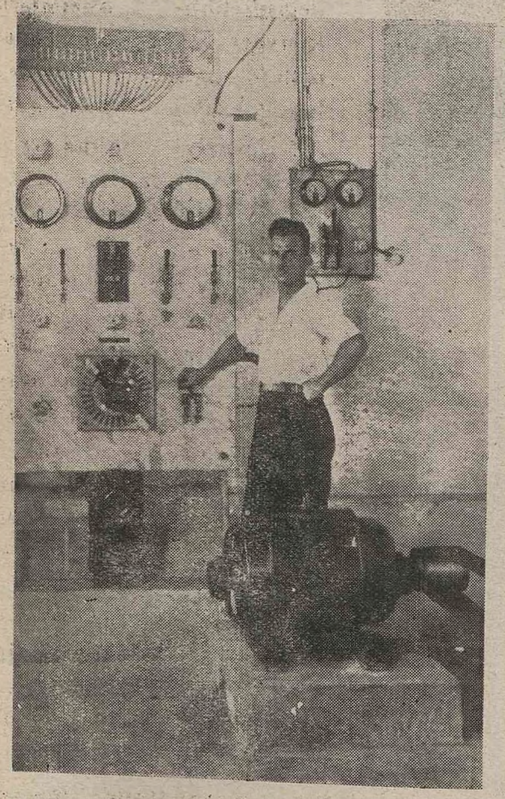

Balıkesir M. Hastanesinin elektrik istihsal dairesi

yeyi hydrolize ederek tefrik etti'er hâlde bu sınıftakilerfii i kimyeviyeyi daha ileri götürerek yeni cisimler yapar lar, "Tahammuratı küülliye gibi„ bu ta hammurat ekseriya aynı bakterinin tahtı tesirinde olmayub diğer bakteri veya ma yalara aittir

3 — Oksidazlar: — Mevadı kimye viyeye, tahmiz etmek suretile. tesir eder.

4 — Redoktaz: Mevadı kimyeviyeyi irca ederler.

5 — Katalazlar.' müvellidulhumuzalı sudan müvellidulhumuzayi tefrik ederler.

Anzimler vasıtasile tegayyür eden mevadı kimyeviyenin mahsulâtı müteakibesi;intanatta antijen tesiri yapmadıklarından doğrudan avamil intaniyeden sayılmazlar ise de bunlardan bazıları ba husus mevadı albuminiyenin takallübatından husule gelenler semdar olduklarından intan esnasında veya intan olmadanda tesirati semmiye gösterebilirler. Mevadı albominyenin harabiyetile husule gelen lüsin,, tirozin alanin glikokol, tiriptofan ve endol, skatol, fenol.. gibi mevad mikropların tesirile evsatı zer'iyede husule gelebildikleri gibi bağırsaklarda ve üzniyette de tokevvün ederler. Tefessuhat mikroblarının mevadı albomiyeyi tağyir etmeleri neticesi olarek husule gelen birçok semdar maddeler.

Daha vardırki bunlar şibih kaleviyata rin, pütresin, lozin . İlâh; birçokları tasnif edilmiştir

Pitomainler muayyen terkibde ecsamdan ibarettirler ve uzviyete antijen gibi tesir etmezler.

Toksinler bakterilerin yaptıkları hastalıklarda "intanatta ehemmiyeti haiz olan ağulu maddeleri toksinleridir.

Toksinler mikropların uzviyetinde tekevvün eden mahsulâtı hayaliyelerinden ibaret olup terkipleri henüz bilinmiyen "belki albümoz sınıfından„ ve kolloidal maddelerdir. Uzviyette antijen tesiri yaparak intana ehemmiyetli surette iştirak ederler. Ve uzviyetde antikor denilen antitoksin tevlit ederler. Mikrobların dahilinde iğtida mahsulü olarak husule gelen toksinler ya mikrobun dahilinde kalır veyahut mikrobun gışasından harice atılır. Mikrobun dahilinde kalanlara "dahil toksin„ "endotoksine„ harice atılanlara: Ektotoksin veya münhal toksin: "toksine saluble„ denilir. Her mikrobun andoveya ektonoksin tevlit etetmesi o mikrobun bir hassai hususiyesi olup bunların tabatı mikrobun gıdasına göre değişmediği gibi yalnız andotoksın yakın terkibde olub " pitomain „ tesmiye edilirler. Pitomainler em'ade ve etlerin tefessühünden çürümelerinden husule gelirler. Diri uzviyet dahilinde pitomain hasıl olmadığından intanda ehemmiyeti haiz değildirler. Faket bu maddeler muhtelif derecede toksik oldukları için bozuk gıda yenildiğinde bunlardan mütevellit tesemümat olabilir Ptomatinlerin pek çok envaı olub elyevm malum olanları kadave yapan mikroblar ektotoksin yapacak halede girilemezler.

Her mikrobun dahalinde andoksin mevcut olup bunlar ancak mikrop ölerek hücresi eriyüb dağıldıktan sonra harice çıkarlar. Ektotoksin "münhal toksin„ ifraz eden mikropların adedi nisbetle azdır. Ektotoksinlerin en marufları tetatos, difteri, butilizm ve dizanteri toksinleridir.

Bakterilerin münhal toksinleri, içinde yaşardıkları vasata göre, az veya çok ifraz olunur. Haricde toksin ifraz eden mikroplar, hastalık tevlit ettikleri uzviyette de bu hasselerini muhafaza ederler. Bazı mikroplar ise evsatı zıraiyede, şayan; ehemmiyet derecede, toksin ifraz etmedikleri halde hastalık tevlit ettikleri uzviyetde toksin yaparlar, şarbon bakterisi gibi.

Bakteriyoloji teknikleri tekâmül ettikce münhal toksin ifraz etmeyen bazı bakterilerin de bu hassası mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Hemolitik sreptokokların münhal toksinleri iskorlatin "kızıl„ da bir çok araztekvin ettiği son zamanlarda isbat edilmiştir.

Her mikrobun ifraz ettiği toksinin hassası daima sabit olduğu gibi bir mikrop muhtelif tesirat yapan toksinlerde ifraz edebilir. Münhal tosinler mikrobun bulunduğu evsat içinde inhilâl ederler. Bunların evsat zeriyeden saf halde tecritleri henüz kabil olmamıştır. Ancak kibritiyeti amunyak gibi mevad ile evsat zeriyenin albomin müştekatını tersib edildikleri zaman toksinlerde bu maddelerle beraber teressüp ederler.

Dr. Y. Vasfi Yücel

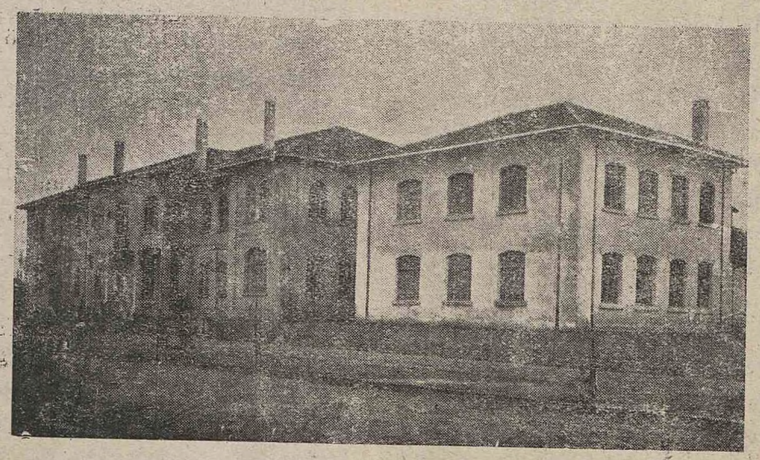

Cumuriyet devrinde ziraî faaliyet

Millet hakimiyetinin başlıca timsali olan Cumhuriyet devrinin başlangıçından beri Balıkesir vilâyetinin ziraat işlerinde köylü işlerinde, toprak işlerinde gördüğü yenilikler çok büyüktür.

Bu işleri kısmen olsun gözden geçire bilmek için bunları ayrı, ayrı başlıklar altında toplayarak mutalaa edeceğiz. Ve evvelâ bu işleri umumî ve hususî olarak ikiye ayıracağız. Umumî işler sırasında bütün ülkede ve bu arada Balıkesir vilâyetinde millet hakimiyetinin çiftciye yaptığı hizmetlerini sayacağız.

Hususi olarakta yalnız Balıkesir vilâyetinde bu vilâyetin hususiyetine göre yapılan ziraî işlere bakacağız

Şimdi sırasile mutalaa ediyoruz:

Millet hakimiyetinin umum ülkede çiftci hizmeti

1 — Saltanat devrinin ocaklar söndüren bir belası vardı. Bu belâ pençesi ile her sene harmanda sırtına yapışan âşar derdi idi.

Çiftci ekerdi, biçerdi, harmana konar tınaza girerdi. Böyle binlerle müşkülâtla tamam mahsulünü çuvala dolduracağı sırada mültezimde ejder gibi gözleriyle çiftçinin önüne dikilirdi. Çiftçinin gözünün önünde bakmağa kıyamadığı mahsul yığınından imam hakkı, muhtar hakkı, korucu hakkı, bakkal hakkı, nalbant hakkı, oda hakkı gibi bir çok haklar alındıktan sonra birde bikeden değil umum yığınına mahsuben oşür diye bakiyenin nısfıda bir def'a daha bölünürdü. Çiftçinin eline tohumundan bir az fazla mahsul ile bir sürü saman yığını kalırdı.

Ve çiftçi o zamanlar evine mahsul taşımaz, saman taşırdı.

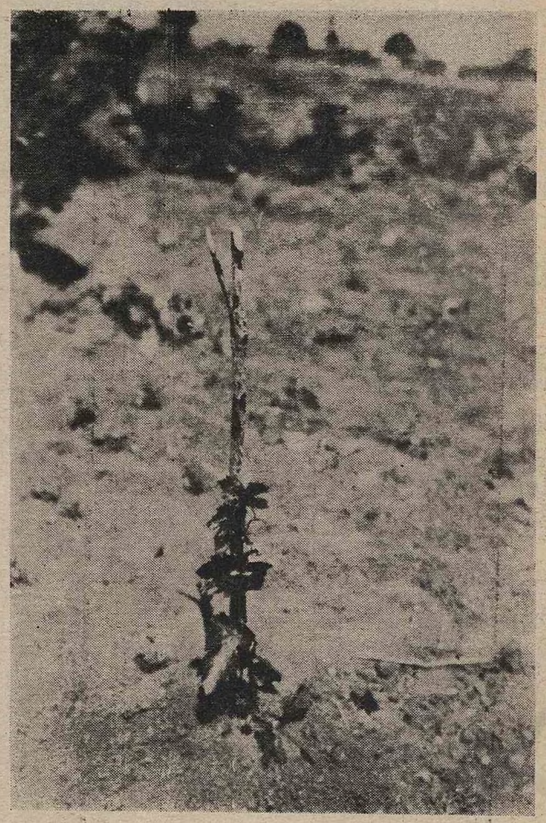

İlkbaharda aşının çıkışı

İşte çiftçiyi böyle eli böyründe evine boş döndüren [âşar] belâsı milletin hakimiyetile ortadan kalktı: Çiftçi mes'ut oldu.

2 — Çiftçinin belli başlı mahsulü buğdaydır. Son senelerin buhran doğuran vaziyetleri çiftçinin buğdayına da tesir yaptı. Buğday piyasası düştükçe düştü. Kiyesi iki kuruş, yüzparaya kadar indi. Bu düşkünlük şöyle dursun, çiftçi buğdayını satacak yer de bulamadı.

Her şeyde ve bütün çiftçi işlerinde her tarafı göz kesilerek daima ayakta duran aziz Cümhuriyet hükûmeti çiftçinin bu elim derdin hemen gördü ve yaranın üzerine derhal elini yapıştırdı. Türkiyenin bir

Herekte dört cihete ayrılmış aşı

çok muhtelif merkezlerinde ziraat bankası vasıtasiyle ambarlar açdı. Ve piyasadan yüksek bir fiyatla milyonlarla kilo buğday mübayaasına başladı.

Piyasayı daima normal vaziyette tutdu. Ve çiftçinin yüzünü güldürdü.

3 — Çiftciyi en çok zararlandıran hallerden birisede tabiattır. Ölkenin her tarafı her sene aynı surette mahsul vermez, Kuraklık olur. Dolu olur, muhtelif afat olur, Son senelerin mütevalı kuraklığı bütün kâinat gibi Türkiye çiftcilerinede mühim darbeler vurmuştur.

Halbuki yüksek Cümhuriyet hükûmetimiz her tarafda bu gibi yerler için kasalarını açmış, yerine göre bazan nakten ve bazanda aynen olarak köylüye kısmen uzun vadeli ve kısmende meccanen tohumluklar tevzi etmişti.

4 — Saltcnat devrinde çiftci her tarafta mahsurdur. Yol yok idi. Tren yoktu Vapur yoktu . Çifçi mahsulü bulunduğu yerde beklemege mahkûm idi. Olmayan yerlerde mahsulsüz kalırdı. Halbuki daima çifcileri düşünen temiz cümhuriyet devri çifcinin bu en mühim ve hayatî derdine çare buldu. Yüzlerle senelerdir yapılamıyan ve yapılması ihtimalinde akıllara sıyamıyan uzunlukta demir yollarla ülkemizi şenlandirdi. Ve her tarafı balık ağına çevirdi. Her yeri birbirine bağladı. Çok ucuz tarife yaptı. Milleti, köylüyü ve mahşulün birbirlerine karıştırdı.

Millet vapurları aldı. Ve bu suretle deniz yollarınıda millete maletti.

Çiftcinin cumhuriyet devrinde cumhuriyet hükûmetinden gördüğü umumi yardımların en değerlilerini yukarıda yazdım Daha bunlar gibi sayifeler dolduracak hizmetler vardırki bunlarıda yazmağa mecmuamızın sayifaları müsait değildir.

Şimdi yine kısa olarak hususî hizmetleri yani her vilâyette ayrı, ayrı yapılan ve bn arada bizim vilâyetimizde de tatbik edilen ziraî fevkeladelikleri göstereceğiz.

Cümhuriyet devrinde Balıkesir Vilâyeti ziraî faaliyeti.

Vilâyetimizde ziraat işleriyle iki şekilde uğrşılmışt.r. B rincisi mahsulâtı ziraiyenin mevcut olanlarının nev'ini ıslah ve mevcut olmıyanları ihya etmek suretiyle.

Ve diğeri de umum mahsulâtı ârziyeye zarar veren mızır hayvanlar, haşerat ve tufeylâtla mücadele etmek suretile:

1 — Vilâyetimizin hububat tohumlukları ötedenberi ve uzun harp senelerinde tesiriyle bozulmuştu.

Cümhuriyet hükûmetimiz büyük fedakârlıklarla vilâyetin muhtelif merkezlerinde elli merkez açtı. Her merkeze bir kalbur makinası koydu. Bununla senelerle

çiftçinin tohumunu meccanen kalburdan geçirdi.

2 — Balıkesir merkezinde ve asma fidanlığında ecnebî memleketlerden getirdiği muhtelif buğeay tohumlarının tecrübesini yaptı. Bunların içinde en kötü senelerde bile kuvvetli topraklarda daima yerli buğdayların bir buçuk misli mahsul veren ve kuraga mütehammil bir nevi vücuda getirdiği bu da [mentena] buğdayıdır. Bugün merkezden mülhakata doğru yayılıp giden bu tohum vilâyetin esas tohumunu teşkil etmeğe başlamıştı.

Bağcılık

Her zaman tekrar ettiğimiz gibi eskiden çok vasî bağcılığıle şöhret bulan Balıkesir vilâyetinde Floksiradan sonra bağ kalmamıştı. Her taraf çiplak, bütün bayırlar boştu. Halk ve köylü üzümün yalnız eski bolugunu söylemekle tesir duyardı.

Cümhuriyet hükûmeti Balıkesir vilâyetinin bu derdini kökünden halletti. Balıkesirde bir asma fidanlığı vücude getirdi.

Burada her sene yüzbinlerce bağ fidesi yetiştirmeğe başladı. Ve bildiğimiz gibi senelerdenberi bu çubukları halka meccanen tevzi ediyor. Ve daha bir çok seneler tevzi edecek. Muhitimizi eski bağcılığından daha yüksek bir vaziyete mutlaka sokacaktır.

Meyvecilik

Eski bağcılığın Floksıradan mahvolmasiyle vilâyetimizde meyvacılıkta sönmüştü. Yüksek Cumuriyet hükûmeti milletin bu ihtiyacı da nazarı dikkate alarak Balıkesir merkezinde bir de meyvacılğın esasıaı kurmağa başlamıştır. Bir kaç sene sonra çiftçimiz buradan bağ fidanı gibi meyva fidanlarıda meccanen alacaktır.

Haşarat ve tufeylatla mücadele

Hep bilirizki Vilâyetimiz dağlık ve ormanlıktır. Bu havali domuz ve kurtların yatağıdır. Bu muzır hayvanlar çiftçimizin mahsulâtını daima mahvetmekle hayatını idame eder.

Harbı umumi'in uzun sürmesi aynı zamanda bu muzır hayvanların da çoğalmasını mucip olmuştu.

Mızır hayvanlarla mücadele

Cümhuriyet devri bu dertle esaslı olarak meşgul olmağa başladı. Halka binlerle martin tüfekleri tevzi etti. Bunlar için yüzbinlerce fişekler verdi. Barut verdi, kurşun verdi, ve halkı da mükellef tutarak bunlarla mücadele ye başladı.

Bildiğimız gibi her sene binlerle muzır hayvanlar öldürülmekte, çiftçi mahsulleri muhafaza edilmektedir.

Meyve dallarımıza tırtıllar arîz olur. Sebzelerimize bir sürü böcekler arîz olur. Bağlarımıza birçok tufeyli hastalıklar gelir.

Bunlar için Yüksek Cümhuret idaresi her kazada bir ziraat memurluğu ihdas etmiştir. Bu memurlar köy köy gezer bu gibi hastalıkları görür. Halka ilâçlarını tavsiye eder.

İlâç bulamıyan fukaralara da meccanen hem ilâç verir. Ve hem ilâç kullanacak makine verir.

Zeytinlerimize arîz olan muzır sinekler le senelerce mücadele eder ve mücadele usullerini halka gösterir.

Bu gibi mücadelelerin verdiği muhassenatı tamamile gören çifçimiz her daim mesut ve daima sevinçlidir.

Vilâyet Ziraat M.
Hüdai Ekerman

Yollarımız

Cümuriyet hükûmetimizin tesisinden bu güne kadar on bir yıl zarfında vilâyetimiz nafıa faaliyetini toplu olarak telhis edecek olursak aşağıdaki neticeyi elde etmiş oluruz. Saltanat devrinde vilâyetimiz dahilinden geçen ve birinci derecede ehemmiyeti olan 98 kilometrelik Balıkesir - Bandırma yolu vilâyet yolları meyanında ayrı tutularak devlet yollarından sayılmış vilâyetimizce tamiri mümkün olmamasından zaman gecdikce harabete yüz çevirmiş ve ekseri yerlerinde geçilmez bir vaziyet yüz göstermiştir.

Balıkesir Çanakkale yolu

Bugün 98 kilometrelik olan bu yolun mühim noktalarında tamirata girişilmiş ve 45 kilometresi hüsnühale ifrağ edilmişdir. Birinci derecede olan bu hat mevcut imkân dehilinde pek kısa bir zamanda yol haline girmiş bulunacaktır. Ekseri ahşap imalâtı sınaiye beton armeye kalıb edilmiştir. İmkân maddî nisbetinde diğer imalâtı sınaiyeden mühim olanların beton armeye çevrilmesi hususu teminine gayret edilecektir. Bu yıl zarfında bu yolun ekseri yerlerinin düzgün ve mükemmel hale konması için şimdiden hazırlığa başlanmıştır.

Saltanat devrinde bütce müsait bulunduğu halde ekseri yollar nazarı ehhemmiyete alınmıyarak mahdut bazı yollara ehemmiyet verilmiştir. Bilhassa vilâyetimiz yollarında ve mühim tütün servetinin mübadı olan Sındırgı kazasını Balıkesire rabteden ve bugün 60 kilometrelik bir yol elde edilen Sındırgı yolunun açılmasına 50 sene evel başlandığı halde teessüfle söyliyelim ciddî bir ehemmiyet ve faaliyet verilmiyerek her sene bu yolda neticesiz bir çalışma ile bu yol açılmamıştır.

Bu yolun bel kemiğini teşkil eden Çitnehor ve Tepecik köylerinin inşası için ve ihzarata başlanmıştır. Bu hattı felce uğratan mezkûr iki köprünün yine bu yıl meydana getirilmesine büyük bir ehemmiyet ve gayret verilecektir.

Hulâsa: Saltanat devrinde Balıkesirden uzaklarda yolsuz bıraktığı bu münbit kazamız bugün vilâyet merkezine 62 kilometrelik bir şosa ve imalâtı sınaiyesile bağlanmış bulunmaktadır.

Yine vilâyetimiz birinci sınıf yollarından olan Balıkesir - Edremit - Akçay ve Edremit - Ayvalık yollarının bakımsız olarak terkettiği bu yollar üzerinde bilhassa 928 senesinden beri mühim faaliyetler meydana getirilmiş Balıkesir - Edremit arasında 70 kilometrelik kötü kısımlar esaslı surette tamir ettirilmiştir.

109 kilometre uzunğunda olan Balıkesir - Edremit - Akçay yolunun diğer bo

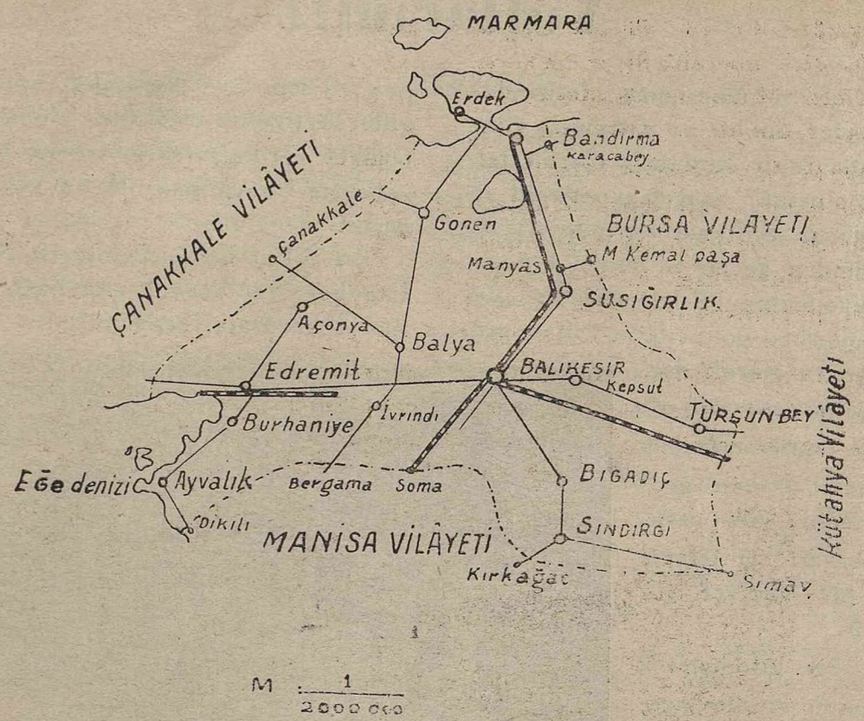

M : 1/2000 000

Vilâyetimiz yollarını gösteren umumî kroki

zuk 39 kilometresi her sene bütce nisbetinde güzel bir hale konulmasına gayret edilecektir. Bilhassa bu hat üzerinde 50 küsur imalâtı sınaiye beton armeye çevrilmiştir. Vilâyetimiz dahilinde beton arme inşaata cumuriyetimizin üçüncü yıl dönümünde girişilmiş ve yedi sene zarfında büyük, küçük müteaddit yollar üzerinde yüzü mütecaviz köprü ve menfez beton arma olarak yapılmıştır.

Edremit — Bürhaniye ve Ayvalık yolunda bakımsız olarak bırakılmıştı. 45 kilometrelik bu yolun da bozuk kısımları düzeltilmiş ve muntazam proğram tahtında diğer kısımlarında kısa zamanlarda tamiratına başlanmasına ehemmiyet verilmiştir. Ayvalık kazasının mühim bir nahiyesi olan Altunovayı Ayvalığa rabteden 12 kilometrelik yeni bir küzergâh meydana getirilerek bu yeni yolun açılmasına başlatılmış ve kısa bir zamanda yolun bitirilmesine karar ve ciddî faaliyete girişilmiştir.

Balıkesir - Edremit ve Balıkesir - Balya Çanakkale yolları üzerinde mühim hususîyeti bulunan 33 inci kilometrede ve her sene tamiratı mütemadiyesine binlerce lira sarfedilen ahşap 85 metrelik Gün görmez köprüsü 930 senesinde hükûmetimizin himmetile beton armeye ifrağ edilmiştir.

Yine bu müddet zarfında iktisadî hususiyet ve ehemmiyeti aşikâr ve Balıkesirden 52 inci kilometre Balya kazasından başlıyarak vilâyetimiz dahilinde 65 kilometre uzunluğunda yeniden bir şosa açılmıştır. Bu mühim yolun genişliği 7 metre olarak ve azamî sil yüzde altı ve nısfıkuturlar 50 - 1000 arasında tehaluf etmek üzere vücude getirilmiş büyük, küçük 300 zü mütecaviz imalâtı sınaiye inşa edilmiştir. Vilâyetimiz hududu olan 62 inci kilometreden Çanakkaleye kadar olan kısmıda Çanakkale vilâyeti

tarafından ikmâl edilmiştir. Bilhassa bu yol üzerinde 10 - 100 metrelık Balye - Kemer büyük ve küçzk Müstecap köprüleri, İngeme, Engeci, Gündoğdu, Değirmendere küçük ve büyük Ağunya beton arme köprüler nazardikkatı celbetmektedir. Müteaddit noktalarda beton çeşmeler inşa edilmiştir. Bu yolun ekseri kısımları çamlar arasından geçmektedir.

Yine bu müddet zarfında Burhaniyeden İzmir hududuna kadar olan 30 kilometrelik tesviyei tırabiye ikmal edilmiş ve İvrindi nahiyesine Korucu, Bergama ya doğru yeniden bir güzergâh tanzim edilerek 10 kilometrelik bir tesviyei turabiye ile 4 kilometrelik taş ihzaratı yapılmış ve bu yılda bu hattın üzerinde faaliyetin devamı için muntazam program tanzim edilmiştir.

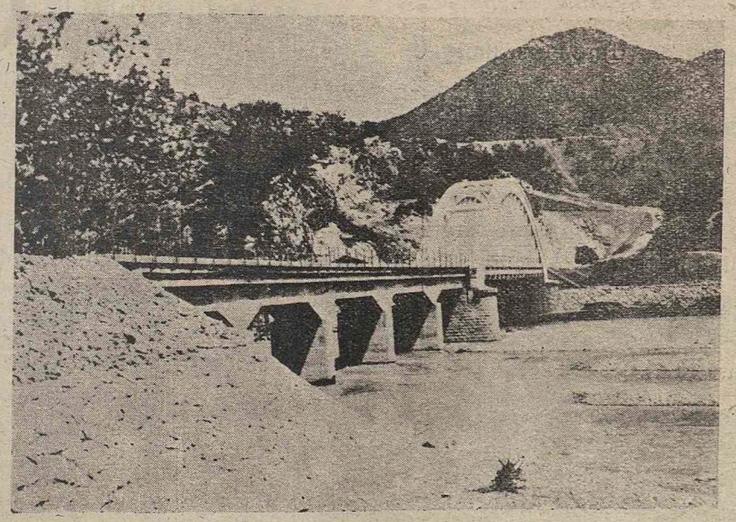

Vilâyetimiz yollarında yapılan beton köprülerden biri

Balıkesirden Dursunbeye kadar 95 kilometrelik yol güzergâhı tesviyei turabiyesi ikmâl edilmiş ve bu kısmda Kebsut nahiyesine kadar olan 28 kilometrelik kısmın şosası ve imalâtı sınaiyesi ikmâl edilmiştir. Kebsut - Dursunbey temdidi kısmında da ekseri imalâtı sınaiyeler beton ve kârgir olarak inşa edilmiştir.

Diğer Bandırma - Gönen ve Bandırma Erdek ve Balıkesir - Soma yolu üzerinde şimdiye kadar 35 kilometre kadar bozuk yerler kısım, kısım tamiratla ıslâh ve güzelleştirilmektedir.

Bandirma — Gönen yolunun tamirleri icap eden muhtelif kısımların bu yıl tamirlerine başlanacağı gibi aralarda diğer bazı kısımlarda bütçe tesbitinde tetricen yapılacaktır.

Balıkesir — Bandırma yo' üzerinde 72 inci kilometreden Aksakaldan Manyaş nahiyesine kadar 20 kilometre tulünde yeniden yol açılarak tesviyei turabiye, imalatı sınaiye ve taş aksamı ikmal edilmiş Manyasdan itibaren bozuk olan 5 kilometrelik bir kısmın ıslâh ve tamiri kararlaştırılmıştır.

Saltanat devrinde her sene yapılan yollar 15 kilometreyi geçmediği halde Cumuriyet devrinde her sene yapılan yolların tuli asgari 40 kilometreden azamî 90 kilometre arasındadır. Vilâyetin taş döşemesi yolların uzunluğu 60 kilometredir.

933 Yılında Baytarî İşler

1 — Salğın hayvan hastalıklarile mü dele:

Vilâyetin 3 kazasının 5 köyünde şarbon 7 kazasının 56 köyünde şap iki kaza merkezinde kudnz iki kente ruam üç kazanın 3 köyünde keçi uyuz hastalıkları çıkmıştır, 44044 koyun ve keçiye ve 771 sığıra vakı olarak dalak aşısı yapılmış şap hastalığına tutulan 15659 hayvan sahiplerlne parasız verilen ilâçlarla tedavi edilerek şifayap olmuştur.

Kuduz hayvanlar tarafından ısırılmış 6 insan tedavi için hasta haneye gönderilmişkuduzdan şüpheli 589 hayvan da kanununa tevfikan it.lâf edilmiştir. Ruam hastalığının sirayetine maruz 3 hayvandan (2) sinin ruamlı olduğu fenni olarak tehakkuk etmekle öldürülmüş ve sahiplerine tazminat verilmiştir. Uyuza tutulan 62 baş keçi tedavi edilmiştir.

2 — Atların ıslâh ve teksiri:

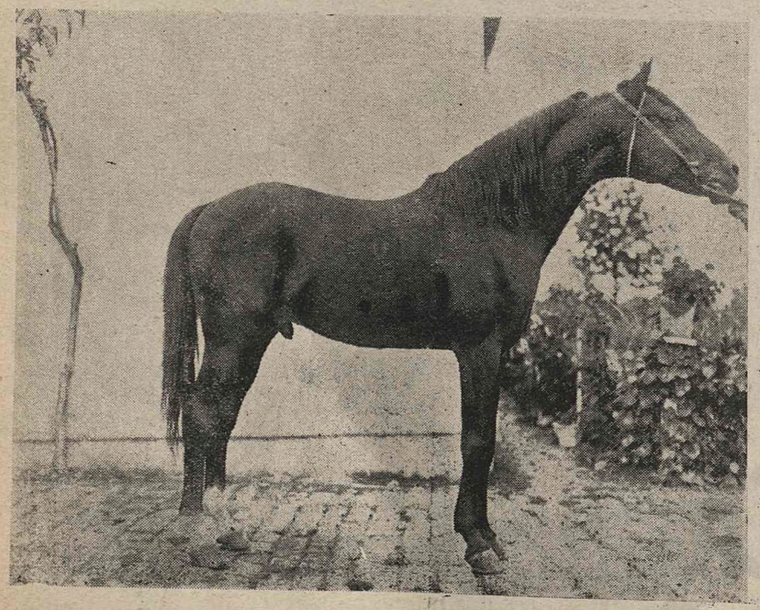

Damızlık aygırlardan biri

A — Depoda bulunan aygırlarla 574 kısreğa tabiî ve sunî sıfat yapılmıştır. Damuzlıga yaramayan 132 at 882 tosun 8 boğa enenmiş ve damızlıga elverişli 118 boga ile 23 aygıra muvakkat damızlık vesikası verilmiştir.

B — Hayvan ıslâh ve teksiri gayesini istihdaf eden ilk ve son bahar at yarışları ve hayvan sergileri yapılmıştır Gerek yarışlara iştirak eden ve gerekse sergiler de teşhir edilen hayvanlar arasında kemiyet ve keyfiyet itibarile geçen yıllara göre büyük bir tekâmül görülmüştürki buda halkın hayvan ıslâh ve teksiri işinde gösterdigi ehemmiyet ve alâkayi ifham etmekle şayanı şükrandır .

3 — Kara sığırların ıslahı :

A — Vilâyetimiz boz ırkı mıntakası olarak tayin ve kabul edildiginden ötedenberi şöhret kazanmış olan Balya havalisiboz ırkı sığırlarının ıslahlarına çalışılmış Bulgaristanın Plevne vilâyetinden muslih olarak getirilen damizlıkboğalarla Balya ineklerinin tesalübüne devam edılerek bunların döllerinden istenilen vasıfları haiz olanları damızlığa tefrîk ve köylere tevzi edilmiş vilâyetin muhtelif kazalarında nümune köyleri ihdas edilerek mezkûr köylerde en iyi tarzda sığır yetiştirilmesine çalışılmlştır.

4 — Koyunların teksir ve ıslahı :

Vilâyetimizde 334,756 Baş koyunundan 123,520 başı kivırcık olduğundan vilâyetimiz merinoz mıntıkası olarak kabul edilmiş ve on yedi yetiştiriciye şimdilik 85 merinos koçu ve 140 Ana merinos koyunu tevziedilmiştir. İktisadıyatımızı yükseltecek ve Avrupanın kumaşlarından bizi kurtarmağa yarayacak kıymetli marinos koyunlarının memleketimize bir an evvel ve az külfet ve masrafla yerleştirmek çareleri araştırılmıştır.

5 — Ağıllar kanunu tatbikatı

Vilâyet dahilinde 42 ağ l kanununa tevfikan y niden inşa edilmiş 237 ağıl da kanununa uygun bir şekilde ıslâh edilmiştir.

hayvan ticareti ve ihracatı

Vilâyetin Manyas, Sarıköy, Susurluk, Kepsüt, Sındırgı, Bigadıç kaza ve nahiyelerinde hayvan panayirleri açıldıgı gibi kaza merkezlerinde her hafta hayvan pa-

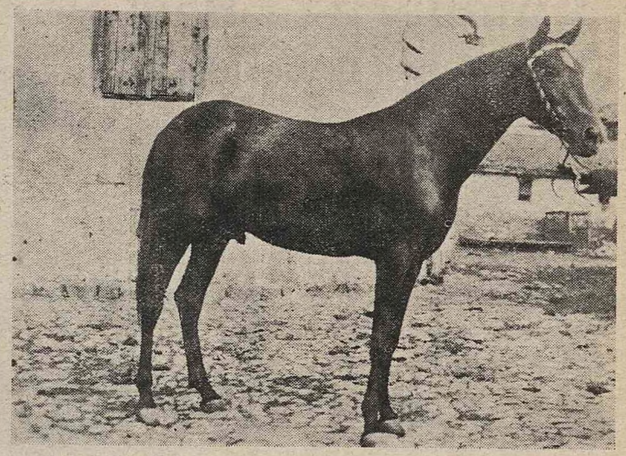

Tay

zarları kurulmuş ve buralarda binlerce hayvan alım satımı olmuş ve sıhhi halleri baytar memurları tarafından muayene ve kontrol edilmiştir.

Baytar Md.
B. Tunçay

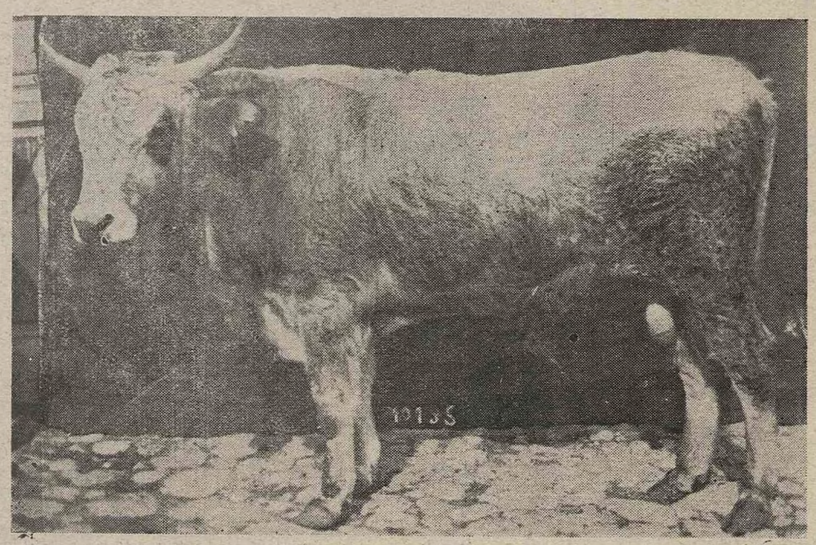

Damızlık boğalardan

Damızlık merinos koçu

Cümhuriyet Halk Partisinin Kültür Kaynağı Olan Halkevleri Ve Halkevimiz

Cumuriyet Halk partisinin kültür kaynağı olan Halkevleri ve Halkevimiz

Cumuriyet Halk partisi, resmî talim ve terbiye sahası dışında kalan yurddaşların her bakımdan inkılâp ve Cumuriyet prensiplerine uygun olarak yetiştirilmesi için Halkevlerini kurdu. Evlerin kuruluşile Halk terbiyesi yolunda en büyük adımı atmış oldu.

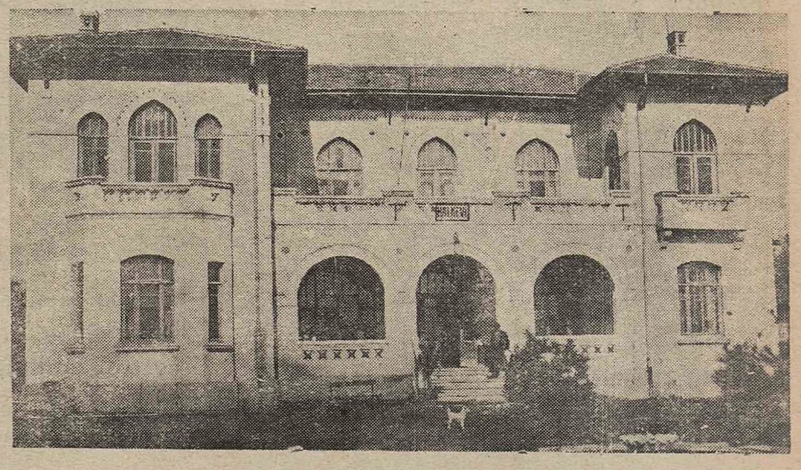

Balıkesir Halkevi binası

Üç senedenberi çalışan bu evlerin başardığı işleri saymak güçtür. Yurdun 103 yerinde yurddaşların her ihtiyacını tatmin eder evlerimizin sayısı her yıl artmakta ve bu su etle yurdun her köşesi içinde bir kaynak fışkırmaktadır. Binlerce vatandaş bu kaynaklardan hem ışık almakta hem de etrafına ışık dağıtmaktadık.

Biz burada yalnız Balıkesir Halkevinin başardığı ve başarmakta oldu belli başlı işleri yazacağız.

Dil tarih edebiyat işleri:

1 — Şube tarafından çıkarılan kaynak mecmuası her ay muntazam olarak çıkmaktadır. Mecmua muhitin umumî kültürünü yükseltmek ve folklorunu derliyerek neşir sahasına koymak ve bilhassa inkılâp ve cumuriyet prensiplerini halka, halkın içine sindirmek ile meşguldür.

Bu şubenin tarih işlerinde, dil işlerinde yaptığı tetkikat netiçeleri bu mecmuada neşredilmektedir. Genç kalemlere edebiyata meraklı gençlere de lâzım gelen hi maye gösterilmiş ve kendilerine mecmuada yer verilmiştir.

2 — Dil işlerinde:(Halk bilgisi işlerinde) Sayısı birkaç bini geçen söz derlemiştir.

" " " " manî "
" " " bilmece bulmaca
" " " inanmalar "
" " yüzü " masallar "
" yüze varan yatıra ait inamalar "
" ikibine varan ata sözü "

Üç bin adlı bir öz Türkçe ad kitabı neşredilerek vilâyet köylerine kadar dağitmıştır.

Bu derlenen maniler kaynak mecmuasında neşrülunmakta ve her kısmı ayrı ayrı broşürler şeklinde neşrolunmaktadı.

3 — Tarih işleri :

A — Muhitin eski tarihi ve asarı birer birer tetkik edilmiş ve fotoğrafları tesbit edilmiştir.

B — Muhitin inkilâbtan önceki tarihi ve tarihi şahsiyetleri. Vesikaları , sicilleri, vakfiyeleri.

C — Muhitin millî mücadeledeki alâkasının fazlalığından ve ehemmiyetten ,

Kaynagımızın sahibi ve kamutay başkan vekili Konya saylavı T. **Fikret Sılay**

Halkevimiz bandosu

Temsil şübemizin çalışm alarından: Bir zaferin yası

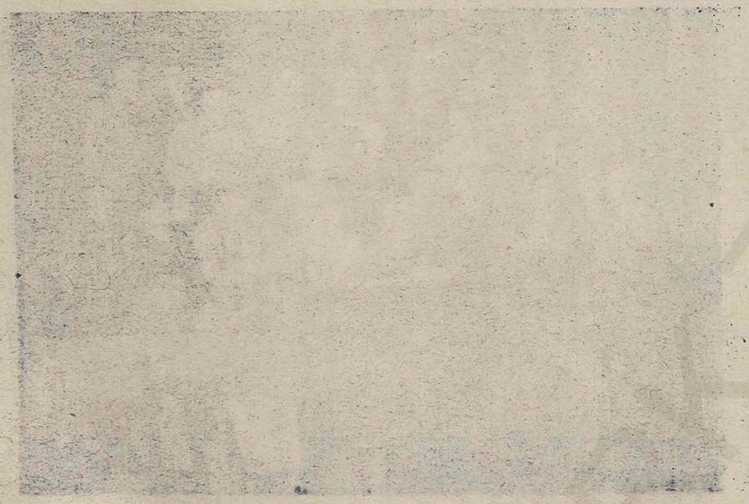

Saylav seçiminde partimizin mensupları seçime giderken

Saylav seçimi Halkevi önünde

Halkevlerinin açılış yıldönümü (22-2-935 günü evimizde kutulanırken

Halkevi çalışmalarından: (Himmetin oğlu) piyesini temsil edenler

TÜRK TARİH

Tarih tetkiklerinden : Şamlı — Hisar alanı harebeleri

Tarih tetkiklerinden : Şamıl — Hisar alanı harabeleri

TÜRK TARİH KURUMU

Köycülük çalışmalarından: Köy bayramı

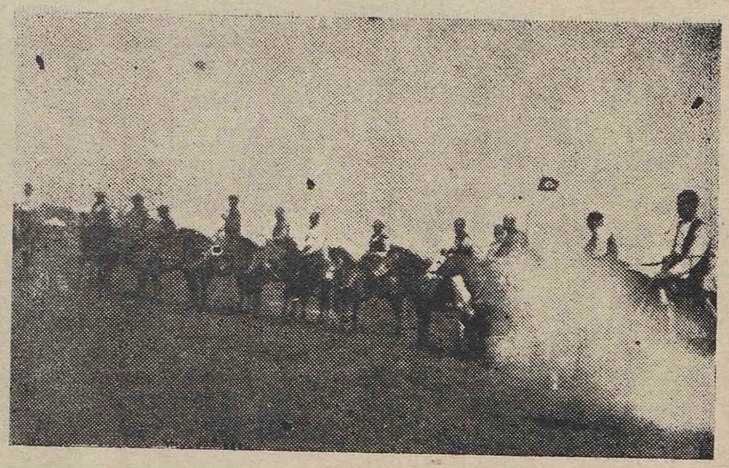

Köy bayramında cirit oyunu

bu hususdaki hatıralar, vesikalar derlenmektedir.

D — Muhitde halk aşiretler, göçebeler tetkik edilmektedir.

Bunlardan Çepniler hakkındaki tetkik bitmiş dört forması basılmıştır. Bu ay bitirilecektir. Bu eserin muharriri bizzat Çepnilerle bir hayli zaman düşüp kalktıktan sonra bir çok kıymetli vesikalara istinaden bunu yazmıştır.

Bütün bu tarihi çalışma neticeleri kaynakta neşrolunmakta ve icabedenleri kitap şeklinde tabolunmaktadır.

4 — Edebiyat işleri :

Kaynakta genç kalemlere yer verilmiştir. Mahallî gazetelerde de münasip edebiyat günleri sayfaları ayrılmıştır. Edebiyatamüstait gençler hercihetten himaye edilmekte, inkişaflarına yardım edilmektedir.

B — Edebi büyükler için hususî geceler yapmakta, onların hayatları hakkında konferanslar vermektedir.

5 — Konferans işleri: Konferans mevzuları cümhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesi bakımından icap eden kısımların beraber umumî halk seviyesini yükseltecek ve âlî suretle faydalı okvnacak bahisler

2 — Millî ve tarihî günleri anlatan bahisler,

3 — Millî ve tarihî büyüklerin doğum ve ölüm günlerinde ihtifaller konferansları bilhassa müsamereler temsiller arasında 2muzikli ve eğlenceli geceler de veriyoruz. Çıplak konferanslardan çekinmekteyiz.

Vasatî olarak senede elli konferans verilmektedir. Her konferansa vasatî olarak 500-600 kişi gelmektedir.

Güzel sanatlar:

Bu şube haftanın belli günlerinde muzikli dans geceleri tertip etmektedir. Bu gecelerde muhtelif salon oyunlarile pek nezih olarak geçmektedir.

Resim kolu tarafından büyük bir resim sergisi açılmıştır.

Her sene resim kolu tarafından tezyini resim kursları açılmıştır.

Bu şübe tarafından kurulan ev bandosu son zamanlarda evimizin toplanan günlerinde millî günlerde ve bayramlarımızda merasimlere iştirâk etmekte ve her gün akşam üstüleri ev bağçesinde muhtelif parçalar çalışmaktadır.

Temsil:

Umumî kâtipliğinden gönderilen eser temsil edilmektedir. İki senede vasati olarak ay başına bir temsil düşmektedir. Her temsile 600 800 vatandaş gelmektedir.

Spor:

A — Atlı spor gezintileri tertip etmektedir.

B — Hususî bir tenis kordu yapdırılmıştır.

C — İdman cemiyetleri ittifakının meşkul olmadığı sporlarla bilhassa millî cirit oyunları ve güreşler tertip etmektedir.

D — Diğer mıntakalardan futbol takımları getirterek şehir muhtelitle müsabakası tertip etmektedir.

E — Salon, teni, satranc, dama vardır.

F — Spor konferansları, spor, geceleri tertip etmiştir.

İçtimai yardım:

A = Muhtelif münferit yardımlar (geydirme yedirme)

B = Muhtelif nakti yardımlar.

C — Toplu yardım. (Erkek orta mektep ve lisenin kızlarına daimî pansiyon 90 mevcud)

D — Sıhhi konferanslar ırşadı.

E — Köycüler şübesile iş birliği ederek köy kısmiyle yakından alâkadar olmaktadır.

Halk dersanesi kurslar:

Halk için muhtelif semtlerde A dersaneler açmıştır.

Halk için muhtelif semtlerde B dersaneler açmıştır.

Halk için dikiş ve biçki dersleri açmıştır

Halk için tezyini resim dersleri açmıştır.

Halk için bağcılık kursu açmıştır.

Fransızca ve İngilizce kursları açmıştır.

Bu kurslara 500 den fazla yurtdaş devam etmektedir.

Kütüphane neşriyat:

Kitap sayısı 2500 ze yaklaşmıştır.

Okuyanların adedi her ay artmaktadır. kitaplar son usullere göre tabedilmişdir.

Neşriyat kolu halk arasına yayılması lâzımgelen işleri yapmaktadır.

Ev radyosu hergün salonda ve bahçede yüzlerce yurtdaşın zevklerini gidermekdedir.

22 - 2 935 Günü Halkevleri açılış yıldönümü münasebetile güzel bir kitap sergisi açılmışdır. Burada Balıkesirde tab olunan bütün eski dini eserler mecmualar gazeteler neşredilmişdir. Bu sergi çok rabet görmüşdür. Bir hafta içinde üç bin yurtdaş ziyaret etmişdir

Köycüler: İki defa köy bayramı yapmış aşağı yukarı yirmi köy halkını bu bayramda kaynaşdırmışdır. Bayram millî Cirit ve deynek oyunları koşular güreşler yapılmışdır. Bu bayramlara 500 600 evci ve şehirli yurtdaşda iştirak etmişdir.

B — Köy kanununun tatbik yollarını gösterir kursu açmaktadır Bu kursdan muhtarları geçirmişdir

C — Köy kitabı neşredilmişdir. Bu kitapda köy kanununun tatbik yolları köy heyetlerinin yapacağı işler köyün imarı bakımından yapılacak işler köy hizmetleri köy borçları gösterilmektedir.

Müze : Muhitdeki eski eserleri imkân dahilinde eve toplamaktadır. Evimize güzel bir müzecik teşkil etmişdir. Bu müze şehir müzesinin devresini teşkil edecek mahiyetdedir.

: Güzel sanatlar şubesile işbirliği ederek resim sergisi açmaktadır.

Muhtelif hareketler:

Geçen sene evimizden yetmiş kişilik bir kafile Çanakkale şehitliklerini ve Truva harabelerini ziyaret etmiştir. Ayni zamanda Çanakkale halkevinde bir müsamere vermiştir. Ayni sene Çanakkale evcileri evimize iadei ziyarette bulunmuştur. Bu sene yeni açılan Edremit halkevcileri evimizi ziyaret etmişler ve akın piyesini temsil etmişlerdir.

Evimizin iki senede yapdıklarını kısaca yukarıya yazdık. Bunların ne şekilde yapıldıklarını ne netice aldıklarını uzun uzadiye buraya yazmaktan çekindik çünkü hacmimiz buna müsait degildir. Netice evimiz iki sene içinde bircok işler başarmıştır. Bundan sonrada cumuriyet halk partisinden alacağı kutretle daha büyük işler görecektir.

A. A.

Kütüphanedeki kitapların çeşitleri					Okunanlar				Okuyanlar					Aylar
Yazısı		Kitap	Mecmua	Yazma	Yekûn	Kitap	Mecmua	Gazete	Yekûn	Talebe	Muallim	Memur	Halk	Yekûn	
Türkçe	Yeni yazı	874	197	0	1071	275	215	510	1000	761	8	16	215	1000	Birinci teşrin
	Eski yazı	756	151	1	908	255	445	760	1460	875	55	175	355	1460	ikinci teşrin
Yabancı dil		136	0	0	136	290	505	995	1790	980	20	120	670	1790	Birinci kânun
ICMÂL		1766	34	1	2115	820	1165	2265	4250	2615	83	311	1245	4250	Yekûn

Köylerimiz — köycülüğümüz

Yazan Nuri Dönder

Cumhuriyetin doğduğu yıl Türkiye de çiftçi ve köylü nisbetini genel nüfusunun yüzde 72 sini teşkil etmekte idi. Bu nisbeti bu gün kestirim bir sayı ile söylemek imkânı yoksa da herhalde doğrudan uzak olmayacak biçimde yüzde 65 — 70 arasında kabul ede biliriz.

Bu gün Türkiye'de on yedi milyon nüfus tahmin edersek en aşağı 11 milyonluk koca bir köylü bölüğü vardır.

Bu büyük varlık her vakıt vakit için Türkiyenin nüfus bakımından hakiki mümessili vaziyetindedir.

Köylümüz geri ise azlığın ilerlemes Türkiye hakkındaki bu gerilik vasfını silemez.[Türkiye ileri ve soysal bir u ustur.] diyebilmek için çokluğun bilğilenmesi ve ileri adımını ata bilmek kudretini kazanmış olmasıdır.

Çünki yirminci yüz yıla uya bilmek bilğiye kıymet vermekle kabildir. Bilğisiz çokluğun bu ileri ve kafa acununda bir yeri yoktur. On bir milyon köylü, yirmi bir milyon da olsa bilğisiz kaldığı mütdetce bir değeri olamaz ve adımlarını acunun ile yörüyüşüue uyduramaz

Ülküyü kavramış,kafa eyice yükselmiş ve ileri yollarını bulup benimsemiş on vedi milyon nüfusa malik bulunduğumuz gün kendimizr„ Geri vasfına nazaran„ kırk milyon saymalıyız.

Bugün köhnemiş usullerle ve daha ziyade bedenî çalışmasile Türkiyenin müstahsil bölüğünü teşkil eden köylümüzün zirai ekonomi, hayatı ve sağlık şartlarile yük selüp kafasını işletmesile hakiki müstahsil ve medenî unsur kılığına girmesi en büyük dilektir Öyle ise:

Amacımız köy; ülkümüz koycülüktür.

Köy: İşte bir söz gelişi ki işlendikçe genişleyor. Genişledikçe işlenmek dileğini duyuyor O ; Eski günlerin bırakıcı ve daha ziyade körletici çevirimi elinde yolunu şaşırmış ve uzun yıllar akmamağa mahkûm edilmiş bir kaynak yatağıdır. Akmasına engel olan setler birer tekme vuruşile yıkılınca öyle arık öyle tatlı olarak meydana çıkdı ki : Görebilenlerin eline kazmasını kapıp ona yeni bir yol açmağa koşmaması imkânsızdı.

«Büyük kaynağı acunun istediği yola sokuncaya kadar koşacağız Elimiz patlayıncaya kuvvetimiz kesilinceye kadar çalışacağız.»

Özlük ve varlıkları aşağı ve değersiz görülen bu çilekeş bölük adsız, fakat katgısız olarak yüzlerce yıl bu gidişe dayanığı gösterdi Öz işini ve barımını tanıyan «Köy yasası» çıkdıktan sonradır ki değer ve gerekliliğini ortaya koydu. Yaraşan ulu yerini aldı.

Şimdi onda uzun yıllar gözsüz kaldıktan sonra bir çırtma ile bu yokluktan kurtulanların sevinç ve coşkunluğu var. Görmediği çağlarda varlık bulan acun ileriliğini öğrenmek ve yapmak dileği var.

Ey Türklüğüne kıvanan Türk biliği: boy çerke. basamak ayrılığı gözetmeksizin bu ulu dileyişi yerine getirmeğe koş. gücünün ve aklının yettiği kadar bu yolda çalışmağı kendine bir borç bil. Bir iş say.

Köylümüzün yükselmesi yolunda o hayatın içinde geçen on senelik bir görgü ve bilgime güvenerek yazmağa başladığım köylerimiz ve köycülüğümüz hakkındaki yazıları sırasile her nüshada sayın okuyucularıma sunacağım.

Büyük idarecilerimizin buuğurda meydana getirdikleri ve getirmekte oldukları eserleri, yenilikleri yakınen görmüş bir fert sıfatile diyebilirim ki: Köylümüzü, çok uzak olmayan bir atide kalkınmış ve her bakımdan soysal bir ulus haline gelmiş olarak görmek mümkün olacakdır.

İşte bu yazılarda o mesut atiyi daha çabuk görebilmek kaygusundan doğmuştur. Ve nihayet bunlar görüş ve vakıaların tespitile üzerinde yapılması arzu edilen dönüşlerin veya denişimlerin bildirilmesinden başka bir şey değildir.

Yurt tetkikleri:

Sındırgı

Anadolumuzun her şehir, her kasaba ve her köyü hiç şüpesiz vekayi tarihyeden birer sahifedir. Hatta şehir kasaba ve köy isimlerinin ihtiva ettikleri manalarda bile birer sebep, birer hakikat vardır. Bu itibarla memleketlerimizin iktisadiyat ve ictimaiyatla ahvalî tarihiyelerini tetkik ederken isim menşelerinin araştırılması da harsiyat noktai nazarının pek faydalı olacakdır kanaatindeyim.

Geçenlerde vilâyetimizin şirin kazalarından biri olan Sındırgıyı ziyaret eylemişdim.

Burada bulunduğum müddetçe bu yeşil yurt köşesi hakkında biraz malûmat edinmek istedim

Tetkikatım pek enteresan oldu. Sındırgının bizce meçhul kalan hususiyet ve ökonomik mümtaziyetleri bu sevimli vatan bucağının atisi hakkında bana büyük ümitler ilham etti.

Kazanın çok munis ve mültefit bir halkı vardır. Mevkii, havası ve bilhassa suları çok güzeldir. Sağlık itibarile diğer kazalarımızdan daha temiz olan yeşil Sındırgının yakın senelerde kâmil bir inkişafa mazhar olacağına katiyen itimat edilmelidir.

Sındırgı, Vilâyetin 63 kilometre garbi şimalisinde 500 küsur hanede 3325 nüfuslan ibaret küçük bir kaza merkezi dir. Sındırgı kazası şimalen, Bigadiç, Şarken Çorum ve Garben Gölcük nahiyelerile cenuben Akhisar ve Gördes kazaları arasında 77 parça köyü ve takriben 31613 nüfusu havidir

Kasaba, Şimali garbiye doğru uzanup giren ve dört saat devam eden verimli yeşil bir ovanın kıyısında ve şimalen 50 - 60 metre irtifaında kısmen meşe fundalığı ve garbi cenubisinde de 100 - 120 metre yüksekliğinde ve yaz mevsimlerinde yağcıbedir kabayilinin yaylalıkları olan ve [Koca yayla] denilen dağ silselesinin arasında bir vadi üzerindedir.

Vadinin şarkından garbine doğru seyreden [Simav çayı] kasabanın beş kilometre şimalinden geçer.

Sındırgı ilk defa, 1301 tarihinde kaymakamlığa tahvil edilmiş ve ilk kaymakamda bay [Süleyman Kâmil] isminde bir zatmış O tarihde memleketde serbes gezen ve kaçakçılıkla iştigal eden çoban İsmail oğlu Halil İbrahim isminde bir sergerdeye «Sen açıkda tütün satamazsın!..» diye takılarak bu şeriri kızdırmışlar.

Oda biraz kaçak tütün alarak çarşıda yoncaaltına sermiş. O esnada jandarma kumandanila Kaymakam bu kaçakçının yanından geçerlerken jandarma kumandanı kaçak tütünü görünce. bunun ne cür'et olduğunu söyleyerek yakalanmak istemişsede o anda Halil İbrahim [gelmeyin. Yakarım!] Demiş ve tek tüfengine davranarak jandarma kumandanına ateş etmiş ve kurşun kaymakama isabet ederek zavallı derhal orada vefat eylemiş !.. Bu dehşetli ve acıklı vaka sultanlık devri asayiş ve inzibatının ne feci bir misalidir?!..

Bilâhare, bu şaki tutulmuş ve on beş seneye mahkûm edilmiş, Hapisden çıkdıkdan sonra yine kaçakçılığa devam etmiş ve ihtiyar olduğu halde on beş yirmi sene sonra Sındırgıda ölmüşdür.

Sındırgı mezarlığını ziyaret ederken bittesadüf merhum kaymakamın mezarını gördüm. Talik yazı ile hakkedilmiş şahidesinde şoyle yazıyor:

«Hüvelhayyü lâyemutü.. ircii ilârapbiki radiyeten merdiyye fethulî fiibadi vedhuli cenneti.

Mülkiye kaymakamlarından ve rüdbei

saniye eshamından olup hizmeti devletde Hüsnü hizmeti sebkat eden Sındırgı kazasının kazaya tahvilile birinci defa kaymakam tayinide bazı hainan kurşunile maktulen ve şehiden vefat eden merhûm ve magfur ila rahmeti rapbülgafur Süleyman Kâmil efendinin ruhu için fatiha 3 eylûl 1301 ve zilhiççe 1302 yevm Salı.»

Şu hale nazaran bu acıklı hikâyenin hakikat olduğu anlaşılmaktadır.

Sındırgının ahvali tarihiyesile [Sındırgı vechi tesmiyesi «Sındırgı büyükleri» isminde kıymetli bir eser hazırlamakda olan kazanın güzide gençlerinden fırka idare heyeti reisi ve vilâyet umumî meclis üyesi bay Ali Reşada sordum. Kazanın ahvali tarihiyesini çok eyi tetkik etmiş olan bay Ali Reşad diyorki:

Sındırgı, 51 sene evvel (Kuru köy] naminda ve Şerif paşanın mülkiyetinde bir oba halinde bulunurmuş. Bu obanın en kadim sekenesinden (koca baş oğulları) ailesi bugün dahi kasabada dallı budaklı bir aile halinde yaşamaktadırlar.

Şerif paşa esası itibarile kendi tevabii ve yakınları ve bir kısım hısım ve akrabasile kasabanın bir çeyrek garbında bulunan (koca konakda otururdu. Fakat Koca konak, Şerif paşanın daimi ikametgâhı değildi, Sındırgıda olduğu gibi Balıkesir vilâyetinin bir çok mülhakatında Şerif paşaya ait hesapsız emlâk, akar ve arazi mevcutdur.

Şerif paşanın Balıkesirde mevcudu, dere beyliğin umum Ananoluda hükûmran bulunduğu zamanların karasiye ait bir bayrağı dır. binaenayh, Sındırgının vechi tesmiyesini ararken kelimenin lisanımızda delâlet ettiği manaya girmek lâzımdır. Sındırgı, Sınmık ve sındırmak kelimelerinin dahil Olduğu pusmak ve yılmak, teşaşı göstermek manalarına alınabilir, Şu zamanda yaşayan bir şair, Ankarada çıkan (Çığır) mecmuasında (Sındırgı] kelimesini (zafer) manasına kullanmış ve millî mücadele destanlarını anan mısralari içerisine düşmana yapılan galebeyi (Sındırgı) kelimesile ifade etmişdir. Bu itibarla Sındırgı, [Bir zaferin anıltısı] demek de olabilir.

Bu ismin Sındırgıya ne zaman verildiğini araşdırdık bulmak kuyudat ile mümkün değidir. Bu sualinin derebeylik vukuatını halkın dün yaşamış ve bu gün yaşayan oğullarından sorduğumuz zaman şöyle bir efsane ile karşılaşırız, ki araşdırmalar bu efsaneye hakikat demeği mümkün kılabilir.

Balıkesir de, [Karasi oğulları] hükûmran bulunduğu zaman, Kütahyadada bir [Germeyan oğulları] bulunurdu. Ayni zamanda Bergama ve havalisinde bilâhare sülâlesinin bir [Kara Osman oğlu] çıkan [Dereliler] vardı. bu üç kurumun birbirile yiğitlikleri aleyhine yapdıkları hedefsiz savaşların bir birleşme noktası olmak mümkün bulunan Sındırgı, ozamanlar gayri meskûn bir ormanlık ve bataklık halinde iken Germeyan oğullarının Sügût yaylalarında tesis ve teşkil eden ve [Kayı hanlılar] kuvvetine dayanarak (Simav nehri vadilerinden pek tabii bir yolla Karasi ve bergama havalisine akınlar yapan bir müfrezesinin, Sındırgıda ve umum türkiyede irat edilen bir darbımeselin döğümlerini çözmek için bu müfrezenin yapdığı keşif efsanesi burada bir misal olarak kullanacağız: «Sındırgıyı sıyartdım, Kara ağaca kandil asdım !.. » bu darbı mesel medlûl ve hakiki manasını bilen yoktur. Fakat Sındırgıya 9 kilometre ve kasabanın şimalinde hakim bir yerde (Kara ağaç) köyünü gören ve o zamanın iptidaiyetleri nazarı itibara alınırsa bu akın efsanesinin ve akıncı müfreze kumandanının muayyen . , . . bir mana ifade eden basit bir keşif raporu olduğu derhal kabul edilir. Gelen akıncı müfrezesi karergâhındaki bataklık ve ormanlık içerisinde ne olduğu daha evvel anlamak

için keşif koluna şimdiki Sındırgının 15 kilometre cenubunda bulunan (Işıklar) köyünün üstünde «Ahmet dede» diye anılan bir tepede tarassut yaptırıyordu. buda ancak, hareket eden keşif müfrezesinin muayyen bir yerden görülebilecek bir işaret ve daha bir gece işareti verilmesile mümkün olabilirdî.

Ahmet dede tepesinin Kara ağacın mevkii çok hakimane bir suretde görülür. Keşfiyeti müfrezenin lehine yapan kol b şıda (Kara ağaç) mevkiine gece vakit kandilini asar ve parula mucibince lâzım olan işareti verir.

Sındırgı, daha evvel bu üç dere beylik arasında yap lan çalışmalarda (Karasi beyleri) nin daima zafer neticei katiyesini aldığı bir mahalli mahsusdur. Bunun içindirki o zamanki lisanla (Sındırg) tesmiye edilm şdir.

S ndırgin n S ndırgı olduğunu bilen Germeyan oğullarının keşif müfrezeside (S ndırgıyı sıyartdım, Karu ağaca kandil asdım!) Diye kumandanına rapor vermişdir. Şu itibar'a Sındırgı nın isim alması beş yüz sene kadar evvel eskidir.

**
*

Sındırgının ökonomi vaziyeti hakkında eyi tütün yetiştirmesi olmak ve binaen aleyh sa âhiyetdar bir zat bulunmak sıfatile yine bay Ali Reşadı dinlemek mecburiyetindeyiz. S nd rğı iktisadiyatı ve tarihçesi hakkında bay Ali Reşat diyorki:

Bu kazanın ilk kazanç ve geçim vasıtalarını ararken şimdiki zamadan yüz sene ka'ar gerilere gitmek ve gayri meskûn çadırlı bir iptidayeti tetkik etmek ve işe oradın başlamak lâzımdır.

Sınd rg , yüz sene evvel, Halebden gelen zengin bir hiristiyanın da içinde bulunduğu k rk elli hanelik bir köydü Bu zenğin hıristiyan, Hama, Humus ve Şam taraflarının halk tarafından geyilen dokumalarını vasi mukayesede getirir, Dursunbey Bigadıçı Balıkesir, İvrindi, Sındırgı, Körde' Domirci, Simav kazalarında kısmen karadilj olarak çok bahalıya satardı. Bu adamın Balıkesirde işlerini takip eden vekil daimisi hükmünde bir dr sarraf (kozme) vardı. Bu iki isim anlaşdıktan sonra Sındırgı iktisadiyatı hakkında malûmat beyan etmek mümkündür.

S ndırgıda civar ve merkezinde bulunan halk yüzde seksen beş denecek derecede hayvancı idi. Ziraat, esasen toprakları verimsiz olan erazinin bu parçasında mühmel bir halde idi. Oderecedeki halk senelik yiyeceğinin bir kısmı mühimini daima hariçten tedarik etmeğe ve bunu hayvan sırtında taşımağa mecbur bulunuyordu.

Hayvanatın satış ve ihraç iskelesi umumiyetle Ayvalık, Dikili ve İzmir merkezleri idi. Bu havalide oturan belli başlı Ermeni tüccar simsarları daima Sındırgı köylerinde ve yaylalarında halkla hali münasebette idi. Alelhusus suret daimede (söğüt) ve havalısinde daha münhat olduğu için boş ve yeşillik mera ve yaylarda kışlamak üzere buralara gelen (Karakeçeli) ve (Kızılkeçli) aşiretlerin getirdikleri hayvanat sürülerile S ndırğının da'mî sekenesine çobanlık eden aşiretlerle rekabet için cazibeler bahş eden halkın bu havalıdeki seyyar çobanlığı yer siz, yurtsuz ser azat yaylalarda dolaşmaları bilğisiz, duyğusuz bir insan sürüsü halinde ormanlarda barınmaları (Ahmet Refik) Paşanın meşhür Anadolu seyyahatına kadar devam etmiştir Refik Paşanın seyahatı zalimane olmakla beraber bir çok yerlerde olduğu gibi Sındırgıda da halkı insan etmek yolunda çok mühim bir hareket uyandırmışdır.

Ahmet Refik paşa, bu havalı insanlarını kendi tetkik gerdesi olan muayen yerlerde fermanı mahsuslarla cebren ve kahren iskâna sevketmişdir ki, Sındırgı da ilk rencberlikde bu zamandan başlar iskânın S ndırgıda meydanı rençberlik başlaması ve biltabi çobanlığın yavaş yavaş gerilemesi demektir. bu tarihten itibaren her iskân yerinin iptidai bir çiftçilik başlamış ve halkın yeme ihtiyacına bir medar teşkiletmiştir. Bir kısım köylerde kübreli erazilere tütün ekmekde busırada başlar. İlk zamanlar, çok yanıcı ve sert içimli olmasını araya halk, bu gibi kübreli topraklara ekilmiş tütünler çok arardı. Ve diğelerinden fazla para verirdi. Bahusus erazisinde tütün yetişmeyen Simav, Gedis ve Kütahya havalisi Sındırgının tütüncülüğüne eyi bir istek menbaı olmuş ve bu yolda halkı daima fazla tütün yetiştirmeğe teşvik etmiştir.

Memlekette son Cumhuriyet rejimile başlayan (istandardizasyon) a giden her işi gibi tütüncülükde hakiki ve veçhesini almış ve kısm vetandaşların çok mükemmel bir kazınç vasıtası olmuştur. Buhün tütüncülük Sındırgı kazasının 30000 nüfusdan ibaret olan umum halkına senevî mukannen ve muayyen olarak ve eksilmemek şartile 150,000 lira bir ecnebi parası getirir. Keyfiyet, Sındırgı için temamen hariçten gelen bir servet olmak itibarile mühim refah temin edici bir hususiyettir. Bundan sonra tütüncülük işini mahsuli yetiştirmek deki hususiyetlerin nezakete fevkalâde ihtimam etmek şar ile bu servet, seneden seneye, muhakkak cazip ve şayan dikkat bir surette artacak ve her halde Sındırgı heyet umumiyesile beraber bir tütüncü memleketi olacaktır bunun hakikî misalinin cevabını şu suretle daha şimdiden vermek de mumkündür:

Sındırgının ecnebilerden başlıca iki tütün müşterisi vardır. Bunlardan birisi daimi ve müstakar bir alıcı olan Almanyadırki Almanya, tütün ve sigara işleyen en büyük ve en yüksek kurumlu firmalarla sigara paketleri üzerine (Sındırgı tütünlerinden yapılmışdır) sözleri kayıt etmişlerdir. Ve bu lüks sigaraların 10 sigaralı bir paketi (Remisma) markası altında Almanyada ve merkezi Avrupanın bir çok büyük şehirlerinde Alelddevam çok zengin müstehlikler tarafından seksener kuruşa alınarak içilir. Bu şirketler, Sındırgıya bu sigara paketlerinden ara sıra göndermektedirler.

İkinci büyük müşterilerimiz Amerikalılardırki, bu zengin millet, daimi müşterimiz olmakla beraber mahsullerimizi aldıkları zaman, değerini Almanlardan bir miseli daha fazla fiyatla öderler, Tütüncülüğün istikbali Amerikayı Sındırgıya daimi ve çok emniyetli bir müşteri yapacağına hiç şüpemiz yoktur. bundan muvaffakiyetin sırrı yalnız şudur:

Sındırgılılar; uyanık olmak, hile ile mahsulü tağşişi ve o evsafını gaybetdirici ihtimallere tenezzül etmemek, daima doğrulukla tütüne hakiki vasfını verdirmeğe çalışmaktadır.

Sındırgı toprakları, belki arazinin hiç bir yerinde olmıyacak kadar tütüne sabit ve bulaşıcı bir koku bahşetmektedir. Sındırgı tütününün vasıf mümeyyizi çok kokulu olmak, eyi yanmak ve arasına girdiği diğer başka memleket tütünlerini de yakarak kendi kokusunu onlara aşılamak bu eyilik tütüne, rençber tarafından hususî bir ihtimamla verilemez Bunu yapan toprapdır.

Sındırgının tütüncülükden mada, Buyday, Susam ve Afyon sakızı mahsulleride harice satılan ve memlekete para getiren maddeleridir.

İzmir piyasasında Sındırgı susamı menşei katiyetle malum o'unca muhakkak kilo ünşına yirmi para fazla fak görür. Tahlil edilen Afyonun morfini yüzde 13 dür.

Buğdayları, umumiyet itibariyle (akça bugday) dinilen yumuşak nevindandı. Bugün Sındırgı hariçten hiç yiyecak almaz. Fakat en yoksul senelerde dahi her gün toprak mahsulünü satar.

Şu hale göreyakında Sındırgı eyi bir vatan köşesi olarak görmek çok mümkündür S ndırğı'nın düşünenleri bu keyfiyeti ancak Sındırgı ile Akhisar arasındaki yolun yapılmasıyle mümkün gö üyorlarki iktisadî mıntıkasının taalluku ve bağlantı sı ve satış paralarının İzmir'de olması münasebetiyle bu arzu vegörüş çok yerinde olsa gerektir. Binaen aleyh, iktisadî bir varlığı yaşatacak olan bu yolun biran evvel yapılmasına hükûmetin çok ehemmiyet vereceğini ümit ederken iki büyük devlet piyasasında Türkiyemzi tanıtmağa muvaffak olan çalışkan Sındırgı halkını tütüncülükteki parlak muvaffakiyetlerden dolayı tebrik ederiz.

Çağış **İ. H. Akay**

Vilâyetimizin tabiî zenginliklerinden:

Ilıcalarımız
VE
Faydaları

Yazan:
Radyoloğ Dr. Nazmi

Güzel yurdumuzun bir çok kısımlarının ve bilhassa batı Anadolusunun tabiî incilerinden bulunan ılıcalarımızın müzmin bazı hastalıkların tedavisindeki yüksek tesirleri eskiden beri malûmdur.

Evvelce, halk bu şifakâr tesiri ılıcaların yalnız sıcaklığına atfeder. Suyun terkibindeki kimyevî maddelerle hikemî vasıflarını hesaba katmazdı. İlmin yeni telekkileri bu sularda radyo Aktivite denilen bir hikemî halin mevcudiyetini ispat etmiş ve bu suretle kaplıcacılık fennî bir safhaya girmişdir. Tıbbın bir şubesi halini almışdır. Hakiki görüşle bir seyrengâhdan ziyade tedavi merkezleri olan ılıcaların yeni şekiller aldığı, komşu vilâyette Bursa kaplıcasının asrileşdirildiği, Yalovanın tekâmül ettirildiği bir zamanda vilâyetimizin sinesinde tuttuğu Hisar, Dağ Gönen ılıcası.. Ve saire gibi tabiî şifa abidelerinin sönük kalmasına gönlüm razı olmadığından ılıcalarımızın tavsifini, devaî tesirlerini havi bir sıra makale neşrine karar verdim.

Avrupalıların (Crénothérapie -- Krenoterapi) dedikleri hastalıkların kaynaklarla tedavisinin sebebi, bu kaynak sularının hikemî - Kimyevî terkibinin içilen sulara nispetle başka mahiyette bulunmasıdır

Ilıca suları, ekseriya fazla mikdarda madeni tuzları havi olmaları dolayisile, maden sularından başka bir şey değilsede bazı ılıca sularının diğer adi sulara ve meselâ acı bir kuyu suyuna hatta içilebilen sulara nispeten daha az maden tuzlarını tutmuş bulunması. harareti ve bilhassa (Radyo aktivite) si., Sebebile yeni farmako dinamik hassalar kazandığından bu nevi kaynaklara , maden suları yerine (tıbbî sular) demek daha doğrudur.

Ilıca veya maden sularının bir kısmı yerden fışkırır, bir kısmı arz üzerinden akar bir kısmı da yer yüzüne vasıl olamadığından onu tulumbalarla dışarıya çıkarmak lâzımdır.

Kaynak suları nasıl teşekkül ederler ?

Yağan yağmurlar yerin içine nüfuz ederek, Gayri kabili nüfuz bir tabakaya tesadüf edinceye kadar toprak içinde süzülür. Gayri kabili nüfuz bir tabakaya vardımı onun meylini takip eder ve bu tabakanın yer yüzüne çıkdığı mahalde akar. Bu suretle Kaynak, Ilıca teşkil etmiş olur.

Bu sular yer altında geçdiği noktalarda rasladıkları tuzları eritirler. Meselâ bazı eski denizlerin tebehhuru bakiyesine,bir deniz tuzu bokuna tesadüf ederlerse , içinde onları hallederek (Klor sodyom) lu suyu, Selenitli depolardan geçdimi (Sülfat dö kalsiyom) lu kaynakları teşkil eder . Eğer bu (Sülfat dö kalsiyom) u hamil bir su daha ötede mürci mevadı uzviye arasından geçerse Kalisyom sülfatı müvellidülhumuzası kaybederek (Sülfüre tahavvül edecek, Kaynak(Sülfüre Kalsik) olarak fışkiracakdır.

Ilıca suları neden sıcakdırlar ?

Jeolojiden biliriz ki yer yüzünden toprak içine girildikçe suhunet her 30 - 35 metrede bir santigrat derecesi kadar yükselir. Faraza üç kilometre derinlikde 100 dereceyi bulur.

Bunun içindir ki Amerikada 1500 metre derinlikdeki maden kuyularında amele, yer yüzündeki dereceden elli derece fazlasile meselâ 70 - 80 derecede çalışabilmek için aşağıya kuvvetli Vantilatörlerle soğuk hava sevkolunur.

İşte bu ve bundan fazla derinliklere varan yağmursuları, o derinliğin pek sıcak kayalarile temas ederek suhunetleri artar ve arzın tabakatı bu yüksek derecede ısınan suların süratle yer yüzüne avdetine müsait bulunursa sıcak su halinde görünür.

Evvelce, bütün sıcak suların teşkil mihanikiyeti böyle kabul edilirdi. Son zamanlarda:

1 —Volkanik teşekkülâtla derin, iptidaî

2 —Yağmur sularının süzülüp terakümünden müteveellit sathî, arteziyen, neptüniyen, gibi iki nevi kabul edildı.

Derinden gelen yani volkanik sıcak suların: mıktarı, dereceyi harareti , terkibi sabittir

Yağmurlardan mütevellit sathî suların miktar,derecesi ve terkibi mevsim ve yağmurların miktarile mütehavvildir.

Derinden gelen suların her zaman, sathî sulara nisbetle daha sıcak olması icap eder görünürse de bazen bu halin aksi zuhur eder. Eğer derinden gelen pek sıcak bir su yer yüzüne çıkmadan evvel, yer yüzüne yakın uzun bir cereyanla harareti bir mesiri muhitindeki taş'oprağa verirse soğur ve kaynağında bidayetteki derecesi pek düşmüş bir halde akar. Buna mukabil derecesi az olması lâzım olan yağmur suları bazen pek derinlere inebilerek fazlaca ısındıktan sonra mecrası icabı süratle yer yüzüne çıkarsa kazandığı bu yüksek hararetin dir kısmını zayi etmeden kaynağında sıcak olarak akar.Esasen bu iki nevi sular yekdiğerinin terkiplerine bakarak ayırt edile bilir.

Çünkü pek derinden gelen volkanik sular aslâ mühim miktarda türabîbi karbonat ve sülfatı ihtiva etmezler.

Bilakis pek kesret'e bor, silisyom, flüor, clor, brom,yod, bakır, demir, sülfür, ve karbonat dö sadyom, amonyak, azot, arğon, neon helyom, müvellidilma,ve rad yom gibi volkanik tasaudatta keşfi mutad ecsamı ihtiva ederler.

Sathî sularda ise daima türabî karbonatlar, sülfatlar, nitratlar,okşijen bulunur.

Bazen indifî bir kaynaktan çıkan derin bir su yer yüzüne yakın sathî bir su ile karışır. Mutelit bir su vücuda getirir,

Sözün özü: Tedavide en ziyade istifade edeceğimiz ılıcalar suyu pek derinden gelenlerdir.

[Devam edecek]

Yusuf Türk oğluna

Türk oğlu derdimi kabarttın yeter ,
Ruhumun hicrini ayarttın yeter;
"Alevim yanmadan dumanım tüter „
Uyuyan gönlümü uyarttın yeter !

Sunduğun doludan içdim de yandım .
Gördüğüm korkulu düşten uyandım .
Eştikce külümü kıvılcımlandım :
Dünyayı gözümde kararttın yeter !.

Beklerim su gibi yağmuru, karı !
Var mı Bulut diye baktım yukarı ;
Çektin de karşımda sen zülfükarı
Gönlümü zabtedip aparttın yeter ! .

Balıkesir, 17 Şubat 935

İbrahim Şevki Işıkman

(Hialmar) ın kalbi

Fransızcadan

Leconte ol lisle

Çeviren:

Naci Erçevik

Berrak bir gece, dondurucu bir rüzgâr kan kırmızı, binlerce kahrıman kılınçlar avucda. gözleri bel rmiş (fırlamış) mezarsız ölarak orada uyuyorlar. Hiç birşey kıp rdamıyor; yalınız üzerlerinde siyah bir karga sürüsü bağırışarak dönüyor.

Soğuk ay uzaklara donuk alevlerini serperken,kanlarla bulanmış ölüler arasın dan doğrulup iki elile kı'ıncının gabzasına dayanan «Hialmer» in böğründe savaşın gülğûnî mayii akıyor

— Hu! yahu! hey!.. Bu sabah. kesif fındalıklar içindeki kara tavuklar gibi,yüksek sesle şarkı söyleyen,gülen,sağlam.neşeli çocuklar arasında soluk alan birisi yokmu?

Hepsi dilsiz, miğferim kırılmış, zihnim dolanmış, baltam çivilerini fırlatmış. Göz leaim kanıyor. Deniz veya kurt uluma sına benzeyen muazzam bir hırlanma (mırıltı, fısıltı) işidiyorum.

Benim,insan yiyen kahramanım, kargam bu tarafa gel, demir gaganla göksümü aç. Buğün nasılsam yarın da beni öylece bulacaksın. Kalbimi al sıcakca «Ilmer» in kızına götür.

"Yor's„ ler "Upsal„ da hep birden altın (kâse) bardaklarını bir birlerine çarparak şarkı ile leziz biralarını içmekle vakit geçiriyorlardı. Ey!.. Fundalıklar gezgincisi (fundalıklarda fenalık için dolaşan) çabukca git içlerinde nişanlımı ara ve ona kalbimi ver.

Orada küçük karğaların çok gelip gittikleri kalelerde beyazlar giyinmiş, uzun siyah saçlı, gecelerin en berrak yıldızlarından daha parlak gözlüyü ayakda göreceksin.

Şum (hüzünlü) haberci git onu çok sevdiğimi söyle, ve ona kalbimi gönderdiğimi söyle. Solmamış, titremiyen, sağlam ve kırmızı olan bu kalbi o elbette tanıyacak ve belki de garga " İlmer „ in kızı sana gülecek.

Ben ölüyorum, ruhum (nefsim) yirmi yaramdan akıyor. Vazifemi yaptım Hey kurtlar geliniz, gülğüni kanımı içiniz!. Ben genç, cesur, mütebessim, serbest, lekesiz, güneşde Allahlar arasında oturmağa gidiyorum.

Yurt araştırmalarından:

Ilıca nahiyesi içme suları

Yazan :
Kimyager: Abdi Ağabeyoğlu

Ilıca nahiyesi Balya kazasına bağlı güzel bir nahiyedir. Yüksek ve uzun müddet yeşilliğini muhafaza eden tepelerin üstüne kurulmuştur. İçinden ufak bir dere geçmektedir. Derenin kenarında büyük bir Kaplıca vardır. Kaplıcasının şifa hassası komşu vilâyetler halkının bile ziyaretini mucip olacak kadar çoktur. Esasen yaz mevsiminde pek çok hastalar gelir ve barınacak yer buhr n: olur. Etrafdaki eski eserler bakayasından anlaşıldığına göre pek eski devirlerden beri bu Kaplıcaların kullanıldığı muhakkaktır.

Nahiye merkezi küçük bir şehir numunesine benzemektedir. Tam devreli yeni yapılmış bir ilk mektebi vardır. Tet tük zarıf ve yeni binalar göze çarpmaktadır. Etrafının tabiî manzarası nahiye merkezini bir kat daha gözelleştirmektedir Ziyaretciler burada katiyen sık Imaz-

Dağ ılıcası içme suları (17-8-934)

Suların vasıfları	Çakıroğlu pınarı I	Sayebağ suyu II	Memiş suyu III	Cevizli pınarı IV
Mikdar	900 Gram	900 Gram	900 Gram	900 Gram
Renk	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz
Koku	Kokusuz	Kokusuz	Kokusuz	Kokusuz
Tat	Tabii	Tâbiî	Tabiî	Tabiî
Görünüş	Berrak	Berrak	Berrak	Berrak
Tortu	Eserden az var	Eserden az var	Eserden az var	Yok
Teamül	Mutedil	Mutedil	Mutedil	Mutedil
Sertlik (Mikyası ma)	8	7	11	15
Klorürler (litrede)	29 Miligram	26 Miligram	34 Miligram	42 Miligram
Nitritler	Yok	az var	Yok	Yok
Nitratlar	Eser var	Eser var	Eser var	Eser var
Sülfatlar	Eser var	Yok	Yok	Yok
Amonyak	Yok	Yok	Yok	Yok
Uzvî maddeler (litrede) (Kalevî vasatta)	5 Desi miligram	5 Desi miligram	4 Desi miligram	7 Desi miligram

Zehirli gazlar 4

Gelecek savaşlarda Kimya yargıları ve bunlara karşı korunma çareleri

Yazan:
Kimyager: Abdi Ağabeyoğlu

Polonya Fransanın yardımile, Çekler Avusturyadan aldıkları fabrikalarla gaz yapmakda ve gaza karşı hazırlanmaktadırlar.

Fransızlar Pariste büyük bir gaz bulma lâburatuarı kurmuşlar büyük pröfesörlerini bu lâbratuarın başına geçirmişlerdir. Fransızlar Lion civarında mühim miktarda gaz depo etmişlerdir. Büyük sanayi müesseselerini gaz yapabilecek şekilde tadil etmişlerdir.

Bize gelince : Biz imza ettiğimiz arsı ulusal anlaşmalara sadık bir devletiz gaz atmayacağız fakat her hangi bir sebeple bize gaz atılması ihtimaline karşı da hazırlıklıyız .

Zaten gazı eyi tanıyan ve barış zamanında gaza karşı hazırlanan uluslar hiç bir vakıt gazdan korkmamalıdırlar. Zira gazlar ancak kendilerini eyi bilmeyen ve kendilerine karşı şahıslarını korumayanlar üzerine tesır ederler.

Onun için ta barış zamanında gazlara karşı hazırlanmak lâzımdır. Yarın savaş varmış ğibi her kes tertibatını almalıdır, ve gazları öğrenmelidir gazlardan eyice koruna bilmek için önce gazların tabiatının tanımak sonra grzlardan nasıl kaçınılabilecegini bilmek ve gazlardan koruyacak vasıta ve malzemeleri hazırlamak lâzımdır.

Gazları eyice tanıya bilmek için onları sınıflara ayırarak mutalea etmek lâzımdır. Zira bu şekil gazları yakından tanıyabilmek için en eyi bir yoldur. Gazların tasnifinde muhtelif usuller vardır. Muhtelif bakımlardan gazlar tasnif olunabilir. Kimya bakımınd n kimyevî terkiplerine göre arsenikli, kükürtlü, halojenli.. Gibi sınıflara ayrılabilir. Askerlik ve tabiye bakımından.. Taaruz gazları, müdafaa gazları, maske deşen gazlar gibi sınıflara ayrılabilir. Yahut gazlar n fizik vasıflarına göre uçucu, kalıcı gibi sınıflara ayrılabilir. Bugün bu tasnif işine çok ehemmiyet verilmektedir. Çünkü gazları kullanmak ancak bir tasnıf sırasına göre dizmekle kaimdir.

Bugün gazların sayısı pek çoğalmıştır. Bunları tek tek tanımak ve kullanmak imkânı yoktur. Almanlar, Fransız ve İngiliz'lerden daha pratik bir tasnif usulü bulmuşlardır ki bu tasnifi her Alman neferi kolayca ögrenüp harp zamanında şaşırmadan tatbık edebilir.

İlk gaz atışı başladığı vakit keşf olunan gazlar azdı Almanlar bunları kolaylık olsun diye ve bilhassa topçuya yardım maksad le basit bir tasnife tabi tuttular. O vakit bulunan gazları ikiye ayırdılar mavi ve yeşil salip dediler.

Gaz mermilerinin üzerine bu renklerde salip işareti koydular. Sonra yeni gazlar keşfolun lu. Kalıcı gazlar bulundu bunlara da sarı salip dediler. 1918 yılına doğru gazların sayısı pek fazla arttığından tasnif daha genişletildi ve bu suretle gazlar beyaz, mavi, yeşil, sarı salip adlarile dört sınıfa ayrıldı.

İşte Alman tasnifi bu şekildedir ve bu günde ayni usul kabul olunmuştur. Almanlar bu dört sınıfı tabiye bakımından ikiye ayırdılar: Taarruz gazları yani uçucu gazlar ve müdafaa gazları yani kalıcı gazlardır.

İngiliz ve Fransızlara gelince: Bunların tasnif usulü kullanma bakımından pek güçtür. Alman usulüne göre en basit malumat sahibi bir nefer kolayca gaz kullanabilir.

Fakat Fransız usulüne göre mutlak surette neferlerin yanında bir gaz mütehassısı bulunması lâzımdır. Bunun içindir ki Fransızlar tasnif usullerini basitleştirmek üzere çalışmaktadırlar.

Fransızlar tasnifi Alman tasnifinden büsbütün başka yapmışlardı. Almanların gerek tabiye-ve gerekse kullanış bakımından elde etmek istedikleri kolaylıklara mukabil Fransızlar daha çok mütalea ve teknik usullerine ehemmiyet vermişler ve gazları buna göre tasnif etmişlerdir. Sonra Fransız tasnifinde fizyolojik tesirlere de ehemmiyet verilmiştir.

Bize gelince: Bize en uygun olan tasnif usulü şu olmalıdır. Gerek Fransız ve gerek Alman usullerini birbirine mezç eden ve her bakımdan mütaleası ve kullanılması kolay ve basit olan bir usul ki bu usul sayın muallimimiz kimyager bay Nuri Refet ve doktor general Mazlum tarafından konulmuştur.

Bu usul sayesinde biz bir gaz karşısında kalırsak hiç bir âlet ve edevat olmadan ve hiç bir tahlil yapmadan hangi gazla karşılkştığımızı derhal anlarız ve ona göre tedbir alır kendimizi koruruz. Bu güzel ve pek yerind olan tasnif gazların bizim üzerimizde yaptığı fizyolojik tesirlere istinat etmektir. Bufiyyolojik tesirlere göre biz gazları beş büyük sınıfa ayırıyoruz:

Beyaz salip	1 —	Göz yaşı getirnnler	
Mavi salip	2 —	Aksırtıcılar (burunla genizi ve bogazı ya kanlar)	Taarruz gazları .. Uçucular
Yeşil salip	3 —	Boğucular (akciğeri tahriş adenler)	
	4 —	Öldürenler (insanın asabını ve kanını zehirleyenler)	
Sarı salip	5 —	Yakanlar (cildi tahriş ve kabartanlar)	Müdafaa gazları : Kalıcılar

Şimdi bu sınıflara mensup gazların meşhurlarını gördükten sonra gazların tesirlerini ayrı ayrı mütalea edelim:

Devamı [604] üncü sayfada

lar. Zira bir taraftan hastalıklarını tedavi ederlerken diğer taraftan güzel manzaraları cazip ormanları , temiz içme sularile asude bir dinlenme hayatı geçirmiş olurlar.

Nahiye merkezi Balıkesire 35 kilometre mesafededir. Otomobille gidile bilir. Yolları kısmen ormanlar arasında ve bir çok köylerin içinden geçtiğinden buraları da görmek ayrıca bir zevktir. Bu nahiyenin içme suları çok hafif ir. Yaptığım tahlil neticelerini aşagıya yazıyorum

Not

I —Çakır oğlu pınarı suyu, çok hafif bir sudur. Ve nahiyenin en eyi içme sularından biridir yalnız tahlil için nümune alınırken menbaı bulandırılmıştır . İçindeki mevaddı mualluka bundan ileri gelmektedir. Bu su demir doruya alınırsa bu mahzuri giderilmiş olacaktır.

II — Saye bağ suyu ; bu su nahiyenin içme sularının en eyilerindendir.Çakır oğlu pınarından sertlik ve klorür itibarile daha eyidir. Bunun mahzuride içinde mevaddı muallaka bulunmasıdır. Bu suyuda demir boruya almak lâzımdır.

III —Memiş suyu: Bu su diğerlerine nazaran daha serttir İçinde nitrit bulunması içilmesine manidir. Bu suyu demir boruya alındıktan sonra tekrar tahlil etmelidir .

IV —Cevizli pınarı suyu: Bu su nahiyenin en sert suyudur. Klorürü de biraz fazladır.

Netice: Nahiye merkezinjn içme suları sertlik ve klorür itibarile pek hafifdir ve içilebilecek suların birinci sınıfına dahildir. Fakat suların hepsinin kaynakları beton içine alınmalı ve yollarına demir boru döşenmelidir. Nahiye idarecilerinin en önce yapacakları iş budur. Zira suyun hemen hepsinde mevat muallaka vardır.Ve birinde nitrit vardır . Bu mahzurlar izale edilmeden bu suları halka içirmek doğru değildir. Hemen suların tesisatının ıslâh etmelidir.

Balıkesir Bağcılarına

Yazan: Kepsütlüoğlu
Halil İbrahim

Mnhterem hemşehri'erim

Maİümumuz olan fi'oksura hastalığını müteakip yerli çubuklardan ibaret olan garbi Anadolu bağları kurumuşdu.

Bazı [İzmir, Manisa, Akhisar, Kırka - ğaç] gibi yerler Filoksurayı müteakip Amerika Anaci kullanarak eski bağlarından daha eyi olan halihazırda bağlarına kısa bir zamanda kavuştular. Bu esnada bazı mıntakalar hastalıklı bağları adam etmek için çalışdılar; Bazı yerlerde bağ arazisini başka şekillerde istimal ettiler

Bizlerde bağ yerlerimizi uzun müddet başka şekillerde kullandık ve eskileri adam etmek için boşuna oğraşdıktan sonra; son senelerde Amerika anacile bağ yetişdirmeğe başladık. Bu çalışmamış denilebilir ki: Hemen hiç bir usule istinat etmeyen, gelişi güzel oğraşmakdan ibaretti. Bunun neticesidir ki yetişdirmek istediğimiz ve yetişdirdiğimiz bağların ekserisi yapılan masrafı, emeği korumamaktadır.

Halbuki toprağa sokulan çubuğun dördüncü sene üzüm vermesi bazı masrafını kurtarması, bu miktarın seneden seneye artması lâzımdır.

Bu gün memleketimizin 6 - 8 senelik bağları olduğu halde alınması lâzım gelen mahsulü alamıyoruz. Bundan böyle en kısa zamanda yetişip, mahsul verecek bize kâr temin edecek, boş bir araziden bağ oluncaya kadar geçirmiş olduğunu safhaları, ve bu safhalarda ne gibi ameliyerin yapılması lâzım geldiğini; bundan başka memleketimiz için tatbiki mümkün ve hasılâtı fazla olan [erek usulünün yetişdirilmesindeki hususiyetli ve faidelerini göreceğiz.

Her hangi bir zırai mahsulün elde edilmesi için mevkiin vaziyete, iklime, toprağın nevine göre kemiyet ve keyfiyet itibarile en eyi hasılât temin eden zirai usulü tatbik etmek lâzımdır. Aksi takdirde araziden istifademiz az veya hiç olur. Bundan ziraat işlerinde olduğu gibi bağcılıkda da menfaatlerimizi göz önüne alarak ve hiç bir emeğimizin boşuna gitmemesini düşünerek çalışmamız lâzımdır.

Şunuda unutmamak lâzımdırki herkes başarabileceği mikyasda arazi kullanmalıdır Şimdi bağ yapmak istediğimiz arazinin geçirmiş olduğu safhaları birer birer tetkik edelim.

I

Arazinin vaziyeti

Bağcılık noktai nazarından arazi ikiye ayrılır.

A — Açık arazi : daimi hava ceryanının bulunduğu yerlerdir (düz ve önü açık satıh mallerdeki araziler)

B - Kapanık arazi: heva ceryanlarının olmadığı kuytu yerlerdeki; buğibi arazilerin bağcılık noktai nazarından kıymetleri sıfırdır İlk yazda kapanık yerlerde rütubetli su daimi surette kaldığı için buralarda bağ hastalıklarını tevellüt eden mantarların inkişafı çabuk olur. buyerlerde bu tehlike her sene mevcuttur.

Bundan başka kapanık yerler diğer yerlerden daha fazla soguk vurmasına maruz kalırlar. İşte : bu iki tehleke bizim kapanık yerlerde bağ yapmamıza mani teşkil eder. Bağyerini intihap ederken ilk olarak düşünülecek nokta arazinin kapanık olmamasıdır.

II

Toprakta kireç miktarının tayini

Umumî olarak topragın renği bize kirecin hakkında bîr fikir verebilirse de en eyisi tahlil ile kireð miktarını tesbit etmektir. Bundan sonra toprağın ihtiva ettiği kireç mukiarına uyğun Amerik ana intihap olunur,

Umumiyetle denilebilirki en küçük yapraklı Amerika çubuğu kirece en mukavim olandır. Bizim mıntakamızda tecrübe neticesinde anlaşılmıştır ki en küçük yaprakları olan (Rupestiris du let) yani bizim zerdali yaprağı dediğimiz delice kirece en mukavim olanıdır

III

Toprağın hazırlanması

Toprak yazdan oldukça derin hafriyata tabi tutulmalıdır. Bu derin hafriyat toprağın derinlerinekadar havalanmasını temin eder; bu sayede toprakta nebatın istifadesine yaramayan madeeler, istifade olunacak hale geliyor. Diğer taraftan gözle görülemiyen canlılarının faaliyetini artırır ki dolayisile nebata lûzumlu maddelerin teşkiline sebep olurlar İşte bunun içindirki toprak işlemesine her zaman fazla ehemmiyet vermek lâzımdır.

IV

Çubukların dikilmesi

Dikilecek amerikan çubukları üçe ayrılır:

1 — Çimlenmiş olan amerikan çubukları

2 — Çimlenmemiş amerikan çubukları

3 — Aşılanmış amerikan çubukları

Çimlenmiş çubuklar bir sene evvel hususî yerlerinde bakılarak çimlendirilen delicelerdir. Tecrübeler göstermiştir ki çimli olan deliceler ince olmalarına rağmen çimlenmemiş delicelere nazaran daha eyi yetişiyorlar. Toprağımıza uygun olan çimli çubuk bulamadığımız takdirde diğerini diker, yapacağımız imara daha fazla itina ederiz.

Aşılı çubuklarda olan mahzurlarından dolayı onların dikilmesi taraftarı değilim.

A — Aşılı çubukları kendimiz yetiştirmediğimiz için, hariçten alınan bu çubukların muhite uygun olmaması yani toprağımızın istediği delicenin anaç olarak intihap edilmiş olmaması ve istediğimiz üzüm çeşitlerinin çıkmamasıdır.

B — Yapılan aşıların tam kaynamaması yüzünden delice ile beraber kuruma hadisesinin meydana gelmesidir.

C — Aşılı çubukların Herek usulüne hiç uygun gelmemesidir.

Aşılı çubuklar ancak A ve B mahzurlarının önü alındığı takdirde; yalnız sık veya çotuk şeklinde bağ dikilmesi lâzım gelen turabı fevkanisi az olan yerler için muvafıktır. Turabı fevkanisi fazla olan arazilerde bu şekilde sık bağ yetiştirmek; tabiatin vermiş olduğu kuvvetten tam manasile istifade etmeği istememekte intihap edeceğimiz çubukları ya sonbaharın yağmurlarını müteakip kânunlarda veya ilkbaharda mart ayında dikeriz. Tecrübeler göstermiştir ki bizim memleketimiz gibi bahar sonu ve ilkyazı kurak olan yerlerde en eyi netice kânunlarda dikilmiş çubuklardan alınmıştır.

Kânunlardaki dikimin faydaları:

A — Toprağa konulan çubuk kışın [yağmur, kar] terspatinin neticesi tam manasile toprağa yerleşir, gevşek hiç bir yeri kalmaz ve baharın inkişafı mükemmel olur.

B — Yazın solacak külfeti ortadan kaldırılmış olur.

Arazi dikim zamanında kabul edeceğimiz murabba, müselles şekillerinden birine; toprağın kuvvet derecesine göre 8-9-10-12-14-16 ayak üzerinden hesap

edilerek işaret kazıklarile işaret'enir 12-16 ayağa kadar çubuklara mesafe verilmesi lâzımgelen kuvvetli topraklarda herek usulu tatbik olunmalıdır. Şunu işaret etmek isterim ki müselles şeklindeki dikim merabaına nazaran daha faidalıdır. Müsellesde hava ceryanının bağ omcaları arasındaki tevzii dağınık ve faidalı şekilde olur Müselleste tek beygir pulluğuile hafriyat yapıl rken sınır başlarında kolaylıkla dönülür. Bu sebepten fazla bağ dikenler müselles şeklini tercih ederler.

Şekil 1 — murabba şekli dikim

Şekil 2 — müselles şekli dikim

İşaret edilmiş olan yer'er demir kazıkla muayyen derinliğe kadar açılır ; hazırlanmış olan çukurlara ana çubvkların 2 - 3 gözü dışarıda kalmak suretile yetiştirilir. Etrafı epeyce kumla doldurularak sıkıştırılır . Yine tecrübe göstermiştirki kazıkla sıkıştırılan çubuklara nazaran eyi netice vermiştir. Dipleri doldurulmuş çubukların toprak sathındakikısmı köstebekle kapat lır. Köstebek çubukları tesiratı hariciyeden muhafaza eder dolayısile çubukların bozulmasının önüne geçilmiş olunur.

Şekil 3 — Amerikan çubuklarının dikimi

V

Toprağın işlenmesi

Dikilmiş olan çubukların baharın filizlenmeden veya filizlendikten sonra toprağın tav vaziyetine göre işlenmesi lâzımdır. [bel veya çapa] ile yapılır. İlk işleme derince olmalıdır ki toprağı kabartsın, dolayısile toprağın havalanmasını temin edilmiş olsun. İmarın eyi olabilmesi amelenin saine bağlı olmaktan ziyade; istimal edilen aletlerin kullanışlığına bağlıdır; İşçinin çalışması ikinci kalır. Çapalamada istimâl edeceğimiz çapanın şekli saban demiri şeklinde, ortası az oluklu olmalıdır. Çapanın ucunun sivri, arka tarafının geniş olması kolay batmasını ve fazla iş yapmasını temin eder.

Şekil 4 — Çapa

Zirai aletlerde ilk evvel nazarı itibara alınan nokta aletin eyi iş görmesi, az kuvvetle çok iş yapılmasıdır İşte bu şekilde çapa istimâl edilirse az kuvvetle çapadan beklenilen müspet netice elde edilir.

Toprağın sathı 4 - 5 parmak orta yani ince toprak, onun altında yumuşak nemli toprak teşkil ettiği zamân çapadan Istenilen iş demektir. Böyle toprağa bir işlenmiş toprak menbası diyoruz.

A — İşlenmemiş

B — İşlenmiş

Şekil 5 — Toprak bünyesi

Toprağı işletmekten maksat bu bünyenin niyenin teşklli muhafazasıdır . Her nebatın mükemmel tecessüm edebilmesi için işlenmiş bünyeye ihtiyacı vardır . işlenmiş olan toprak bünyesi suyunu zayi etmez . Yani toprak vastasile su havaya kaçmaz . Diğer faidesi toprak canlılarının faaliyetini ve toprağın tenefüsünü temin eder. İşte bu faideli işleri yapan ziraî aletlerdir. Delicelerden eyi netice ancak ilk senede yapılan eyi imar sayesinde alınan bağlarımızın eyi olması delice halinde iken yapılacak işlemeğe baglıdır- bu suretle Amerika çubuğu [Delice] birinci yeşilini ikmal eder.

VI

Delicelerin diplerinin temizlenmesi

Son baharda [Teşrinlerde] delicelerin dipleri toprağa giren kısmının takribon yarısına kadar açılır, yan kökleri çubukların düzgün kalmak suretile temizlenir Ve hafifce örtülür.

Şekil 7 — Sonbaharda delicenin tamizlenmesi

Temizleme ameliyatından sonra delicelerin yetiştirilmesinde dikkat edilecek en mühim nokta delicenin aşı eluncaya kadar aşı seviyesinin üst kısmındaki aksamın budanmasıdır. Nebatlar gıdalarını kök ve

yapraklarının müşterek çalışmalarile temin ederler. Harici aksam nekadar fazla olursa delicedeki inkişaf o nisbetle fazla olur

İlk sene bu şekilde geçtikten sonra ikinci yıl için hafriyat yan gözden yapılmalıdır. ki toprağın hevalanması lâzımgelen arzunun alınması temin edilmiş olsun. Baharın yine evvelki sene gibi işleme ameliyesine devam olunur; Yalınız son baharda delicelerin diplerl temizlendikten sonra açık bırakilir ki tam manasile delicenin toprak dahilindeki kısmı şişip kalınlaşıp delicenın üçüncü yeşiline kadar yani aşılanacak vaziyete gelinceye kadar ayni işleme ameliyesine devam olunur.

Şekil 9 — Üç Yeşillide delice

VII

Delicelerin aşılanması

Aşı bağlarda üç zamanda yapılır. [Agustos, Eylül, Mart aylarında] aşı zaman bağ topreğının havası göz önüne getirilerek tayin olunur Kıştersiyatından sonra sertleşen ropraklar için ağustos, eylül aşıları eyi netice vermezler Aşı sert toprak içinde güçlükle çıkar. Veya hiç çıkamaz.

Kışdan sonra sertleşme hadisesi en ziyade kumlu topraklarda görülür, İşte bu gibi mahzurların önünü almak için aşı yaparken toprağın tabiatına uymak mecburiyetindeyiz sertleşen topraklar için mart aşısı yapılmalıdır.

Toprağımız üç aşı için de müsait ise ağustos, eylül aşılarını tercih etmelidir.

Aşıdan evvel agaçların dipleri açılır. Ve temizlenir; bu esnada üçüncü yeşilinde olupta kutru üç santimden aşağı olan agaçlar aşılanmaz gelecek seneye bırakılır. Aşı ağustos ve eylül aylarında olacak ise temizleme bir ğün evvel yapılır. Ve diplerine muktar kâfi su dökülür. Martta toprak kâfi miktarda rutubetli olduğundan sulamak istemez.

Şekil 10 — Aşılanmadan evvel temizlenmiş Amerika anacı

1 — İntihap edilecek aşılık kalemlerde dikkat edilecek noktalar,

A — Kalemin pişmiş olması yani sertleşmesi şarttır.

B — Kalem alınacak çubukların gözleri mütebariz olması yani kör göz olmaması lâzımdır.

Ağustus, eylül aşılarında çubuklar ıslak durmak şartile bir hafta muhafaza olunabilirler Martta bu müddet daha fazla olur. Aşılık çubuklar hazırlanmış olan delicelikte suyu havi bir kap içersine ikişer gözden kesilirler, kesilmiş olan kalemleri birer birer açarak kine su içersine bırakırlar:

2 — Kalem açılırken dikkat edilecek noktalar.

A — Kalem birinci göz dışta kalacak şekilde güzün altından açılır.

B — Gözün imtidadı yani dış tarafı iç kısmına nazaran kalın kalır; İç kısmı mümkün olduğu kadar inceltilir.

C — Kalemin ortasındaki haşip yani odun kısmı mümkün olduğu kadar büyütülmelidir ki anaç güzelce otursun, dışkısmın kabuğa temasına mani olmasun

P — Kalemin kertiğile ağaç arâsındaki mesafenin az kalmasını temin için kertiğin teşkil ettiği kavisin derince olması lâzımdır. Derince olan bu kavsin anaçla olan mesafesi az olduğundan, kalem seri olarak bu aralığı kapatır. Ve aşının inkişafı seri olur.

3 — Anacın kesilmesi:

A — Anacı toprak sathının az üstünden kesmek lâzımdır. Bu suretle kalemin kök vermesinin önüne geçilmiş ve durgun şekilde kaynaması temin edilmiş olunur.

Toprak içinde aşılanan kalem fesliyan kökleri verir; Bu sebebden kaynaması düzgün olmaz aynı zamanda aşı tutmadığı taktirde alt göze inmek imkânı kalmaz. Toprak üstünden aşılanan anacıda aşı tutmassa toprak seviyesindeki ğöze inmek imkânı oldnğundan müteakip aşıda anaç tekrar aşılanır.

(Sonu var)

Kara günler: 16

Kara Günler

Sabahın alaca karanlığı altında uyuklıyan sokağın öbür başından bize doğru iki gölge geliyordu, birden bire durdular. Kendilerine yaklaştığımızda:

— Topçu zabiti senmisin?

Diye bana sordular.

— Evet...

— Seni efe istiyor.

— Kim?.

— Bizim efe!.

— Nerde?.

— «Heyeti milliye» odasında..

Yanlarında iki zeybek .. Atlarım seyis erimde «neferimde» , yedekte.. Tüfegim elimde gidiyorum.

«Hal» karşısındaki hanın üst katında, büyük bir salona girdim. Bir kalabalığa selâm verdim:

Sökeli Ali efe!. Sokağa bakan pençere içinde, mavzerini kucağına almış.

Sağa baktım; yirmi otuz tüfekli. Sıralama oturmuşlar. Sol köşede, tezgâhımsı bir masa başında heyeti milliye başkanı «reisi»... Ali efe ile bu dün gece gördüğüm abanî sarıklı adamın masası arasında da bizim alayın üçüncü obüs taburu kâtibi var..

— Beni istetmişin efem!.

— Nereye gidiyorsun?

— «Karahöyük» e doğru..

— Ne yapacaksın?

—Yol bakmaya..

— Topları mı kaçıracaksın?..

— Bir muharebede bu yana çekilmek düşerse diye mi, yoksa gerilerden buralara top mop mu getirilecek nedir, bilmiyorum, fırkadan emir aldım Çabucak yola çıktım Hem kimden top kaçırılacak efem?

— Hani Vasıkan «Vesikan»?

— Yok efem.. Koncalıdan apartopar çıktım, Kâğıt almaye bakamadım. İş okadar çabuktu .

— Öyleyse kaçıyorsun!.

Üstüme atılan bu suçla tavan başıma yıkıldı sandım.

Kızarık gözlerini üstüme dikmiş, yüzüme bakan Ali efe beni tanımaz değil. Baş kızanı bulunduğu Demirci Mehmet efenin yanında kaç defa kendisile görüşmüşümdür.

— Kaçılır mı efe?. Şu işin başında ilkindenberi beraber değil miyiz? İşte sor heyeti milliye reisine: Kendisinden kılavuz bile istemiştim. Bu sabah erken erken kılavuz almaya geliyordum. Senin kızanlarınla karşılaştım!

— Kaçak olmazsan kağıdın olurdu elinde!.

— Seni namusumla temin ederim!.

— Kimde namus kaldı ki?.

Bir bölük tutan silâhlı kızanlarını karşısına almış cephenin günlerce yol gerisindeki şu «Tavas» da , bu sözü söyliyen Sökeli Ali efeydi!

Utancımdan mı, içimi yediğimden mi, eksinliğimden mi nedir, ben de bilmiyorum, niye uğradığımı anlıyamadım: Bakacak yer bulamıyorum ! Sağımı, solumu göz uciyle olsun, süzmeğe gücüm yetmedi!

İçimden düşte koparılan dışarıya vurmaz boğuk bir haykırı , taşıyordu, gırtlağımın son boğumuna geldi, orada hıçkırık gibi tıkandı! Baktım ağzımın kapısını eli tüfekliler tutmuş !

— Sordurun istediğiniz yerden, kaçdığım anlaşılırsa kanım helâl olsun..

Başka ne diyim?.

— Zabiti ben ne diye soraym? Demircinin kızanlarından değil ki...

— Eh heyet milliye reisi sorsun cepheden..

— Siz dururken ben sorabilirmiyim efe hazretleri?!. Biz zabiyilere (zabitlere) hiç karışamayız!.

Ben kapının yanında iliştiğim sandalyada diken üstünde duruyorum.

Şeytan diyor ki: Fırla şu masanın başına.. Al kâğıdı kalemi: «Sökeli beni tuttu kaçaksın diye!. », cepheye yaz!.

Şu var ki sandalyadan böyle öfkeli bir hızla kalkışım, olabilir de ilk adımımda eyiye alınmaz !..

İş uzuyor!..

Kaçak olup olmadığımı bir yerden sormaya efenin aklı yatmışken pişmiş aşa soğuk su katılmasından korkulur da .

— İşte efem; alayımızın kâtibi... Kaçıp kaçmıyacağımı bilir, Fırkadan yahut alaydan o sorsun isterseniz...

Kâtip, Tavasın sayılı efelerinden köpekçi Nuri'nin kardeşidir. Bana öyle geliyor ki onun bir sözü yeter!.

Benim kimin tarafından nereden soruşturulacağını konuşulurken de, kaçak olduğum söylenirken de başını önüne eğerek çakır gözlerini yere dikmiş olan kâtibin sesi çıkmıyordu bile; öööyle dinliyor!..

Ben artık şaşkına dönmüştüm. Denize düşmüş gibi karşıma yılan çıksa sarılacağım geliyor!.

Uçan kuştan bile arka umuyorum!

Bir son nefes saatinin korkunç ugultularile gözlerimde her yaka, perde perde kararıyordu :

İçinde bulunduğum oda; sıra sıra oturmuş zeybekler.. Pençereyi tutmuş iri yarı efesi.. Masa başına tünemiş başkanı «reisi».. Yakası kapalı, göksü ilikli kâtibi ile başımda dönüp duruyor.. Bu arada. Koncalı istasyonunda vagonlara binecek gibi tetik bulundurulan topların başında tanrıya inamladığım «emanat ettiğim» Çoluk çocuğum gözümün önüne geliyor , bütün arkadaşlarım karşımda dolaşıyor..

Canım avucumdan pırradak uçacakmış gibi ellerimi sımsıkı kapamışım ...

Daha kimi kimden, ne diye soracaklarına söz kesdirip atamıyorlar!

— Ben karışmam ona .. Efe değilki demirciden sorayım!.

İçime hep kötü kötü şeyler geliyor.

Neredeyse sağımdaki sıradan biri fırlayarak:

— Kaçak olmasa elinde kâğıdı bulunurdu! diye ortalığı üstüme fışkırtacak.. Başıma dipçikler indirilecek!..

Tüylerim acı acı ürperiyor:

Miliş yüzbaşı Fikri'nin - gene bu efenin elinde - Kartal tırnaklarile param parça olmuş zavallı bir kuşun kızıl tüylerine dönen diri etlerinin sızım sızım zırlar lokmaları karşımda yeniden can çekişmeye.. «Artık yeter , öldürün de sonra doğrıyın beni..» diye acısını kısaca anlatan son bir yalvarışın son iniltisi ... Son diş gıcırtısı kulaklarımda uğuldamaya başladı..

Bu Fikri, kuvayimilliye kurulalıdan beri yörük Ali efenin millî Aydın alayında tabur komutanlığında «kumandanlığında» bulunarak büyük işler görmüş, değerli yararlıklar göstermişdir.

Fikrinin gözleri ağrımış... Baktırmak üzere Rados adasına, İtalyan hastahanesine gitmesi için kendisine kuvayimilliyeden izin verilmiş .. Kuş adasına geldiğinde, Yunanlıların taarruz edeceği duyulup, Fikriye cephe komutanlığından «kumandanlığından, tel çekiyorlar:«Oraların mevki kumandanlığını yap !» diye. Bir akşam, orada, çarşı kahvesine sarhoş bir delikanlı geliyor. Ana,avrat, din, iman... Küfrün bini bir paraya, şuna buna sataşmıya boşlamış. Kuvayimilliye mevki komutanı yüzbaşı Fikri de orada imiş. Bir kötülüğün önünü almak için ödevini "vazifesini„ yapmak istiyor. Yanındakiler:

— Sökelinin kardeşidir!...

Diyorlar .. Fikri sarhoşa sokulmuş... Yapma, etme falan derken Sökelinin kardeşi:

— Sen de kim oluyon ülen?.. Hinci senin de arvadını...

Diyerek Fikrinin üzerine bıçakla yürümeğe kalmamış, kahvenin içinde patlıyan karşılık bir iki sıkının barut dumanları altında kızıl alevler yerlerde köpürüp çağlamıya başlamış!...

Hemen, Nazillide umum kuvayimilliye komutanı Demirci Efenin baş kızanı olan Sökeli Aliye teller:

— Kardeşini, Yüzbaei Fıkri furdu!. Diye.

Fıkri, yakapaça, cepheye.....

Yüreği yanık Sökeli Ali, getirilmekte olan katilin adımını yol boyunca karış karış koğalıyarak ağzını mikrofonlara dayamış:

— Ülen gahbe nallılar topunuzu yakarın gaçırırsağız. ..

diyerek ortalığı kasup kavuruyordu !.

Fikri bir yere ugratılmadan, cedhe merkezi olan köşk nahiyesinden geçirilirken de bir dənğine gelerek cephe komutanı o aralıkta ileri hatlara doğru çıkışına rastlatılarak gümrükten mal kaçırır gibi doğruca, Nazillide « efe hapishanesi » ne atılmış...

Hınci kabaran Sökeli, kardaşının tavsamamış acısile taşkın; coşkun bir öc yakış mile kudurmuş olarak Fıkrinin başına çökmüş...

Yanındaki kızanlarla birlikte, biri yorulunce öteki almaca, kamçılar kopara, kopara bu eli bağlıya dayak atmışlar.. Gözü patlatılmış .. Etleri çörükten dökülmüş... Bu işkence böyle günlerce sürmüştü !..

Zehirli Gazlar

(Baş tarafı 597 inci sayfada)

I — Göz yaşı getirenler: En meşhurları şunlardır:

Taarruz gazları beyaz salip

1 — Brom aseton
2 — Klor aseton
3 — Klor asetofeon
4 — Brom metil etil keton
5 — brom Benzil
6 — Brom Benzil siyanür
7 — Ksilen bromür
8 — Bromlu veya iyodlu asetik asid etil vemetil esteri

II — Aksırtıcılar: En meşhurları şunlardır.

Taarruz gazları Mavi salip

1 — Klark I (di fenil klorarsin)
2 — Klark II (Difenilarsin)
3 — Adamzit (Difenil imidoklor arsin)
4 — Biber gazı

III — Boğucular: En meşhurları şunlardır:

Taarruz gazları Yeşil salip

1 — Klor
2 — Klor pikrin
3 — Fosgen
4 — Difosgen

IV — Öldürenler : En meşhûrları şunlardır:

Taarruz gazları

1 — Siyanidrik asit
2 — Klor siyan
3 — Brom siyan
4 — Karbon monoksit

V — Yakanlar; En meşhurları şunlardır:

Müdafaa gazları Sarı Salip

1 — İperit veya hardal gazı (diklor di etil sülfür)
2 — Levizit (diklor klor vinilarsin)
3 — dik (diklor etsil arsin)

Sökeli bir tutsağından öç alıyordu!

Bir yandan da hiç bir şeye kanmıyan dik başlı bir hınci yatıştırmak için verilecek « kana kan » cezası kanunun ağzından işidilsin diye üyelerinin çoğu efeden olacak bir «divanı harb» de duruşma yaptırmağa; çineden, Denizliden, Muğladan, cepheden, sağdan soldan o günün ileri gelen bir çok büyükleri nazilliye..

Efe kararkâhına koşuyor.. Demirciyi araya koyup Sökeliye yalvarıyorlar.

Tek Fikri hapishanede öldürülmesin..

Okı düşmüştür , «divanı harp» e verilsin, onlar ölümünü istesinler !..

Gerçi yürük Ali ile demirci efe arasında sürüp gelen eski gerginliği ele alarak bir gece içinde Nazillide efe kararkâhı basılabilir,Fikri de ölü veya diri kurtarıla bilirdi. buna bir duyuka göre«Mıllî Aydın alayında» da yeltenilmek istenmiş.. Şukadar varki düşman karşısında geriye doğru kuvvet çekmek, düşmana karşı kullanılacak bır kuvveti gerilerde kırmak gibi kötü bir isten sakınmak günün en ince bir düşüncesiydi ki efelere söz geçireceklerine güvenen büyükler de hep bu korkuyu ileri sürüyorlar. Ve gençleri böylelikle yetiştirüp «Adalet» in belirmesini beklemeğe zorluyorlardı!..

«Divanı harb» kurulacak diye beklenirken, bir gün, bir haber:

— Sökeli Ali, kızanlarile beraber dağa çıkmış!..

Gene kendısi kovalanmaya kalmadı, bir haber daha:

— Sökeli kızanlhrile beraber dağdan inmiş!...

Meğer bu manevre sırasında, dağa çıkarlarken efe hapishanesinden kaldırdıkları Fikrinin, Kuyucak istasyonunun yakınlarındaki yol üstünde bulunan kuyu başında etlerini parça, parça keserek işini bitirmişler.. Döküm saçım bir insan kalıbını ele alınmıyacak tanınmaz bir külçe halinde toprağa attıktan sonra Nazilliye dönmüşler !.

İşte bende şimdı, o ellere düşmüş bulunuyorum !.

Kılıklarına bakarak Yeniçeri türedisi karşısında bulunduğumu düşündükçe gözümün önüne yüzbaşı Fikretİn ölümüyle eş, nice ölümler geliyor:

Şa'ir Nefıyi boğduran dördüncü Sultan Murat, Bağdatı almaya giderken llgında " Mehdilik „ davası eden birini tutturmuş.. Göksü ile omuzlarından davallar çıkarmak.. Parmakları boğum, boğum kesilmek üzere ona azmı işkence ettirmiş!.

«Acele etme cellât aga . » Diyerek acıye zorlu dayanan bu adam, başında siyâh sarığıyle çıplak olarak bir eşeğe bindirilmiş Burnu, kulağı, elleri, ayakları kesilerek ordu içinde gezdirilmiş!. Haydi: Bu, şu kadar yüz yıl önceki siyasal bir göz dağıydi diyelim!.

Sultan İbrahimin indirilmesinden bir gece önceden , ağalarla gılmanın «oğlanların» taplanacaklarını duyarak kaçan «Ahmet paşa„nın ölüsü de doğranmadı mı?. Mehmet Kethüdanın oyunuyle Sofu Mehmet paşaye butün varının defterlerini kendi elile veren Ahmet paşa, artık kurtuldum diye sevinçle merdıvenlerden inerken sağ koluna cellât kara Ali, girivermiş!:

Vezir sarayının ahırı kapısına döndüklerinde irkilen paşa, cellâtla yamağı kara Alinin zorundan kurtulmıyarak ahırdan içeriye atılmış, kafasına bir yumruk.. indirilerek diz üstü çöktürülmüş . . Kemendin halkası boynuna takılmış, bir tavuk bogar yahut bir boğçeye düğüm atar gibi ucları sıkılarak bu sırada cellâda bir düzüye: «Hay kâfir kahpe oğlu» "Hey kâfir kahpe oğlü!.„ Diyüp duran paşanın işi bitmiş!. Arkası üstü düşmüş..

Sonra ölüsü bir beyğirin sırtına uznnlama bağlanmış.. Et meydanındaki çınarın altında sallandırılmış. O sırada «İnsan yağı romatizmaya eyidir !» Diye el arasında

bir söz çıkmış. Bu söze kapılan Yeniçeri kılığında bir herif, şişman olan Ahmet paşanın atını, yağını parça, parça kesüp her parçasını beser onar akçaya satmış!

Bu yüzden «Hezarpare» lâğıbını ölümiyle almış olan bu adam,haydi diyelimki, sağlığında «aşamaları» «Manasıbı», elin azığını «Erzak nasi» parayla satarmış !..

Kurt karşısında bir kuzu gibiydim:

Ha üstüme atıldılar, ha atılacaklar diye bekliyip duruyorum.

İçlerinden birisinin:

— Ne duruyorsunuz, Sayıla mı verdiler bize şunu?,.

Dese yandım ateşlere!..

Sağımdaki efe sırasını, göz ucuyla olsun, süzmeğe sıra bulamıyorum.

Hep kara kara düşünceler:

Yunanlılar basmadan, yerli rumların cayırtısı üzerine «Seydi» köyünden dağılan topçu elli altıncı alay yüzbaşılarından Hasan Fehmiyi , içine dar canattığı girizde «lâğam ayağında» vuranlar:Bunların arkadaşlarından değilmiydi ?

Gerçe Hasan Fehmi, söylendiğine göre bir çeşit «casus» sanılmış da dokuzun kızanları tarafından vurulmuş..

Ya köşkte vurulup tepesi aşağı asıldıkdan sonra dizlerine kadar derisi yüzülerek kızıl bir paçavra gibi kalçalarına devrilen Aydın jandarma kâtibi?.

Şu var ki bu kâtip, Aydın bozgunundan yani Yunanlılar Aydını ikinci kez «defa» Aldıkdan biraz sonra Aydından çıkagelmiş . «Demirci yî göreceğim» demiş. Yakalamışlar. Efenin yanına iletmişler : Yunanlılarla başa çıkamıyacağından filan açmış... Kuvai milliyeyi dağıtıp başından çekilirse efeye, Yunanlıların sözverdiği on binlirayı getireceğini söylemiş. Efe «getirparayı, ondan sonra bu iş olur» demiş. Falan derken kâtip, efeyi kızdırmış. Bu deli Çaşit "casus„ koğulup kapıdan çıkarken Demirci tabadcayı çekince kâtibin beynine sıkmış .

Bolüğümde takım komutanım "kumannım„ olan jqtiyat asubayı„ zabit vekili„ Çankırılı Hasan, bile, iniştesinin bu düşkünce ölümünden ürkmüş... Bu ölünün kayınçosu olmanın verdiği üzüntü, utanç ve kurkuyu günlerce içinden atamamışdı !...

Geçmiş günlerin bu korkulu düşlerini oturduğum yerde görürken içimizde bulunanlardan, artık , arka ummaya hakkım kalmamıştı .

Bir kâğıt parçasının şu ölüm dirim sıramda bana canımı bağışlatacak kadar büyük bir değeri olduğunu çoktan anlamış.. Yüzümü yer eden bu kâğıt eksikliğinden yüreğimde derin sızılar duymuştum.

Belge âlmak gibi kanunî bir hakkı boşladığım için büyük bir suç işlediğime yüreğim yanarken içimde iki kişi karşılaşmışdı.

Biri, derin bir korku ile kuruntulara karmış, titriyor. Ateşe atılmak üzere bulunan hayat paçavrasının hoyraat bir avuç içinde sıkılmasından duyduğu son acı ile kıvrandığı sırada ötekisi, birdenbire haykırıyor, bana «susma» diyor.. «Ne korkuyorsun?: Ölüm, ölüm bir ölüm! .»

Gözümü kararttım, boynn büküm susmoktansa:

— Efem, dedim, işim çok acele Durmaya gelmez . Beni eğlemeseniz de kaçak olup olmadığım çarçabuk fırkadan sorulsa...

Daha düşünmelerine yolbırakmadan birdenbire aklıma geldi:

— Burada şube var. Reisi askerlikçe büyüğümdür. O sursun beni isterseniz....

Sökeli , kızanlarından birine seslendi:

— Ülen garadayı , siyirt şube reisine şu işi anlat, fırga gumandarından sorsun hinci !..

(Sonu gelecek sayıda)

Balıkesir Vilâyet Matbaası

KÜTÜPHANESİ

...tetkik cemiyeti yüksek başkanlığına
ANKARA

Her ayın
19 zunda çıkar.

15

KURUŞ

TÜRK TARİH